

Özgür Halk

Yıl: 1 Sayı: 2 15 Aralık 1990

Aylık siyasi-kültürel dergi

5000 TL (KDV dahil)

Emperyalizmin Kürt halkına yönelik "özel savaş"ı / Tekin YILMAZER

**12 Eylül'ün geliştirdiği sahte tarikatçılık ve buna karşı
yurtseverlik görevlerimiz / Ali FIRAT**

Türklerde militarizm / A. İNANÇ

SES Basın Yayın Tic.

adına sahibi

Rıza ERDOĞAN

Yazıişleri Müdürü

Rıza ERDOĞAN

Yayın Yönetmeni

Hüseyin AYKOL

Yönetim yeri:

Hamam Sok No: 2/6

Yavuz İşhanı

Cağaloğlu - İstanbul

Tel: 512 58 97

Dizgi ve teknik hazırlık:

DİZ Basın Yayın

Tel: 512 36 68

Baskı:

Serler Matbaacılık A.Ş.

Genel dağıtım:

Hür Basın Dağıtım A.Ş.

Abone koşulları:

6 aylık: 25.000 TL

1 yıllık: 50.000 TL

Rıza ERDOĞAN adına

T. İş Bankası Türbe Şubesi

Hesap No: 1119409

Reklam tarifesi:

1/4 sayfa: 150.000

1/2 sayfa: 300.000

Tam sayfa: 600.000

Arka iç kapak: 1.000.000

**15 Aralık
1990**

Sunuş	3
...ve Maraş	4
Emperyalizmin Kürt halkına yönelik "özel savaş"ı Tekin YILMAZER	8
Perinçek: Anahtar ÖZGÜRLÜK'te	14
12 Eylül'ün geliştirdiği sahte tarikatçılık ve buna karşı yurtseverlik görevlerimiz Ali FIRAT	17
Türklerde militarizm A. İNANÇ	25
Dünya'dan kısa kısa	38
Paris'te zenginler yoksullara karşı birleşti	41
Zonguldak maden işçisi kararı: "Gemileri yaktık, geri dönüş yok"	43
Birey ve örgüt M. Can YÜCE	46

Yurtdışı satış fiyatları:

ABD	3.-	\$	İspanya	300.-	P
Almanya	5.-	DM	İsveç	20.-	skr
Avusturalya	4.-	\$	İsviçre	4.-	sfr
Avusturya	35.-	S	Kanada	4.-	\$
Belçika	100.-	bfr	Norveç	20.-	nkr
Danimarka	20.-	dkr	S. Arabistan	12.-	R
Fransa	17.-	ffr	Suriye	150.-	L
Hollanda	6.-	hfl	Yugoslavya	40.-	D
İngiltere	2.-	£	Yunanistan	300.-	D

Abone koşulları:

6 aylık 1 yıllık
25.- DM 50.- DM

Diğer ülkelerin
abone koşulları
Alman Markı'na göre
hesaplanacaktır.

Abone ücretlerini
Rıza ERDOĞAN
adına Pamukbank
Türbe Şubesi'ne veya
Yapı Kredi Bankası
Çemberlitaş
Şubesi'ne gönderiniz.

Kapak fotoğrafı: Tekin FIRAT

"Kahraman" olmadan önceki Maraş!

Çok değil, bundan 12 yıl önce Maraş'ta çok önemli bir olay yaşandı. "Olay" kelimenin tam anlamıyla bir katliamdı.

Maraş Katliamı yakın tarihimizin en önemli dönüm noktalarından biridir. Maraş Katliamı'nı, o zamanlar yeni yeni gelişen devrimci-ulusal muhalefeti bastırma girişimi olması nedeniyle yerli yerine oturtmak gerekiyor. O dönemin devrimciliğinde epeyce amatör yanlar vardı. Ancak devrimci hareketin hızlı bir gelişme göstererek yaygınlaşması burjuvaziyi iyice rahatsız ederek, faşist güçleri komplo ve katliamlarında kullanmasına yol açtı. Bu anlamda 1 Mayıs Katliamı, Sivas ve Çorum olayları sayılabilir. Maraş Katliamı ise hem kitlesel boyutları hem de Kürt halkını hedef alması nedeniyle ayrı bir özellik arz etmektedir. Maraş Katliamı sadece Kürt halkını yok etmeye yönelik bir saldırı olmakla kalmamış, daha sonra da ülkeyi adeta büyük bir hapishane haline getirmenin süreci başlatılmıştır.

Özgür Halk, bu sayısında Maraş olayını tarihsel yerine oturtmaya katkıda bulunacak bir yazı yayınlıyor. Yine olayın faşizm boyutu ile ilgili olarak **"Emperyalizmin, Kürt halkına yönelik özel savaşı"** başlıklı yazılarımızın ilginizi çekeceğini umuyoruz.

Özel harp kural dışıdır

İtalya'da Gladio skandalı patlak verince sadece Avrupa ülkeleri değil, Türkiye'de kontrgerilla tartışmalarına girmek zorunda kaldı. Avrupa ülkeleri bu yasadışı örgütleri biraz da, "Komünizm tehlikesi geçti" değerlendirmesiyle bir bir kapatırken, TC önce olayı yalanladı. Daha sonra bazı şeyler kendiliğinden ortaya çıktı.

Resmi adı "**Özel Harp Dairesi**" olan kontrgerilla örgütü kendini geçmişteki tüm komplo ve darbelerden uzak göstermek için özel çaba sarf ederken; "Olağanüstü Bölge"de görev yaptığını gururla açıklıyor.

Ortadoğu'da savaş bulutları

Bölgemiz Ortadoğu'da savaş çığlıkları daha kararlı atılmaya başladı. Körfez krizi sonrasında ABD, ikiyüzlü bir tavırla ortada adeta halkların kurtarıcısı gibi dolanıyor. Oysa ABD, neredeyse her yıl bir ülkeyi işgal ediyor. Bu istilalarını da ABD yönetimi "rehineleri" ya da halkı bir "zalim"den kurtarma operasyonu olarak açıklıyor. Tüm sahtekârlıklarına rağmen, ABD yönetimlerinin yaptıkları emperyalist bir gücün yapabileceği şeyler olduğundan bizi şaşırtmıyor. Ama SSCB yönetimi, halkları her gün biraz daha şaşırtıyor. Bir zamanlar olduğu gibi halkların dostu olması gereken SSCB yönetimi her gün ABD ile sıkı işbirliği ve dostluğa girip emperyalist sistemin lehine tavizler veriyor. En son AGİK'te imzalanan her belge SSCB yönetiminin tavizlerini belgeliyor. Konu ile ilgili yazıları bu sayımızda bulacaksınız.

İşçi hareketleri yoğunlaşıyor

Zonguldak'ta hak peşine düşen işçiye, hükümetin saldırgan tutum alması sadece maden işçisinin değil, Zonguldak halkının ve hatta bir yere kadar Türk-İş yönetiminin de tepkisini aldı.

Zonguldak maden işçilerine güvenimiz var, ama olayların zorlayarak bir şeyler yaptırdığı Türk-İş yönetimine güvenmiyoruz.

Çünkü, Türk-İş kadar eylemsizliğin şampiyonu bir sendikalar hareket görülmemiştir. Türk-İş yönetimi, tüm zekasını işçi sınıfının yükselebilecek hareketliliğini boğmaya; bunu yapamıyorsa içini boşaltmaya çalışan bir ekiptir.

Ama Türkiye işçi sınıfının, sadece burjuvaziyi değil, sarı sendikacıları da aşacak direnişlerle ekonomik ve siyasi haklarını elde edeceğine inanıyoruz.

Dayatma ve bir istifa: Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay istifa etti (mi) acaba?!

Bundan aylar önce Kürt halkına karşı silah kullanma serbestisi Torumtay döneminde karar altına alınmıştı. Onun istifası Kürt halkına yönelik şiddet politikalarının iflasını gösterir. Türkiye'de işçi sınıfının eylemliliğide eklenirse istifasında ki iç etmenler anlaşılır. Bir başka dayatma dışardan geldi. ABD, Türkiye'yi de yanına alarak savaşa girmek istiyor. Torumtay, kendi ordu gücünün yetersizliğini ve araç-gereç eksikliğini çok iyi bildiğinden kendi askeri politik gelişimini tehlikeye atmak istemedi. "Artık iman gücü ile savaşlar kazanılmıyor" Torumtay bu noktada biraz daha gerçekçi davrandı. Ama istifasında ki asıl neden, Türk ordusunun yeni bir darbe hazırlığıdır. Zaten Türkiye'de mevcut burjuva iktidar içinde siyasi ve askeri yönetim boşluğu bulunuyor, üst kademedeki ki huzursuzluk bunu gösteriyor. Çelişkiler artıyor. Özal giderek orduya daha çok dayanacak.

Özgür Halk'a yönelik eleştiriler

Dost çevrelerden genellikle olumlu eleştiriler aldık. Ama bu bizi "rahat bırakmıyor." Çünkü en azından biz çok daha iyi olabileceğimizi biliyoruz. Dahası, dergimize her geçen gün artan ilginiz bizi sadece daha kararlı kılmakla kalmıyor, aynı zamanda daha özverili ve çalışkan olmaya çağırıyor. Mektuplarımızı bekliyoruz...

İlk sayımız, "**Ekim ihtilâli, ihtilâlimizdir**" başlıklı yazıda "komünizm propagandası" yapıldığı iddiası ile toplatıldı. Toplatma kararını hukukçular dayanaktan yoksun buluyorlar.

Özgür Halk'in 1. sayısının toplatıldığını günlük gazetelere bildirmiştim. Ancak bir derginin daha ilk sayısından toplatılmasını onlara göre haber değeri yoktu.

Ancak biz o günkü basın bildirimizde belirttiğimiz gibi, 2. sayımıza daha güçlü olarak hazırlandık. İşte yine sizinleyiz; sizden aldığımız güçle...

Özgür Halk

...ve Maraş

Orta yaşlarda, şalvarlı bir adamla konuşuyorum. Zaman zaman ikimiz de susuyoruz. Böyle anlarda, o, yaşadığı olayların etkisine girerken, ben de olup bitenleri anlamaya çalışıyordum. Bu durum günlerce devam etti. Bazen voltada, bazen de ranza diplerinde bir araya geliyorduk. Ceyhan Özel Tip Cezaevi'ndeyiz.

Konu Maraş Katliamıydı. Konuştuğum Kürt Reşo, olayları günü gününe izlemiş, hatta kan ve ateşin içinde uzun süre bulunmuştu. Önceleri pek konuşmak istemedi. İlk kez Maraş olaylarını yaşayan canlı bir tanıkla karşı karşıyaydım. Maraş Katliamı öteden beri içimde bir yara olarak kalmıştı. O dönemlerde basında ceset resimlerini izlerken müthiş bir acı duyuyordum. Çünkü ilk kez bunca ölüyü bir arada görüyordum. Onun etkisi olsa gerek. Ayrıca olaylar sıcaklığına ve bize çok ya-

lak verdi. O dönemin karanlık güçleri şahnedeydi ve kendilerini oynuyorlardı. Bugün'de benzeri bir süreç var.

Binlerce insanın kanına girmek ne kadar kolay değil mi? Aslında kolay değil ama, onların işini biraz da biz kolaylaştırmıştık. O dönemlerde (1980 öncesi) devrimci güçler hem dağınık, hem de hazırlıksızdı. Oysa tarihimiz biliniyordu. O günkü provokasyoncu güçlerin aktif ve derin faaliyetleri de izleniyordu. Sonuçta ne biz halkı koruyabildik, ne de halk evlatlarına sahip çıkabildi. Bugün -1990'da- durum biraz farklı, faşizm artık kolay kolay ölü üretmiyor, zorlanıyor. Çünkü halk, evlatlarına sahip çıkma bilincine erişti. Cezaevi direnişleri ve bu direnişlere halk desteğinin yaygınlaşması faşizmin elini kolunu bağıyor. Halepçe'deki katliamda da otonomcu ilkel Kürt milliyetçiliğinin payı

Bir çocuk ağlıyor yanibaşımda
iç çekişleriyle
abisini vurmuş faşistler
gecenin birinde
uzakta bir ölüyü gömüyor
sessiz ve çaresiz insanlar
derinden derine
oyy! çekiyor analar
İsyani hep bağırarak sanmayın
asıl isyan
o acılı sessizlikle duruyor

Çocuk hâlâ ağlıyor yanibaşımda
iç çekişleriyle
abisini faşistler vurmuş
gecenin karanlığında
onlar bir ölüyü gömüyor
kara toprağa
bense bin umudu bin çiçeği
tutuyorum tutuyorum ellerimde

kın bir yerde gelişiyordu. Faşizmin önceleri Elazığ için planladığı bu katliam, sonunda Maraş'ta pat-

büyük. Katliamları durdurmanın en etkin yolu, egemen, zalim güçlere karşı, direniş dayatmadır. Diyarbakır Askeri Cezaevi bu konuda en yakın, en somut örnektir. İşkencecilerin kendilerine karşı bir tepki gösterildiğinde kuzu kuzu nasıl bir kenara sindiğini bizzat yaşadık ve gördük. Yine binlerce Kürt insanının Türkiye'ye göçmesinde de bu feodal, milliyetçi önderlikli hareketler sorumludur. Güney Kürdistan bunların yüzünden insansızlaştırıldı.

Faşist, ırkçı, şoven, katliamcı güçlerin halkımıza yaptıkları yetmezmiş gibi, bir de bu tür önderliklerin halkı yanlış yönlendirme, teslimiyetçi politikalarından dolayı insanlarımız bölük pörçük ve telef ediliyor. Kimsenin bunu yapmaya hakkı yoktur. Otonomcu güçler sarıklarının önüne koyup düşünmek zorundalar.

***

Maraş, Halepçe'nin büyütmüş portresidir. Maraş, Halepçe'nin maketidir. Katliam resimleri birbirine benzer. Maraş'ta Halepçe'yi yanyana koyun, o kadar çok benzerlik görürsünüz ki, Hiroşima'yı hatırlarsınız. Dersim gelir aklımıza.

...Ve tarih unutulmaz. Faşizm, bir dönem Avrupa'da, daha sonra Latin Amerika'da, Asya ve Afrika'da habire ölü üretirken, Ortadoğu halkları unutulamazdı. Faşizmin ceset deposu İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu oldu ve ülkemiz bir yaprak gibi titredi. Zulmün dikenleri insanlarımızın yüreğine battıkça kanattı.

1980 öncesi ve sonrası tam 3 binin üzerinde Türk devrimcisi, binin üzerinde Kürt devrimcisi ve yurtseveri katledildi. İşte size gerçek bir katliam. Cesetlerin sayısı önemli mi?

Cesetlere usulca ve sevgi ile dokunan eller oldukça, onları yaşatan insanlarımız da olacaktır.

***

Cezaevinde Kürt Reşo, (Dışarda iken halk bu ismi ona vermişti) genellikle şalvarla dolaşır.

"Neden şalvar" dedim.

Güldü.

"Daha rahat ediyorum."

"Yaşlı görünüyorsun ama."

"Zaten yaşlandık."

"Yaşın kaç."

"36."

Kırkı aşkın gösteriyordu. Söylemedim. Sadece yüzüne bakım. "Ben neler çektim" der gibiydi. Bütün insanlarımızın bakışında bu ifadeyi görürsünüz. Ama bir halkı anlamak için çocuklarına, o çocukların gözlerine bakın, her şey orada yazılıdır.

"Çocukların var mı?"

"Var. Bir kız, bir erkek."

"Maraş olayları sırasında onlar kaç yaşındaydı?"

"Daha çok küçüktüler. Oğlum henüz bebektir. Şimdi büyümüş."

"Görüşüne geliyorlar mı?"

"Bazen" dedi ve sustu. Bir sigara istedi, verdim. Pek içmezdi zaten.

"Olaylar nasıl gelişti?"

Nereden başlayacağını bilmiyordu. Ben girişi yaptım. Sinemaya atılan bombadan söz ettim. Meğer o gün o da sinemadaymış,

"Bomba içeri düşmedi ama, panik yarattı. Çoğu insan o panikte ayak altında ezildi" dedi.

Reşo, en çok da gençlerin ve çocukların ölümüne acıyordu. Birkaçını kendisi kurtarmış, yine de sevinemiyordu işte. O hüznünlendiği ben sorularımı erteliyordum. Zaten oldukça duygusal bir arkadaşı. Uzunca bir süre susunca müdahale ettim.

"Yapma. Anlat artık."

"Ne diyeyim? Sadece çığlıklar vardı. İnsan çığlıkları."

"Kaç kişi öldü?"

"Bilmiyorum. Sadece kaçtık. Nereye mi? Hiç. Yeni çığlıkların içine. Kurtulduğumuzu sanıyorduk. Yanılmışız. Asıl olaylar devrimcilerin cenaze töreninde çıktı. Faşistler Kürtlerle silahlı saldırıda bulundu."

"Açıktan mı?"

"Evet. Ellerin otomatik silahlar vardı."

"Polis müdahale etmedi mi?"

"Hayır. Hatta onları (faşistleri) koruyan polisler bile vardı."

"Peki devrimciler misilleme yaptı mı?"

"Cenaze töreninde bu şekilde dağıtılan halk, faşistlerin olduğu bölgelere saldırı düzenlediler."

"Onlardan ölen oldu mu?"

"Elebaşlarından birkaçını cezalandırdık. Genellikle faşistlerin dükkanları tahrip edildi. Ama, masum insanlara fazlaca dokunmadık."

"Bu daha iyi. Şimdi söyler misin bana, asıl katliam nasıl oldu?"

"Önce demokrat-yurtsever insanların evlerine yağlıboya ile çarpı işareti koydular. Bunu da Belediye adına ve başka gerekçeler göstererek yapan memurlar oldu. Aslında onlar o kılığa bürünmüşlerdi. Hepsisi faşistti."

"Siz bundan bir sonuç çıkarırdınız mı? Yani bir hazırlık yaptıklarınızı anlamadınız mı?"

"Endişelendik ama, öyle katliam hazırlığına yorumlamadık."

"Devrimcilerin silah gücü nasıldı?"

"Çok azdı. Genellikle tüfeklerimiz vardı. Yalnız birinde kalashnikov vardı. Onun da başına bir sürü olay geldi. Sonunda adamı öldürdüler. Bu meseleyi sonra anlatsam olmaz mı?"

"Olur. Şimdi ne diyeceksin?"

"Bir olay beni çok etkiledi.

Bugün bile düşününce ürperiyorum. Acaba diyorum, hayvanlar aleminde böyle şeyler oluyor mu?"

"Ne oldu?"

"Yeni gelin olmuş genç bir kızın bileğini kesmişlerdi. Cesedi gözlerimle gördüm üstelik kızcağıza tecavüz etmişlerdi."

"Bileklerini niye kesmişlerdi?"

"Niye olacak kolundaki bilezikleri almak için"

Bu kez ben duraksadım. Yalnızca dişlerimi sıktım. Başımı hafifçe salladım. Ama nereye? Karanlığa. Akşam çoktan olmuştu bile. Havalandırma birazdan kapanırdı. Yalnız ikimiz voltadaydık. "İçeri girelim" dedim. "Sonra yine devam ederiz" O ise bitirmek istiyordu. Bir çırpıda anlatıp kurtulması gerekiyordu. Hesaplarını bozdum. Ertesi gün yine konuştuk.

***

"Arkadaş sana bir önerim var. Maraş konuşmayalım artık. Ruhsal olarak acı duyuyorum."

Hayır konuşmamız gerekli. Maraş Katliamının bir romanı olmalıydı. Bu roman hem tarihsel bir belge hem de gelecek kuşakların eğitimi için zorunluydu.

"Bak Reşo, bütün bu anlattıklarını yazacağım. Sen olayın canlı tanığıydın. Bu gibi insanlar kolay kolay bulunmaz. Hem, bu bir görevdir. Susmak yeni katliamlara hazırlıksız yakalanmak demektir. "Peki" dedi, ama ikna olmamıştı. Hoşnut değildi. Ama anlatımını sürdürdü. Daha doğrusu bir soruma cevap verdi.

"Mesele önce Alevi-Sünni çatışması görünümündeydi. Sömürgeci burjuva basın ve faşist güçler öyle lanse ettiler. Bu doğru değildir. Maraş'ta Alevi-Sünni çelişkileri uzun yıllar öncesine dayanır ve çok derin, aynı zamanda çok keskindir. Ancak egemen sömürgeci güçler bu çelişkiyi hızlandırdılar ve katliamı bu çelişkiyi kullanarak gerçekleştirdiler. Maraş Katliamı Kürt halkının yeni bir katliamıdır. Bunun dışındaki tüm yorumlar sahtedir."

"Yani Dersim gibi."

"Tabii tabii..."

"Maraş değil de Elazığ olabiliirdi?"

"Evet, ben de biliyorum? Esasen bu olaylar Elazığ için düşünülmüştü. Sonra nedense vazgeçiliyor. Bilemiyorum artık."

"Maraş'ın seçilmesi yukarıda belirttiğim çelişkilerin yoğunluğundan dolayı olsa gerek. Bir de devrimci mücadele çok hızlı geliyordu. Daha ideolojik grup aşamasında olmamıza rağmen Maraş'ta biz de güçleniyorduk."

"O dönemde her yerde durumumuz aynıydı. Batman'da Hilvan'da Siverek'te feodal komprador güçlere aman vermedik, onlar ilk tarihi derslerini bizden aldılar."

"Faşistler ve sosyal-şoven güçler bizi bir hayli uğraştırdı."

"Doğru. Hep de bize engel olmaya çalıştılar..."

Sohbeti siyasi konularda yoğunlaştırdık. Tekrar olaya dönmemiz, gerekiyordu.

"Katliamcı güçler nereden gelmişti?"

"Genellikle Erzurum ve Elazığ'dan. O dönem oranın faşistleri boldu. Hem de nasıl, otobüsler dolusu gelmişlerdi."

"Peki, devrimcilerden, başka yerden yardımınıza gelen olmadı mı?"

"Geldiler ama, sayıları çok azdı."

"Yine de bir dayanışma gösterildi, değil mi?"

"Öyle oldu. Devrimcilerin dayanışması sıcak olaylar içinde belirginleşti."

Yüzüm güldü, çoktandır böyle bir tablo gözümün önüne gelmemişti. O anda o Fransız direnişçileri aklıma geldi. İspanya İç Savaşı... Biraz gururlanır gibi oldum.

"Sonra..."

"Sonrası kan gölü. Maraş ateşler içindeydi. Her tarafta yağmur ve çamur bir birine karışmıştı. Orta yerde kalan cesetlerin ağır kokusundan geçilmiyordu."

"Faşistlerin vurucu güçleri tip olarak nasıl insanlardı?"

"İnsan değillerdi ki, olayları genellikle çember sakallılar ve ince pis bıyıklılar yapıyorlardı. Onların ellerinde kasatura, bal-

ta, bıçak ve hatta kılıç taşıyanlar vardı."

"Cihat' kime karşı ilan edilmişti?"

"Masum insanlara; o insanlar savunmasızdılar. Faşistler yakaladıkları insanı hemen oracıkta boğazlıyorlardı."

"Genellikle kimleri hedef almışlardı?"

"Hiç kimseyi... Herkesi."

"O nasıl oluyor?"

"Diyorum ya, belirli bir hedefleri yoktu. Önlerine kim çıkarsa, özellikle yaşlı insanları ve çocukları öldürüyorlardı. Bir de varlıklı kimseleri hedef almışlardı."

"Neden?"

"Çelişki biraz da oradan kaynaklanıyordu. Maraş esnafı genellikle yoz ve gerici insanlardı. Onlara göre işlerinin iyi gitmesi hep bu varlıklı Alevi Kürtleri yüzündendi."

"Anlıyorum. Faşizmin küçük burjuva taban dayanağı, Elazığ'da da esnaflar genellikle yoz ve gerici insanlardır."

"Faşizm, buralarda biraz da onlara dayandı. Erzurum'da keza öyle. Bir ara Hilvan'da da gerici aşiretlere dayanmıştı. Faşizmin ülkemizde ideolojik ya da maddi dayanakları öyle fazlaca olmadığından, genellikle kimi yerde lümpenlere, kimi yerde Türk, Kürt, Arap, Acem gibi halksal çelişkilere dayandılar. Mesela faşistler Siirt'te, Urfa'da Araplar içinde, Kars'ta Türkmenler, Erzurum'da dadaşlar, Elazığ'da Gakoşlar, Antep'te Türkleşmenin ve yozlaşmanın yoğun olduğu her yerde taban bulması nedensiz değildir. Din ve namus kavramlarını sıkça kullandılar. Bunlar da taban bulmalarında etkili oldu."

"Maraş Katliamı biraz da yağma ve talana dayanıyordu, değil mi?"

"Tam da dediğin gibi, çünkü adamlar cesetleri bile soydular. Dükkanları, evleri yağma ettiler. Irzlarına geçmek için genç kızları arıyorlardı. Hiç unutmam, çarşıya pijamalı inmiş bir kıza saldırdılar."

Bereket onların arasından yaşlıca bir adam çıktı da kıızı kurtardı. O kız gerçekten kurtuldu mu acaba? Bilinmez ki... Düşüncemiz ayrı, yine de o

adama, yani o gün kıızı kurtarana hâlâ bugün bile saygı duyuyorum."

"Başka böyle ilginç olaylar varmıydı?"

"Yığınla."

"Birkaçını anlatır mısın?"

"Yaşlıca bir kör nine vardı. Ben tanırdım onu. Faşistler, gel nine gel nine" diye diye ıssız bir yere götürmüşler ve orada tabanlarına çivi çakmışlar, sonra da öldürmüşler. Kocasını da hemen yanbaşımda vurmuşlar."

"O otomatik silahı olan adamı nasıl oyuna getirdiler?"

"Hangisini?"

"Hani sen demiştin ya. Kalashnikov'u olan adam."

"Ha... Evet, o biraz saf davrandı. Adam varlıklıydı. Evi de büyükçeydi. Gelinleri, torunları çocukları hep birlikte kalıyorlardı. Olayı ben başkasından öğrendim. Faşistler toplu halde bunun evine saldırıyorlar. Fakat adam silahını çıkarıp eve yaklaşmıyor. Sonra faşistler kendisine dokunmayacaklarını, silahını teslim ederse ailesini affedeceklerini falan söylüyorlar."

"Adam silahını teslim ediyor mu?"

"Önce tereddüt ediyor. Araya eski tanıdığı bir aile dostu girince, ona inanıyor ve silahını teslim ediyor. Silahını teslim eder etmez orada vuruyorlar adamı. Hem de kim varsa. O inandığı eski aile dostu ondan silahı alır almaz ateşliyor."

"Peki onu vuran aile dostu faşist kalabalığın içindemiymiş?"

"Evet. Adamı bizzat o oyuna getirmiş ve sonra eve dalıp içerde kim varsa kurşuna diziyorlar."

"Çok kötü..."

"Kötü ya, bu kadar saflık olmaz ki ama."

"Adam her halde ailesinin kurtulacağını düşündü."

"Öyle zaten, adam faşistlere demiş ki beni öldürün, ama aileme karışmayın."

"Halbuki silahını teslim etmezse, hem kendisi hem de ailesi kurtulmuş olurdu."

"Tabii ya, diyorum ya, adam aile korumacılığını yanlış yerde hesaplamış."

"Bu ara devrimcilerin hazır-

liklarını sorayım?"

"Öyle iyi bir hazırlığımız olmadı. Çevre köylerden silah topladık. Bizim etkin olduğumuz mahallelerde nöbet tutuyorduk. Kadın ve çocukları birkaç büyük eve yerleştirmiştik. Gece eylem gruplarımız eyleme çıkıyordu. Halkın yalnız kaldığı mahalleler vardı. Daha çok onları korumak için gidiyorduk.

Bizim insanlarımız çok dağıktı, bu yüzden herkesi koruyamadık."

"Askerlerin tavrı nasıldı?"

"Seyrediyorlardı. Fazlaca karışmıyorlardı. Ama faşistlerden yana olduklarını hissediyorduk. Zaten birkaç olay da bunun böyle olduğunu gösterdi..."

"Hangi mahallelerde etkindiniz?"

"Yörükselim'de. **Yörükselim, faşizme karşı direnişin üssü durumundaydı.** Ben de gönüllü olarak bu mahalledeydim."

"Bu gibi durumlarda yardımlaşmanın, dayanışmanın sonuçları nasıl oluyordu?"

"Müthiş bir moral oluyordu. Sevinç kaynağımız yalnızca bu dayanışma içinde doğuyordu."

"Halktan, faşistlere karşı savaşan varmıydı?"

"Genellikle biz genç devrimci arkadaşlardık. Ama halk da silahlanmıştı. Kendilerini korumaya kararlıydılar."

"Olaylar nasıl sona erdi?"

"Askerler Yörükselim'e büyük bir operasyon düzenlediler. Silahlıydık. Kaçmamız gerekiyordu. Benim başımdan geçenler, asıl bundan sonra başlıyordu. Bu geri çekilme döneminde yaşadıklarımızı, asıl katliam budur, asıl Maraş olayı budur diye yorumlamak gerekir."

"Neden?"

"Nedeni var mı? Tek başına silahınla birlikte Maraş ovasına düşmüşsün. Üstelik sürekli yağmur yağıyor. Her taraf çamur yığını. Maraş'ın çevre köyleri de genellikle faşistlerin etkin olduğu yerler. Askerlerden kaçıyorum ama, her an etrafımızı saran silahlı faşist güçlerin eline düşme tehlikesi var. Bu kötü durum içinde pamuk tarlalarına daldım. Gidiyorum ama, nereye gittiğimi ben de bilmiyorum, Bu ara şunu söyleyeyim. Köye

benim ölüm haberim gitmiş, karım ve çocuklarım perişan durumdaymış. Düşünsene, ne zor bir durum. Soğuk terler döke döke sıkıntı içinde Maraş'tan çıktım."

"Yanında silahın var. Güvencedesin."

"Yine de içimde bir korku vardı. Yalnızdım."

"Belki de ondan. Neyse... Çamura bata çıka yürüdüm. Karanlık erken bastırdı. Kış günlerini bilirsin. Gün erken gelip, gidiyor. Arada bir arkama dönüp Maraş'a bakıyordum. Her taraftan ateş ve dumanlar yükseliyordu, silah sesleri hiç susmadı.

***

Derken Maraş'tan bir hayli uzaklaştım. Karmaşık duygular içindeydim. Birden bire inilti sesi ile olduğum yerde kalakaldım. Bu inilti sesi ne çok uzğımdan ne de çok yakınımdan geliyordu. Ağlamaklı hıçkırıklı inlemeli bu sesin sahibi bir kadındı. Fakat o sesi bugün bile korkarak hatırlıyorum. Ben, o güne kadar böyle acılı bir ses duymamıştım. İnilti diyorum ama, tam öyle değil, hıçkırık, bağırma, iç çekiş... Bunların hiç biri değil. Boğazım kurumuştu, yutkunamıyordum. Nasıl olduysa sesin olduğu tarafa yürüdüm. Pamuk tarlası içindeydim. Az yürüyünce gördüğüm manzara karşısında dehşete kapıldım. Bir kadın yere oturmuş ağlıyordu. Tam ağlamak denmez. Kadının oturduğu yer çamur ve su deriyasıydı. Biraz daha yanaşınca gördüm; kadının ayacağına balta ile vürmuşlar. Kopmamıştı. Her an kopabilirdi. Kadının yanında iki de ceset gördüm, çocuklarıymış.

Etrafını biraz dolaşınca daha birçok insanın ofaya gelip gilediklerini gördüm. Güç bela çevre köylerin birinden bir traktör getirip onları kurtardım.

Pamuk tarlaları içinde gizlene gizlene yürürken karşıma bir çocuk çıktı. Temiz giyimliydi. Yeni traş olduğu belliydi. Çocuk korkulu gözlerle bana bakıyordu. Ben daha bir şey demeden,

'Amca ne olursun beni öldürme' dedi. O anda yüreğim yandı. Bende öyle çocuk katili tipi

mi vardı. Çocuk yalvarmaya başladı.

'Amca beni öldürme. Ben Türküm ama, Aleviyim. Doğru diyorum amca...'

'Yok dedim, korkma seni öldürmeyeceğim küçük dostum, bu kadar kormana gerek yok' dedim. Birden silahımı arkama aldım. Çocuk biraz rahatladı ama hâlâ endişeliydi.

'Bak küçük dostum. Güzel çocuk, sen şimdi bunları anlamazsın ama, ben yine de anlatayim.'

'Türk, Kürt ya da başka bir milletten olmak, Alevi ya da Sünni olmak önemli değil. Sen önce insansın. Üstelik daha çocuksun da. Neden 'Türküm ama Aleviyim' dedin. Demek ki benim Alevi olduğumu anladın. İyi de ben kendime hiçbir zaman Aleviyim demedim ki, sordukları zaman insanım diyorum veya hiç cevap vermiyorum. Hele benden hiç korkma, çocukları da severim. Şimdi seni bir köye götüreceğim. Orada güvenlikte olursun.' Dediğim gibi de yaptım."

"O çocuktan daha sonra haber aldın mı?"

"Aldım. Köylüler, olaylardan sonra götürüp ailesine teslim etmişler. Tabii sevinçleri büyük olmuş."

"Kendi köyüne ne zaman ulaştın?"

"Bir gün sonra."

"Seni nasıl karşıladılar?"

"Ölü sanılan birini canlı görünce nasıl karşıladılar?"

"Bilmem ki... Herhalde çok sevinmişler."

Doğru. Reşo'nun ailesi sevinçliydi. Ama, Maraş'ta kaç aile böyle kalmıştı. Bilinmez ki. Bilinen tek şey var: Halk olarak tarihimizin bugüne dek böyle çizilmesi. Yitip gidenler, karanlığa gömülüyorlar. Ve onlar, katliamlardan ölenler bu büyük evrende karanlıklarda bir nokta oldular. Dünyamıza yeniden ışık vurduğunda bu nokta elbette daha iyi açığa çıkacaktır. Ve yüzyıllar sonraki kuşaklar, Maraş Katliamı'nı hem çok daha iyi bilecek, hem de bu çağda yaşayan katliamcı insanları lanetleyeceklerdir.

Tıpkı bugün bizim yaptığımız gibi.

Emperyalizmin Kürt halkına yönelik "özel savaş" 1

Tekin YILMAZER

"Özel savaş", II. Dünya Savaşı sırasında halkların kurtuluş mücadeleleri ile tasfiye edilen klasik sömürgeciliğin yerine geliştirilen yeni sömürgecilik hareketinin yeni savaş tarzıdır. Emperyalizm, önceleri direk kendi orduları ile gerçekleştirdiği sömürü ve hakimiyetini günümüzde kukla ordular ve yönetimlerin eliyle gerçekleştirmektedir. Bu açıdan işgal ve istila örtülmüştür. Savaş da buna bağlı olarak yabancı işgal kuvvetleri ile halk arasında değil, aynı ülkenin insanların birbirine kısırdırılması, kukla orduların veya sivillerden oluşan "kontrgerilla" birimleri tarafından kendi halklarına karşı çıkartılması biçiminde geçer. Bunun için yeni sömürgelede ordular, iç savaşa göre teşkilatlandırılmışlardır. "Özel savaş" ülkelerin koşullarına göre değişir. İlk uygulama alanlarından birisi olan Vietnam'da yürütülen özel savaş **Giap** şöyle tanımlanmaktadır.

"ABD emperyalistlerinin istikrarlı sorumluluk stratejilerinde 'özel savaş', dünya nükleer savaşından ve sınırlandırılmış savaştan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Dünyadaki güçler dengesinin kendilerinin lehine elverişsizliğinden ve geniş kapsamlı bir savaşın tutuşturulmasındaki önemli zorlukları değerlendirmiş olmalarından ötürü, ABD emperyalistleri konvansiyonel silahlarla, bilhassa zayıf ve küçük ulusların kurtuluş hareketlerini bastırmaya umut ettiler. ABD bu çeşit bir savaş için küstahcasına her türlü gayreti gösterdi. Kendi görüşlerine göre, bu

tür bir savaşın amacı, bir halk savaşı olan gerilla savaşına karşı koymaktı. Bu bakımdan, özel savaş, sabit olmayan bir cephe hattı ve büyük birliklerin nadiren seferber edilmesiyle birlikte o ülkenin sınırları içinde yapılır. Öte yandan askeri, siyasi, psikolojik ve ekonomik faaliyetin çok yönlü bir şekilde birbiriyle birleştirilmesi gerekmektedir. Sınırlara, alanla ve gerçek karakteriyle ilgili olarak, önde gelen özellikleri, tabiatında bir değişikliğe yol açmaz. "Özel savaş", saldırgan bir savaştır... Bu özel savaşta askeri kuvvetleri esas olarak, kukla ordudur. (Ülkemizde ise kukla ordular yerine kukla Kürt örgütlenmeler ve feodal komprador çeteleridir. bn.) (1)

"Özel savaş" Vietnam'da nasıl uygulandı? Hangi çelişiklerden faydalandı? Ne tip örgütlenmelere başvuruldu? İlk aşamayı **Giap** şöyle anlatmaktadır: "Birinci aşamayı gerçekleştirmek için (en önemli aşama kabul ediliyordu) ordunun etkinliğini arttırmak, donatımını geliştirmek, nüfusun büyük bir kısmını tedricen bir araya toplamak ve kontrol etmek amacıyla güden 'stratejik köycükler' devlet politikasının uygulanması ve kukla silahlı kuvvetlerin savaş kapasitesinin artırılması gibi, bir seri yöntem üzerinde çalıştılar. ABD emperyalistleri, Ngo Dinh Diem yönetimine, başta asker yardım olmak üzere, çok yönlü yardımlarını artırdılar. On sekiz ay içinde, yani 1962'nin sonuna kadar, sayıca son derece artırılmış bulunan gerici askeri kuvvetlerin halkın siyasi ve as-

keri devrimci kuvvetlerini kesinlikle ezeceğini ve aynı zamanda Güney'deki 14 milyon yurttaşımızın çoğunu sürüler halinde stratejik köycüklere toplayıp sıkı bir gözetim altına alabileceklerini ve gerilla grupları ile her türlü bağlantılarını kesebileceklerini, bütün Güney Vietnam'ı pasifleştirebileceklerini, böylece ilk aşamanın tamamlanmış olacağını hesapladılar." (2)

Burada "stratejik köycükler" in özel savaşın belkemiği olduğu anlaşılmaktadır. Vietnam'da kısa bir süre içinde nüfusun yüzde 90'ını kapsayacak bir biçimde 17 bin "stratejik köycük" kurulmuştur. Bununla Güney Vietnam adeta bir hapisaneyeye çevrilmiştir.

"Stratejik köyler" programı **Uluslararası Kalkınma Örgütü (AID)** adına "eski" bir CIA ajanı tarafından yürütülmekteydi. Köylüler sözde burada "Vietkong teröründen" korunuyorlardı. Bu köylerde çalışmış bir NLF kadrosu olan **Nguyen Mav**, halkın devrimcilerle nasıl sahip çıktığını ve kendilerinin ölüm pahasına dayatılan kuralları tanımadığını ve uymadığını şöyle anlatıyor: "Bu köylerde yaşayanlar, bir yabancı gördüğünde saldırmak ve onu bağlamak için sopa, ip ve fener bulundurmak zorundaydı. Çan çalarak ya da tahtaları birbirine vurarak ses çıkarmalı ve bütün güçleri ile Vietkong diye bağırarak, ellerinde meşallerle yabancıyı yakalamak için davranmalıydılar. İçimizden birisi görüldü-

günde, genellikle yaparlardı bunu. Ancak, değişmez bir şey kildi, birbirlerinin üzerine düşer, beşi-onu birden bağırmağa başlarlardı. 'Bu yöne gitti. Hayır, hayır şu yana.' Gerçek yön hariç her yöne koşuşurlardı." (3)

ABD emperyalizmi Vietnam'daki özel savaşını bin bir taktikle geliştirip Vietnam halkını sindirmeye çalışıyordu. Baskı, zulüm, katliam sınır tanımıyordu. Çeşitli yol ve yöntemlerle dize getirilmeyen Vietnam halkı bu kez psikolojik terör ve ölüm korkusu ile teslim alınmak istendi ve "denizi kurutup balığı yakala" yöntemi devreye sokuldu. Buna göre "hepsini öldür, hepsini yoket" sloganlı tarama operasyonları ile NLF denetimindeki bölgelerdeki tüm canlıların, kadın erkek, çocuk, yaşlı, bitki, hayvan ve her metrekaşe başına tonlarca bomba ve kimyasal zehirli maddeler yağdırıldı. ABD'lilere göre bu bir nevi hızlandırılmış pasifikasyondur. Eğer Vietnam'lılar ölmek istemiyorlarsa, "mülteci kabul merkezlerin"de kölece bir yaşamı seçmek zorundaydılar. Bu kamplarda ise açlık ve hastalık, yani ölümün diğer adı kullanılıyordu. ABD basını utanmazcasına, söz konusu bombardımanlardan Vietnam köylülerinin şikayetçi olmak bir yana, hoşnut oldukları yalancılığını ileri sürüyordu. New York Herald Tribune'da çıkan bir makaleye göre, bir grup psikolog Vietnam'da bombardımanlara karşı, köylülerin tepkisini ölçen bir kamuoyu yoklaması yapmış ve köylülerin hoşnut olduğu sonucuna varmışlar. Bu deli saçması, Vietnam'da "denizi kurutmak" için yeterli bir bahane olarak söz konusu makale yazarları tarafından ileri sürülmüştür.

Ama gerçek hiç de öyle değildir. Yürütülen psikolojik ve moralmen yıpratma ve ölüm korkusu yaratmak için önceden uçakla atılan bildirilerde şunlar yazıyor: "Her gün, her hafta, her ay yoldaşlarımızın, üs kamplarımızın, tünellerimizin

daha çoğu ortaya çıkarılıyor ve imha ediliyor... Yalnızca ölüm var yakınımızda, uçakları duyuyor musunuz? Bombaları duyuyor musunuz? Bunlar ölümün, sizin ölümünüzün sesidir. Yaşamak için şimdi kaçın."

"Köyler üzerine atılan tipik bildirilerin yazılı olmayan arkasında da, okuyanı korkutmak için, barsakları dışarı çıkmış, bir bomba kurbanının ya da ölümün bir başka tanımının fotoğrafı basılmış. Fakat Saygon denetimdeki bölgelere koştuktan başka bir yöntemle ölümden kurtulmaya çalışmak suç kanıtı oluşturuyor. Bombardıman akınları sırasında, bir köylünün bombadan ya da makinele tüfek mermisinden kaçması suç kanıtı ve öldürülmek için bir bahane oluyor. Amerikalıların köye girişinden hemen önce gerçekleştirilen hava ve topçu bombardımanı sırasında barınağa saklanan herkes otomotikman kapana kısılmış bir fare gibi gözlenerek bir 'Vietkong' sayılıyor. Hatta, böyle bir barınağa sahip olmak bile suç." (4)

Ama Amerikan konvoyu, "Vietkong teröründen kaçan mülteciler merkezi"ndeki sayının sürekli arttığı masalıyla avutuldu. Evet bir kaçış vardı, ama bunun nedeni "Vietkong terörü" değil, ABD'nin B-52 bombardıman uçaklarının terörüydü. Bunların hiçbiri fayda vermedi. Diem, kuklalığını başarıyla yerine getiremeyişi, yani "özel savaşın" başarısızlığını hayatıyla ödedi. 1963 yılı Kasım'ında yine CIA'nın tezgahladığı bir darbeye devrilererek öldürüldü. Darbeler darbeleri, "özel savaş", "sınırlı savaş", sonra açık savaşa dönüştü. Artık ABD kuklaları aracılığıyla değil, doğrudan sa-vaşuyordu. Bütün çabalar sonuçsuz kaldı ve 30 Nisan 1975'te ABD çaresiz olarak Vietnam'dan geri çekildi. Ve Vietnam artık bağımsız ve özgürdü.

Peki Vietnamlılar böylesine korkusuzca, kendilerinden her bakımdan üstün bir düşmana

karşı, kendilerini zafere götüren güç neydi? Bunun da cevabını bir Vietnamlı köylüsünden alalım: "Benim halkım her zaman buradaydı. Babam, onun babası ve dedemin babası geriye sayabildiğimiz kadarıyla hepsi, Yanke şeytanları; bombaları, mermileri ve tanklarıyla mezarları parçalasa bile, onların kemikleri burada gömülü. Burada yaşayacağım ve burada savaşacağım, Yanke bombalarıyla ya da mermileriyle ölürsem, en azından kemiklerim atalarımınki ile aynı toprak parçasında kalacak... Biz Cu Chi'liyiz. Ot, kök yeriz, gerekirse toprağı bile yeriz, ama atlarımızın toprağını asla terk etmeyiz. Bizler, oğullarımız, hatta torunlarımız istilalcılar defolup gidene dek savaşacağız." (5)

Konumuza Vietnam örneği ile girdik; ülkemizde uygulanan özel savaş daha iyi anlamamız için yardımcı olacağını düşündük. Çünkü Vietnam halkına uygulanan özel savaşın aynı bugün Kürt halkına uygulanmakta, hergün yeni katliamlar geliştirilmekte ve bir halk yok edilmek istenmektedir. Şimdi de "özel savaş"ın Türkiye'deki durumunu incelemek yerinde olacaktır.

"Türkiye'de 'Özel Harp Dairesi' 1959'da Türkiye ile Amerika arasında imzalanan ikili bir savunma anlaşmasından sonra kurulmuştu. Lübnan olaylarından kaygılanan Amerika, Türkiye'ye de komünist sızmalar olabileceğini düşünüp yardım önermişti. Bu tarihten itibaren geliştirmeye başlanan 'Özel Harp Dairesi', tamamen sivillerden oluşan bir örgüt kurmuştu... 1960'tan sonra kurulan 'Özel Harp Dairesi' düşmanın arka cephesine atılacak özel bir gerilla kuvvetine komuta ederdi". (6)

"Özel Harp Dairesi'nin kuruluşunun ideolojik temeli Amerikan askeri tezidir. Dışarıdan getirilen ve bazı askersel yöneticiler tarafından benimsenen doktrine göre, bugün baş düş-

man, ülkelerin dışında değil, içindedir. Ve bu da iç yıkıcı eylemdir." (7)

Türkiye'de Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı olarak, "iç düşman"a, yani halka ve devrimci harekete karşı "özel savaş" yürütecek "Özel Harp Dairesi"nin kurulmasından sonra, "Özel Harp Dairesi" de devrimci harekete ve halka karşı savaş tarzı olan "özel savaş" yürütecek "kontrgerilla"yı oluşturur. Faik Tüürün, "özel savaş" örgütünü, "klasik olmayan savaşma usullerine göre teşkilatlandırılmış, yetiştirilmiş kontrgerilla" (8) olarak tanımlar.

"Özel Harp Dairesi" ve "kontrgerilla" CIA'nın Türkiye koludur. Görevleri, emperyalizmi ve yerli işbirlikçilerinin çıkarlarını korumaktır.

Ülkemizde "özel savaş"ın tarihsel temeli

En özgün yanı kukla güçler eliyle yürütülmesi olan "özel savaş"ın ülkemizdeki geçmişi bir hayli eskidir. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, emperyalizm ve onun yeri işbirlikçilerinin "özel savaş" yürütmede ülkemizden daha elverişli bulacakları başka bir ülke hemen hemen yoktur. Şüphesiz ki bunun da tarihsel nedenleri vardır. Her şeyden önce, istilacı ve sömürgeci egemenliğin ülkemizdeki yerli jandarmalarının geçmişi 1514'lere kadar uzanır. Bugünkü işbirlikçi ajanlar, Şeyh İdris-i Bitlisi'nin torunlarıdır. Bitlisi gibi, tek kılıç şakırdatmadan ülkesini istilacılara bir tepsi içinde sunana, ihanet edene rastlanmamıştır. Bu yalnızca ülkemize özgün bir durumdur. Evet, Kürt egemen sınıfları ülkemizi hiçbir karşılık beklemezsizin bir çeyiz gibi kendileriyle birlikte egemenlere sunmuşlardır. Ve o gün bugündür, otoriter devlet, ülkemizde milis örgütlenmeye ilk kez 19. yüzyılda başyurmak zorunda kaldı. Bilindiği üzere 19. yüzyıl ülkemizde baştanbaşa isyanların patlak verdiği bir dönemdir. Bu isyanlar bugün "özel savaş"

Geré (Çevrimli) katliamı

taktiklerinden en önde gelenleri olan "böl ve yönet" ve düşmanı "kendi içinde birbirine düşür" yöntemleri ile ezildiler. Bu dönemdeki isyanların yaygınlaşmayıp yerel düzeyde isyanlar olarak kalması egemen devletlerin onları bastırma ve en çok yararlandıkları bir özellikleri oldu.

"Hamidiye Alayları" 1881 Ubeydullah İsyanı'nın ezilmesinden sonra 1890'larda oluşturulmuştu. Bu alayların kurulmasındaki amaç, bugünkü milis faaliyetinin amaçları ile aynıdır. Yani, yükselen direnmeyi bizzat o halkın içinden çıkardığı güçler eliyle ezmek, böylece hem kendi yıpranmasını önlerken hem de karşıdaki gücü bir daha doğrulayamayacak tarzda kırımından geçirerek onun üzerindeki egemenliğini pekiştirmek. "Hamidiye Alayları" adlı makalesinde Dr. Selçuk Günay bu olayların rolünü şöyle ifade etmektedir:

"1- Doğu Anadolu'da devlet otoritesini sağlamlaştırmak.

2- Aşiretlerden "askeri güç" olarak faydalanmak ve muhtemel bir Rus hücumuna karşı elde hazır bir kuvvet bulundurmak.

3- Aşiretleri düzene sokarak onları yerleşik hayata alıştırmak.

4- Doğu Anadolu'da başlayan Ermeni faaliyetlerini önlemek.

5- Dış devletlerin tahrikine karşı Doğu Anadolu'yu elde tutma politikası." (9)

Tarihte eşine ender rastlanır bu alçakça politikayla Osmanlılar, halkımızın direnmelerini ezip onları katletmekle kalmamış, bu alayları Ermeni halkının soykırımından geçirilmesinde de kullanmışlardır.

Kürt halkına karşı "özel savaş" ve emperyalizm

Kürt halkının mücadelesini ezme yolundaki gelişmeler sadece TC'nin uygulamaları ile sınırlı kalmamakta. Çeşitli emperyalist devletler de bu konuda yoğun çabaların içinde bulunmaktadır.

Gelişen mücadelenin Türkiye'nin kendileri açısından taşıdığı hayati önem başından beri halkımıza karşı takındıkları saldırgan tutum ve komplolar son gelişmelerle birlikte daha da üst boyutlara çıkmıştır. Kürt halkına karşı yürütülen "özel savaş"ın Türk egemen sınıflarının tarihi tecrübeleri ile emperyalizmin dünya çapında uyguladığı "özel savaş" olaylarının deneylerine dayandığını, Türkiye'deki "Özel Harp Dairesi" ve

Sete (İkiyaka) katliamı

"kontrgerilla"nın doğrudan emperyalizm tarafından örgütlenip yönetildiğini hatırlamak gerekir. ABD emperyalizminin yeni sömürgeciliğini, bu tür ülkelerde Pentagon ve CIA'nın nasıl "özel savaş" yöntemleri örgütlediğini ve bu tip savaşlar uygulandığını biliyoruz. Türkiye böylesi ülkelerin başında gelmektedir ve emperyalizmle yeni sömürgecilik ilişkileri içine girdiğinden beri Türkiye'de yönetime, başta ABD, Pentagon ve CIA olmak üzere NATO, buna bağlı emperyalist devletlerin savunma bakanlıkları ve istihbarat örgütleri yön vermektedir.

Emperyalist devletlerin Kürt politikası karşısında aldıkları görev her devlete göre değişiyor. Burada İngiltere politika belirleyicisi; Fransa kültürel alanda rol oynuyor. Almanya ise askeri ve ekonomik destekleyici durumunda.

Kürt meselesinin emperyalist çözümünün esas yaratıcısı ve politika belirleyicisinin özellikle İngiliz emperyalizminin istihbaratı olduğunu vurgulamak yarar vardır. Kaldı ki Kürt işbirlikçilerinin en irileri de İngiltere'de ikamet ettirilir. Burada bunlar eğitilirler; politika belirleyenleri, bu işte ana kadroyu oluşturanlar öncelikle

burada hazırlanırlar. Yine Kürt meselesi üzerinde tarihi olarak da İngilizler ve İngiliz ajanları etkilidir. İngiliz emperyalizminin 19. yüzyılda bile Ortadoğu'da faaliyeti çok güçlüdür. Ve çıkarları çok belirgindir. Dolayısıyla Amerika'ya ve Avrupa'ya tutum aldırma da İngiliz yaklaşımı temel rol oynar, onlar daha çok politika belirler, ama uygulamayı çok değişik güçlere bırakırlar.

Fransa'nın "Kürtlere kültürel özerklik" temelindeki toplantılara ev sahipliği etmesi ne anlama gelir? Sözümona burjuva devriminin 200. yıldönümünü yaşamakta ve birçok sahada olduğu gibi Kürt meselesinde de devrimin hatırası olarak böyle bir yaklaşım sunmaya çalışmaktaymış. Biraz da buna dayandırıyor. İşte bu vesileyle o, "Toplantı da, Paris'te gelişsin, özgürlük beldesidir, hatıra olarak bu 200. yıldönümünde Kürtlerin de birçok toplantıları geliştirilebilir" demektedirler. Ve kendi parlamentolarında yer ayırma, çeşitli devlet aygıtlarıyla, öğeleriyle biraz şerefendirme yaklaşımı içinde bulunuyorlar. Aslında soruna ciddi yönelme, politik destek verme, Fransız devletinin resmi yaklaşımıyla Kürt ulusal sorununa böyle ilgi gösterme du-

rumunda değiller. Mitterrand'ın karısının Kürt Enstitüsü, belediye reislerinin, bazı sanatçıların bildirimleri, bazı biçimlerde geliştirilen toplantılar gibi herhangi bir siyasi özü olmayan girişimlerle soruna sözümona ilgi gösteriliyor. Bütün bunlar meselenin emperyalist çerçevede nasıl tezgahlandığını ele vermektedir.

Kültürel özerklik emperyalizmin bir dayatmasıdır. Sonuna kadar işbirlikçi ve gericidir. Bu politika da "özel savaş"ın bir parçasıdır.

12 Eylül faşizminin Kürt halkına yönelik "özel savaş"ı

1) Askeri alanda: Ordu, Türk burjuvazinin ülkemizdeki egemenliğini sürdürmede baş vurduğu ekonomik, siyasi, kültürel ve askeri alanlardaki savaşın bizzat yürütücü ve uygulayıcı gücüdür. Bu nedenle ülkemizdeki "özel savaş"a gerçek anlamda damgasını vuran ordunun zorudur.

15 Ağustos 1984'ten sonra Türk ordusunun 2/3'si "Olağanüstü Bölge"ye kaydırılmıştır. Ve bu, en seçme birliklerden oluşmaktadır. "Olağanüstü Bölge"nin sınır boyları boydan abluğa altına alınmış, her köye sayısı 80'e varan asker yerleştirilmiş, yine şehir ve kaza merkezlerinde olağanüstü güç yığınağı yapılmıştır. Daha çok küçük birlikler halinde hareket etmek zorunda kalan TC ordusu, yerleşik bulunduğu alanlarda da sayısal ve teknik üstünlüğüne rağmen karakolların etrafını hendekler ve kum torbaları ile sıkı sıkıya çevirerek güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. Yine halka zorunlu olarak "köy koruculuğu" dayatılıp Kürdü Kürde kırdırma politikası olan "Hamidiye Alayları" yerine yeni "alaylar" oluşturulmuştur. İşbirlikçi çevrelerden oluşturulan bu milisler, silahlandırılarak devrimci harekete karşı çıkartılmakta ve böylece savaş Kürdü Kürde kırdırmaya çalışarak, Türk ordusunun daha fazla yıpranma-

sının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Ajan muhbir ağının geliştirilmesi ve Kürt toplumunun en küçük birimine kadar bu yapının içine sokulması için her türlü eğitime ağırlık verilmiş çete güçleriyle birlikte ülkemizin birçok alanına "özel vuruç tim", "ölüm mangaları" adıyla "kontrgerilla" birliği çıkarılmıştır. Bütün bunların "Olağanüstü Bölge"de "özel savaş" yürüten askeri güç çeşidi ve oranı çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Yüzbinlerce ordu gücüyle, jandarma, "kontrgerilla", milis çete ve muhbir ağıyla "Olağanüstü Bölge"nin her tarafı, sınırları, yolları, geçitleri, köyleri, kuşatma altına alınmaya, insanlar evinden çıkamaz ve kimseye güven duyamaz hale getirilmeye çalışılmıştır. CIA'nın, NATO'nun doğrudan yönetiminde olan ve emperyalizmin geliştirdiği en son teknik ve taktiği kullanan "özel savaş"ın doruğu olmuştur. Vietnam'daki savaşın sonra hem güç ve hem de yöntem bakımından ABD'nin "özel savaş"ta ulaştığı en yüksek düzey demek hatalı olmayacaktır.

Kürt halkının direnişine karşı, Türk devleti "özel savaş"ta silah kullanımını ve taktiği de en ileri düzeylere taşımıştır. Havadan ve karadan kullanmadığı silah kalmamış, Pentagon'da geliştirilen çeşitli çarpışma biçimlerinin daha geliştirilmesini uygulamaya çalışmıştır. "Olağanüstü Bölge"de yürüttüğü askeri harekatta taktik ve amaçlarını "hizmete özel" gizliliği altında yayınladığı talimatlarında Türk ordusu şöyle belirtmektedir:

"İnisiyatifin ele geçirilmesiyle kendilerinin eninde sonunda imhasını gaye edinen bu hareketin hedefine ulaşması için, bundan sonra yapılması ve üzerinde ısrarla durulması gerekli görev aşağıda belirtilmiştir:

a) İstihbarat sisteminin kurulması.

b) Yıkıcı ve bölücülerin birbirinden, mahalli halktan, yeraltı unsurlarından ve himayeci

dış güçlerden ayrılması (Esirgeme Harekatı).

c) Tespit edilmiş şer unsurların kandırılarak, zorlanarak teslimin temini veya imhası (İmha veya Taktik Harekat).

d) Halk içindeki sempatzan veya muhtelif unsurların siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve ideolojik telkin suretiyle kendilerinin kazanılması (İç Kalkınma Harekatı)."

Türk ordusu tam gücünü ortaya koymuş, gerillayı halktan tecrit edebilmek ve halk kitlelerini mücadeleyi destekleyemez hale getirebilmek için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Baskı, şiddet, işkence, aldatıcı vaatler, her türlü yalan propaganda, kitlelerin birbirine düşman edilmesi, evden çıkmanın izne bağlanması, yayla, köy, mütaka boşaltmadan toplu sürgüne kadar her türlü göç ettirme, ekonomik ambargo vb. halk üzerindeki günlük uygulama olmuştur. Gerillayı "olta veya ağla" yakalayabilmek için geniş bir istihbarat ağı, muhbir yapısı örgütlenmeye çalışılmış; her köye telsiz verilmiş, köylerde giriş çıkışlar kontrole bağlanmış, muhtarlıklar bütün bunlarla görevli kılınmış, "kontrgerilla", milis, düzenli birliklerin ortak hareketleriyle ve örs-çekiç, tavşan avı, çembere alma ve yarma, nokta operasyonu ile gafil avlama, kısıpca alma, pususu vb. gibi bilinen Pentagon taktikleriyle "özel savaş"ın askeri kısmı taşınmıştır. Ancak NATO, CIA ve Türk devleti, bütün bu çabalarına rağmen "özel savaş"ta kalıcı başarı elde edememiş, uyguladıkları taktiklerin birbiri ardına ve kısa sürede boşa çıkması sonucunda dağarcıklarındaki her şeyi bir anda tecrübesizliklerine ve yetersizliklerine rağmen bir bir açığa çıkmış ve etkisiz kalmıştır.

2) Ekonomik alanda:

TC'nin ülkemizde ekonomik açıdan yürüttüğü "özel savaş"ın temelini "Doğu'yu kalkındırma" safasatısı oluşturu-

maktadır. "Doğu'nun makus tarihini yenme" sloganıyla kitlelerin desteğini çekmeyi ve mücadeleden uzaklaştırmayı hedefleyen cunta, askeri önlenilerin yanı sıra ekonomik alanda atılacak bir takım adımlarında "Doğu"da gelişen mücadeleyi basturmada yarar sağlayacağı inancındadır. Kürt halkı üzerindeki çıplak sömürsünü kamufle etmeyi ve kendilerinin çıkarları doğrultusunda çalıştığı imajını yaratmayı hedefleyen bu politika, bizzat Amerika tarafından soluk verilmekte ve desteklenmektedir.

"Özel savaş"ın askeri hareketle birlikte ve onunla aynı önemde ekonomik ve sosyal alanlarda da sürdürülen bir olgu olması, Kürt halkının mücadelesinin karakterinden ve özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Mücadelenin henüz ekonomik örgütlenme gibi bir yönünün olmadığı bir dönemde bile ona karşı ekonomik yöntemlerle de savaşılıyor olması, onun, düzeni hangi düzeyde ve hangi temelde tehdit ettiğini göstermektedir. Bu nedenle ki, bugün bilcümle devlet yöneticileri GAP'ın etkili savaş silahı olduğunda birleşmekte ve GAP'ı Kürt halkının mücadelesine karşı "uzun vadeli", "sonuç alıcı" ve en etkili silah olarak görmekte-dir. Burada söylenen sözler ve uygulamaya konan şeyler üzerinde aldanmamak gerekir. Örneğin GAP, bazı feodal-komprador kesimlerin çıkarını geliştirecek olsa da, Kürt halkı için tam bir göç ettirme, sürgün projesi olarak geliştirilmekte; ülkemizin bu en önemli odağına bir "truva atı" gibi rol oynayacak yabancı ve Türk nüfus yerleştirilerek burada bir koloni yaratılmak istenmektedir. Bunun gibi, diğer bütün plan ve projeler de, esasta "Olağanüstü Bölge"de ulaşımı daha çok geliştirerek, bir yandan talan ve askeri harekate kolaylık sağlarken, öte yandan da güç yettirmeyi hızlandırmaktadır. "Doğu'nun kalkındırılması" adı altında yürütülen "ekonomik özel savaş"ın özü

ve gerçeği budur. Bu nedenle, söylenenler bir demagoji olmaktan başka bir şey değildir. Bir bakıma bundan başka bir şey yapamaz durumda olan Türk devletinin bu aldatmacalarının da fazla bir sonuç vermeyeceği açıktır. Bugün ülkemizde yaşanan ekonomik durum tam bir çöküşten başka bir şey değildir. Cunta sonrası dönemde artan yoksulluk, işsizlik ve açlık her geçen gün vahim boyutlara ulaşmış, buna bir de talan ve gasp da eklenince, yaşam iyice çekilmez hale gelmektedir. Kürt halkı kendisine acı, işkence ve açlıktan başka bir şey vermeyenlerin ekonomik vaadlerinin inandırıcılığını çoktan yitirmiş bir yalan olduğunun bilincindedir.

3. Psikolojik savaş: "Özel savaş"ın en önemli bölümlerinden birisi de psikolojik savaştır. "Özel Harp Dairesi" psikolojik savaşı, "düşmanı kendi lehimize çevirmek için yapılan ve onların his ve fikirlerine yönelen bir mücadele" olarak tanımlamakta ve bunu en bayağı yöntemlerle, her türlü aracı kullanarak ve bin bir türlü yalan uydurarak yürütmektedir. Psikolojik savaşın yöneltildiği iki hedef vardır: Devrimci militanlar ve yurtsever halk kitleleri. Militanlar örgütten koparılmaya ve teslim alınmaya, kitleler ise örgütten uzaklaştırılmaya çalışılır. Militanlara yönelik propaganda da her türlü maddi vaad ve "serbest bırakma" ilanı ile ölüm tehdidi birlikte işlenerek militan kandırılmaya veya korkutulmaya çaba harcanır. Devlet, 15 Ağustos'ta birlikte bunu "Pişmanlık Yasası" adı altında sürekli bir uygulama haline getirmiştir. Bu konuda basın, yayın, sözlü propaganda yetmemiş, "PKK mensubu" diye başlayan, tehdit ve vaadlerle teslim almaya çağırın, üzeri ölü insan resimleri ve ayetlerle doldurulmuş milyonlarca el ilanını uçak ve helikopterlerle köy ve şehirlere saçmıştır.

TC'nin Kürt halkı konusundaki inkarcı yaklaşımı onun

basın-yayın organlarından yürüttüğü propagandaların da temel kaynağını oluşturmaktadır. Bu anlayış gereğince bir yandan ülkemizdeki devrimci gelişmeler elden geldiğince gizlenmeye çalışılırken, diğer yandan da, "Türkiye'nin bütünlüğüne yönelen ve dış mihraklarca desteklenen" bir hareket olarak lanse edilmektedir. Devletin güçlü olduğu imajı sürekli canlı tutulmaya çalışılmakta, bu amaçla da kayıpları önemli oranda gizlenirken, vurulan devrimcilerin boy boy resimleri televizyon ve gazetelerde yayınlanmakta; bununla toplumda korku ve panik yaratılmak, devletin yenilmezliği fikri aşılacak istenmektedir. Toplumdaki şoven duyguları alevlendirmek ve Kürt halkına düşmanlığı derinleştirmek için Ermeni sorunu gündeme getirilmekle, PKK'nın "Ermeni terör örgütleri" ile işbirliği yaptığı fikri sürekli işlenmektedir. Bu sorunun sürekli canlı tutulmasının bir diğer nedeni de dikkatleri "Olağanüstü Bölge"deki gelişmelerden başka taraflara çekmek.

Boyalı basın, "özel savaş"ın bir bölümü olan psikolojik savaşın bir gereği olarak sürekli çarpıtılmış haber yayan birer organ görevi görmüşlerdir. Dr. İsmail Beşikçi, Türk burjuva basınının MIT'in bir bürosu gibi çalıştığını söyleyerek önemli bir açıklamada bulunmuştur.

Devlet, psikolojik savaşı o kadar turmandırılmış ve buna o kadar "umut" bağlamıştır ki, dünyaya "dev" olarak gösterdiği ordularıyla başaramadığını, bir kaşık çorbaya her şeyini satan birkaç haine her türlü propagandayı yaptırarak başarabileceğini umut etmiştir. Cezaevlerinde olduğu gibi dışarda da teslim olan birkaç kişiyi bütün propagandasının merkezi haline getirmiştir. Bunları televizyonlara çıkarılmış, gazetelerde boy boy resimlerini ve sayfa sayfa tefrikalarını yayınlamış, köy camilerinin duvarlarına asacak kadar alçalıp zavallılaştırmıştır. İşte cami duvarlarına asılan

bildirilerden birisi:

"Arkadaş

Yürüttüğün dava halka sefalet, acı ve gözyaşından başka bir şey vermez. Bu mücadeleden ötürü kimse sana minnettar olmaz. Halk için mi yapıyorsun? Halk seni ihbar edip yakalıyor. Halk sana karşı silahlanıyor, davaya inanmıyor, sana ekmeğe dahi vermiyor. Parti için mi yapıyorsun? Parti senin düşüncene değer vermiyor, sana güvenmiyor, sen partinin gözünde bir kölesin, yarın verdiğin tüm emeklerin unutulup partinin gözünde 'bir hain' olabilirsin, ne kadar eylemin olursa olsun, malzemelerle birlikte en yakın güvenlik güçlerine teslim ol. İdamlıksın, tahliye olmak senin elinde. Teslim olduktan sonra en sıcak ve şefkat ile karşılanacaksın, değil işkence ve dayak, sana küçük kırıcı bir laf dahi söylenmeyecek... Pişmanlık kanununun sizler için iki yıllık süresi var, söylediklerime inanın, söylediklerimde en küçük bir abartma var ise alçağım, amacım sizlere istediğiniz yaşama ulaşmada yardımcı olmaktadır."

Bir başka "Uyarı Bildirisi"nde, "Dağlarda, mağaralarda, aç susuz boş yere titreyerek ölümü bekleme, zira seni maşa olarak kullananlar her türlü lüks içinde gerçeklere kulakları tıkalı yaşamlarına devam ediyor" denilerek, bir de ölüm korkusu yaratmak amacıyla vurulmuş bir devrimcinin fotoğrafı yayınlanmakta ve altında şöyle yazmaktadır: "Sonun bu olmasını istemiyorsan teslim ol. Diğer arkadaşların gibi insanca yaşamını sürdür". Bu taktik 1960'larda Vietnam halkı üzerinde denenmiştir. Şimdi ise Kürt halkı üzerinde deniyor.

KAYNAKLAR

- 1- Giap, Halk Savaşının Askeri Sanatı, s. 207
- 2- Giap, Halk Savaşının Askeri Sanatı, s. 196
- 3- Vietnam Kazanacak, s. 63
- 4- Aynı eser, s. 126
- 5- " ", s. 131
- 6- M. Ali Birand, 12 Eylül Saat 04.00, s. 88
- 7- Venceremos, Şili'ye Evet, Pinochet'e Hayır, s. 29
- 8- R. Nuri İleri, Mihri Belli Olayı, s. 685
- 9- 10 Ocak 1985, Tercüman

Perinçek: Anahtar ÖZGÜRLÜK'te

Özgür Halk, Yüzyıl dergisi Genel Yayın Yönetmeni Doğu Perinçek ile görüştü.

Sayın Perinçek, Genel Yayın Yönetmeni olduğunuz eski 2000'e Doğru ve Yüzyıl dergisine yapılan baskıların içyüzünü anlatır mısınız?

Devletin 1990 başlarına kardaiki politikası şuydu; yoksul köylü mücadelesini, gerilla hareketini dağlarda tecrit etmek. Hatırlayacaksınız Genel Kurmay Başkanı da çeşitli açıklamalarında, "Bu hareket (bu Kürt hareketine onlar etnik hareket diyorlardı) öyle bitmez devam edecek, bir kurtuluş hareketi yaşamaya bir anlamda ulaşalım" diyordu. Fakat burada devletin bir politikası da gözüküyordu. Evet bitmez, ama bunlar dağlarda tecrit edilmelidir. 1990 başında bu politika iflas etti. Cizre, Nusaybin ve diğer şehirlerde intifada hareketleri başladı.

Bu özel savaşın iflası değil miydi?

Dağlarda tecrit politikası aslında kontrgerilla ile onları tecrit etme ve arada bir diyelim karakol basarlar, bir korucu öldürürler, falan filan ama bu düzeyde tutarsak karayollarına hakim oluruz, şehirlere hakim oluruz, biz bunları dağlarda tecrit edemeyiz bunların kökünü kazamayız politikasıydı. Dikkat edilirse o zaman Ecevit bile, Kartal'da yapılan bir toplantıda, bu toplumsal bir harekettir dedi. Böylece artık şehirlere de kitlesel olarak inmesi karşısında devlet bir devlet zirvesi topladı. Burada örtülü bir darbe gerçekleşti. Askerler kendi aralarında görüştükten sonra Özal'a yeni bir rejim dayatıldı. İlk önce MGK toplandı. Bu toplantıya Demirel ve İnönü de tıptış tıptış gelerek bir mutabakat sağlandı. Burada alınan karar, halkı şiddet yoluyla bastırmaydı.

Silaha karşı silah kullanılacak?

Perinçek: Anahtar özgürlükte, her ulusa kendi kaderini tayin etme hakkını tanımada

Hah işte çok güzel bu toplantı, çok özgün biçimde silaha karşı silah politikasında bir mutabakat sağlandı. Silaha karşı silah politikası aslında ilk önce yeni bir şey gibi kondu. Ama zaten devlet silaha karşı silah kullanıyordu. Ama burada yeni olan ne? Yeni olan şiddetin yaygınlaştırılmasıydı. Eskiden beri silaha karşı silah gerillaya karşı kullanılıyordu. Burada halka karşı kullanılmaya başlandı. Yenilik kitlelerin şehirlerde harekete geçmesiydi. Devlet bu durumda dağdaki politikasını sürdüremez hale geldi, o politika iflas etti. Şehirlerde harekete geçen halkı bastırmak gerekiyordu. Bu ilk zirvenin arka kabininde ne oldu. Batman'da kepenkler kapatıldı. Zirve silaha karşı silah dedi. Ertesi gün ne oldu, 12 bin dükkan, kepenk indirdi. Bunun 2 bininin camları bizzat Vali Atilla Koç'un katılımıyla kırıldı. Devlet çocuk gibi cam kırmaya başladı. Burada silaha karşı silah yok, dükkancıya, esnafa karşı silah var. Batman'da kepenk kapatan adam silah çekmemiş ki. Ne yapmış, kepenk indiren dükkancıya silah kullanmaya başlamış.

Halka karşı silah kullanıldı.

Tabii, halka karşı silah, yani bunu tercüme edersek halka karşı silah kullanıldı. Bu, dağda gerillayı tecrit politikası iflas ettiği zaman, şehirlerde kitlesel hareketler başlayınca oldu. Bunun bir de basın politikası var. Bu kitlesel harekete karşı basının susturulması gerekiyordu. Devlet burada basına, bir tek benim verdiğim haberi yazacakmış dedi. Bir anlamda Kürtleri Türk haritasından çıkardı. Çankaya'da bir basın brifingi verildi. Basının önde gelenleri Ankara'ya çağırıldı.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Sabri Yirmibeşoğlu bir brifing verdi. Bilgilendirme toplantısı yaptı. Burada basına verilen kopyaların yüzde doksanı 2000'e Doğru'dan gösterildi. Bu toplantıya katılan bir gazetenin genel yayın yönetmeninin bana söylediğini söyleyeyim. Bu bir 2000'e Doğru brifingiydi. Hürriyet'in Genel Yayın Yönetmeni Ercan Ertuna ise, çıkarılan bu kararnamenin 2000'e Doğru karnamesi olduğunu söyledi. Toplantıdan çıkarken ise, 2000'e Doğru dergisinin defteri dürüldü, denildi.

Yine bu toplantıda ilginç olan bir şey var. Toplantıda konuşma yapan üst düzeyde bir devlet yetkilisi, toplantıya gelen basın mensuplarına, "Bundan sonra böyle davranacağız tamam mı" demesi üzerine toplantıya katılanlar hep bir ağızdan "tamam tamam" dediler. Bir okul misali öğretmen ders anlatır, hani çocuklara döner, "anlaşıldı mı çocuklar, tamam mı" dediği zaman çocuklar hep bir ağızdan, "tamam anlaşıldı" dercesine, o toplantıdan sonra Hürriyet, 2000'e Doğru ile anlaşmasını feshetti. Niye feshettiniz dediğimizde, "Eğer 2000'e Doğru'yu basarsak devlet matbaamızı kapatacak. Zaten Özal'da İstanbul'da yapılan TÜSİAD toplantısında bunu söyledi. O zaman, "kararname etkisini gösterdi o dergi kapandı" dedi.

Sansür-sürgün kararnamesinin tarihine dikkati çekerim 10 Nisan'dır. 10 Nisan günü aynı zamanda Diyarbakır DGM'de Doğu Perinçek hakkında giyabi tutuklama kararı çıktı. Aynı güne rastlaması ilginç, çünkü ben o tutuklamaya konu olan konuşmamı şubat ayında yapmışım, o konuşmadan dolayı savcılıkta ifade vermişim, beni o gün tutuklamıyor, hiçbir hukuki açıklaması olmayan bu tutuklama kararının 10 Nisan gününe denk gelmesine hayret ettim.

Yani 2000'e Doğru ile Doğu Perinçek beraber mahkum edildi.

Evet 2000'e Doğru kapatacak, Doğu Perinçek de içeri atılacak, ama ben teslim olmadım ve dört ay mahkemeye gitmedim. Bu ara 2000'e Doğru'nun yayımı da süresiz durduruldu.

Ankara'da basına verilen brifingden sonra da ilginç bir olay daha oldu. İstanbul'da Basın Konseyi toplandı, ben de o konseyin bir üyesi olarak katıldım. Bu toplantıda birden elimize davetiye geldi. Toplantıda Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu konuşmacı. Hayret ettik, Bölge Valisi'nin Basın Konseyi toplantısında ne işi var. Oraya misafir sanatçı

olarak geldi, bir konuşma yaptı. O basın toplantısı Çankaya'da yapılan toplantının devamıydı. O toplantıda Kozakçıoğlu şunu söyledi: "Siz basın olarak milli maçı anlatan spiker gibi anlatacaksınız." Hani bizim futbolcular gol attığı zaman, bravo çok yaşa der ya, öyle işte.

Yani devletin istediği haberi yazacaksınız.

Devletin iflas eden politikasını orada savunacak, gerçeği yazmayacak, taraflı olacak. Konuşmasının bir yerinde Cizre'de tutuklanan insanlardan, "bizim müşterilerden" bahsetti. Orada tahammülüm kalmadı, "Ne dediniz, ne dediniz" dedim, kürsüde mahçup oldu.

Ne demek yani bizim müşteriler?

Yani tutuklanan insana müşteri diyor, onu müşteri gibi görüyor. Nasıl ticaret erbabı müşteri sayesinde işini geliştirir, o da tutuklanan insanlardan memnun ve müşteri gibi davranıyor.

Bu konuşmaların hepsi banta var. Ne demek dedim müşteri. Kem-küm etmeye başladı. Bunun ardından sorular bölümüne geçildi. Şunu dedim, "Siz Olağanüstü Bölge Valisi olarak 'yakala ve öldür' emrini veren general hakkında ne gibi soruşturma yaptınız. İdari soruşturma yapılmak zorundadır" dedim. Buna cevap verilmedi. Daha sonra, "Batman'da Vali eline balyozu aldı, cam kırdı, devlet cam kırıyor. Bu bir suçtur, bunlar yargılanıyor mu?" dedim. Bu soruya da cevap verilmedi. Orada CIA ve MIT ile ilişkisi olan Altemur Kılıç ve diğerleri oturdukları yerden ayağa kalkıp hep birden bana saldırmaya başladılar.

O toplantıda kimler vardı burjuva gazetelerinden?

Her gazeteden temsilciler vardı. Kalbur üstü gazeteciler oradaydı. Tabii ben müdahale ettim, oturun yerinize dedim. Ben orada kararlı bir tavır almasam, adamlar beni ezeceklerdi.

Kararname adı altında orada bir darbe gerçekleştirildi

Sosyolog Dr. İsmail Beşikçi, burjuva basını MIT'in bir kurumudur, MIT'in bir bürosu gibi çalışmaktadır, diyor. Sizin de içinde bulunduğunuz bu canlı toplantı Beşikçi'yi doğrulamıyor mu?

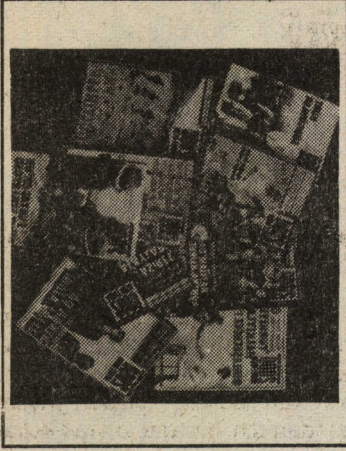
Ben İsmail Beşikçi'nin değerlendirmesini aşırı buluyorum. Burjuva basını devletin denetimi altındadır, ama bu basının içinde de devletin kontrol edemediği insanlar var.

Ama bir genelleme yapmak zorundayız?

Devlet anahtarlarıyla İstanbul basını kontrol eder. Zaten burjuva basınına yaşatan kapitalistlerdir, onların desteği ile ayakta duruyor. Bakın burada geçmiş bir deney var. 12 Eylül döneminde Selimiye Kışlası'nda görev yapan bir astsubay gazetelere telefon edip istediği haberi yazdırıyordu. O dönem bir haber müdürü vardı, o da Selimiye Kışlası'nda oturuyordu. Selimiye Kışlası'ndaki Genel Müdür bütün gazeteleri yönetebiliyordu. İstanbul basını çok kötü bir sınav vermiştir bu kararnameden sonra.

Özel savaşın bir yöntemi olan psikolojik savaşı devlet basın yoluyla yapıyor, buna ne dersiniz?

Zaten işin püf noktası bu, niçin kararname çıkarıldı: Özel savaşta önemli rol oynayan psi-

2000'e Doğru dergisinin toplanan sayıları

kolojik savaşı sürdürmek için. Bu, kitaplarında açıkça söyleniyor. Gerektiği zaman devrimciler ırza geçti diyeceksin, köylüleri öldürüp gerillanın üstüne atacaksın, yalan haber yazacaksın, daha doğrusu yalan haberleri imal edeceksin burada devlet haber imal ediyor.

İkiyaka ve Çevrimli katliamlarının basına yansımış şekli vardı?

Bunu kontrgerilla dediğimiz Özel Tim yaptı. Gerillanın üzerine atmak için de basını burada araç olarak kullandı. Ama biz ne yaptık, doğrusunu yazdığımızı da derginin o sayısına matbaada el kondu.

2000'e Doğru için susturuldu. Gerçeği söylüyordu. Gerçeği söylediği için susturulması gerekiyordu. Psikolojik savaş şuna dayanıyor: Yalan söyleyeceksin, tek yöntem bu. Yalanın karşısında gerçeği ifade eden bir basın kuruluşu olmamalı. Kaldı ki 2000'e Doğru dergisi dünya ölçüsünde ismini duyuran bir dergidir. Dünya basınına ve televizyonuna tek başına Türk basınından daha fazla giriyor. Günaydın, Milliyet, Sabah, Güneş, Cumhuriyet vb. bunların hepsinin trajini topla 2 milyon ediyor. 2 milyonluk bir basının karşısında tek başına dünya basınına ve gazetelerin daha fazla çıkıyor.

Artık dünya basını da an-

ladı burjuva basının yalan haberler imal ettiğini. Bu bir anlamda burjuva basınının dünya basınında iflasi değil midir?

Bakınız, ben hapisten çıktığımdan beri beş defa Avrupa televizyonuna çıktım. Özel Fransız televizyonuna çıkıyorum dedi. Meğer aldatmışlar çıkmadı. Ben bir buçuk ay içinde 2 defa İngiliz, 3 defa da Alman televizyonuna çıktım. Dün gece yine BBC televizyonundaydım. Yani ne oldu, tüm dünya Türkiye'nin önemli haberlerini 2000'e Doğru dergisinden almaya başladı.

PKK Genel Sekreteri Abdullah ÖCALAN ile yaptığınız röportajdan dolayı size ve derginize yoğun saldırılar başladı. Hatta tehdit bile edildiniz. Bu olayın içyüzünü anlatabilir misiniz?

Röportajı yayınlamaya başladık. Bize mektup kampanyası başladı. Biz bu mektupları okuduk. Bu mektuplarda ortak beş unsur vardı, birbirine benzeyen.

Neydi o beş unsur.

İşte, siz Kürtlerin kurtuluş savaşını başlattığını söylüyorsunuz. İşte, siz PKK'yı destekliyorsunuz. Devletin politikasına karşı çıkıyorsunuz. Aşağı yukarı hemen hepsinde böyle şeyler yazılıydı. Biz dedik ne yapalım, biz bunları yayımlayalım. Anladık bu mektupların hep bir yerden geldiğini; ama dedik bırakalım okuyucu buna karar versin. Bunları yorumsuz olarak yayınladık, şu çıktı ortaya, o kullanılan imzalar sahte. Mesela Tatvan'dan devrimci bir insan bize telefon açtı, "Ben devrimci bir insanım, bu mektubu nasıl yazırım" diye bildirdi. Mektuplara devrimci insanların adresini koymuşlar. Buradaki amaç bir provokasyon yaratmak. Fakat bu arada bize istihbarat geldi Özel Tim'den. İlk önce MİT yazıyor sandık, hatta Bölge Valiliği'ne başvurduk bu mektupları siz mi yolluyorsunuz diye. İstihbaratla öyle olmadığını anladık. Özel Tim'e bir genelge çıkarılmış. Bu ge-

nelgede herkes bulunduğu bölgeden 2000'e Doğru'ya mektup yazacak, şöyle şöyle diyeceksiniz. Tabii bu açığa çıktı. Mektuplara üniforma giydirmişlerdi. Bu, gelen mektuplardan anlaşılıyordu.

Bu silaha karşı silah yöntemi sizce çözüm mü?

Bu bir çıkmazdır. Kafalar hep buna çalıştırılıyor. Meseleyi şiddet yolu ile çözmeye girdin mi bu bir çıkmazdır. Burada ikiye ayrılıyorlar. Bir kısmı halka iyi davranalım, gerillayı ezelim, öbürü de bunu ayırmak mümkün değil, ikisini beraber ezilmelidir demektedir. Çözümün bu olduğunu düşünüyorlar. Bu meselenin öyle halledilmeyeceğini anlamalılar. Halbuki anahtar, özgürlük'te. Her ulusun kendi kaderini tayin etme hakkını tanımada Diyarbakır DGM'de şunu söyledim: Siz bizi vatanseverlik adına yargılıyorsunuz. Peki dağları, ormanları yakarak, insanı sürekerek, o toprakları işlemez hale getirerek siz mi vatanseverlik yapıyorsunuz. Üzerinde ot bitmeyen toprak mı vatanıdır. Üzerinde ağaç kalmayan toprak mı vatanıdır. Üzerinde ekin bitmeyen toprak mı vatanıdır. Netice itibari ile siz toprağı da ortadan kaldırıyorsunuz ve bir çıplak kaya olur orası. Çünkü üzerinde ağaç olmayan toprak en son erozyona uğrar. Dağdan başka bir şey kalmaz, o da vatan olmaz.

Yüzyıl dergisi bundan sonra da aynı çizgisine devam edecek mi?

Aynı çizgiye devam edecek. Burada gerçek olan nedir? Devrimcilik gerçeğe dayanır, bunu kahramanlık olarak da görmüyoruz. Bu tarihten gelen bir mezdir, biz de o siperde sonuna kadar savaşacağız. Bu siperi terk etmeyeceğiz.

Çok teşekkür ederiz

Yüzyıl'ın bundan sonraki yaşamında başarılar dileriz.

Ben de teşekkür ederim. Özgür Halk'a başarılar.

12 Eylül'ün geliştirdiği sahte tarikatçılık ve buna karşı yurtseverlik görevlerimiz

Ali FIRAT

Türkiye'de, pek çok alanda olduğu gibi, din ve islamiyet alanında da çoğu zaman ilericilik, gerici-lik gibi kavramlar karıştırılıyor. Özellikle laiklik kavramının anlamı, topluma son derece çarpık biçimlerde sunulmak, empoze edilmek isteniyor. Toplumun ezici birçoğunluğu dinin, islam dininin etkisinde olan Türkiye'de, denilebilir ki, solun en önemli yetmezliklerinden bir tanesi de, dine ve dini inanç sahibi kitlelere yaklaşımıdır. Solun zayıflıklarının ve kitleselleşmemesinin başlıca nedenlerinden biri de, kazanması gereken bu kitleleri kazanacak yöntem ve yaklaşımlar geliştirememesidir. O nedenle, bu alanda da kavram karışıklıklarını gidermek, sahte olanı gözler önüne sermek ve doğruları yerli yerine oturtmak kaçınılmaz oluyor.

TC devletinin, özellikle 12 Eylül faşizmiyle birlikte, Kürt halk hareketine karşı oldukça yoğunlaştırdığı özel savaş politikasının en çok başvurduğu araç dindir. Öyle ki, din ve dine dayalı sahte tarikatlar, bu dönemde özel savaş politikasının en etkili aracı ve silahı oldu. Oysa lafa geldiğinde, cumhuriyet Türkiye'sinin laik bir temelde geliştirilmek istendiği, kemalizmin bu konuda katı bir hüküm ifade ettiği söylenir.

Peki bunu nasıl yorumlayalım? Kemalizmin laiklik iddialarının tersine, 12 Eylül rejiminin dini oldukça kullanmasına, yine buna bağlı olarak tarikatçı güçlerin çığ gibi ortaya çıkmasına ve büyümesine yol açmasını nasıl yorumlamalıyız? Kemalizmin laiklik ilkesine sarılışının nedeni nedir? Kime hizmet eder? Günümüzde bir de "Türk-Islam Sentezi"nden, bu temelde partilerin kuruluşundan ve hatta cumhuriyetin köklü bir ideolojik dönüşümünden bahsediliyor. Bu tip gelişmelere nasıl yorum getirmeliyiz? İşte bunlara açıklık getirmeye çalışıyoruz. Ve bunun için de, bazı hatırlatmalar düzeyinde de olsa, tarihi temellerine göz atmak gerekiyor.

1- Türklük ve islamiyet ilişkilerinin esası ve 12 Eylül rejiminin sahte dincilliği

Türklüğün en temel yayılma gerekçelerinden birisi olarak islam dininin gerekleri belirtilir. Yani, fetihçi bir din olan islamda, "gaza" için fetih gerekir. Ve bunun da, Türklüğün yayılmacı ruhu ile bağdaştığından söz edilir.

Türkler, Orta Asya'dan çıktıklarında, o bilinen kıtlık, kuraklık, nüfus artışı ve benzeri nedenlerden dolayı İran'a doğru istila hareketlerine başladıklarında islamla karşılaşırlar. İstilacı yayılma için, daha en başından dini bir araç olarak kullanmak isterler. Bundan, emellerinden dolayı, eğer direk islama karşı çıkarlarsa yayılma ve istila çabalarının sonuçsuz kalacağını düşünürler. Çünkü islamlık hayli gelişkin ve savaşçı bir karakterdedir. Ona karşı direnmek oldukça zordur. Hele, yayılma istek ve emellerini gerçekleştirebilmek daha da zor olacaktır. Bu yüzden bir yayılma ideolojisi olarak, islamlığı çıkarlarına çok uygun bulurlar. Daha IX. ve X. yüzyıldan itibaren Türk aşiret boyları, başta Oğuzlar olmak üzere yoğun bir biçimde islama yönelirler. İran içlerine doğru yayıldıkça, bir yandan da hızla islamlaşırlar. Yani, islamlaşmayla yayılmacılıkları arasında sıkı bir ilişki vardır: Ne kadar hızlı islamlaşırlarsa o kadar hızlı yayılırlar, yayıldıkça da daha fazla islamlaşırlar.

Görülüyor ki, Türklerdeki yayılmacı ve akıncı ruh, islamcılığı bir ideolojik işlev olarak oldukça değerlendiriyor. Bir de, Orta Asya'da kabile federasyonundan öteye gidememiş Türk boylarının ideolojik ve siyasi gelişmeleri sınırlıdır. Henüz barbarlıktan tam olarak kurtulmuş değillerdir. Yani, uygarlığa dönüşüm henüz sağlanmamıştır. Sınıflı topluma güçlü bir giriş yapılmamıştır. Dolayısıyla uygarlaşmaya götürececek bir ideolojik, siyasi gelişmeleri de yoktur. İşte bunu islamda buluyorlar. Demek ki islam, aynı zamanda Türklerdeki sınıflaşmayı ve dolayısıyla uygarlaşmayı da geliştiriyor. Bu önemli bir noktadır. Yani Türklerde sınıflaşmak, uygarlaşmak ve islamlaşmak birbiriyel sıkı sıkıya ilişkili gelişmelerdir.

Türkler Orta Asya'dan göç ettiklerinde, Ortadoğu'da gelişkin uygarlıklar vardır. İran uygarlığı, Arap uygarlığı ve Anadolu'daki uygarlıklar sınıfsal gelişmeyi ileri bir düzeyde yaşamaktadırlar. Köleliğin ve feodalizmin ileri bir aşamasındadırlar. Oysa Türkler Ortadoğu'ya doğru açıldıklarında, uygarlık dışı ve barbar bir kavim durumundadırlar. Böyle bir uygarlıkla temas onları geliştirmiş, Türklerin barbarlığı aşmalarını sağlamıştır. Kısacası Türklerin sınıflaşması ve uygarlaşması, İran'da, Anadolu ve Arap yarımadalarında kökleri milattan öncesine kadar uzanan uygarlıklarla temasa geçmeleri ve islamı kabul etmeleriyle başlar.

Bu dönemde Ortadoğu'da egemen ideoloji islamdır. İslam'ın olgun dönemi, uygarlığı geliştiren dönemdir. İşte Türklerin en büyük avantajları, bu uygarlıklarla teması geçmesi ve bunu sınıflaşmanın taze başlangıcı yapmalarıdır. At üstünde yetişen bir kavim olmalarından dolayı, savaşçı kabiliyetleri gelişmiştir. Bir de göçebe olmaları, yerleşik yaşama geçmemiş olmaları ve henüz uygarlığın o yorucu yıpratıcı atmosferine girmemiş olmaları, onları müthiş akıncı bir kuvvet yapmıştır. Bu akıncı kuvvet, islam gibi yayılcı bir ideolojiyle birleşmiştir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, islamiyet bu dönemde ilerici bir rol oynar, ilericiliğe hizmet eder. Her devrim gibi islam devrimi de fethetmek zorundaydı, fakat önemli olan, Türklerin bunu ilkel bir aşamada ve ilkel bir tarzda ele almalarıdır. Bu ilkel barbarlık aşamasındaki kavim savaşçı, göçebe ve taze olmasından dolayı yayılcı ideolojiyle birleştiğinde müthiş bir saldırı kuvveti haline gelmiştir. İran'ı, Irak'ı, K. İstan'ı istila ettikten sonra, Anadolu'dan Orta Avrupa'ya kadar ve hatta Afrika kıtasına kadar hızla yayılmaya başlar. Bu yayılcılığın nedenleri böyle sıralanabilir. Nasıl ki, bir dönem Germen ırkı Roma İmparatorluğu'nu kuzeyden istila edip, feodalizmi yeni bir toplumsal üretim biçimi olarak geliştirdiyse, Türkler de buna yakın bir rol oynamıştır. Germen ırkı da böyle ilkel, barbarlık aşamasında bir kavimdir. Roma ise, köleciliğin son dönemini yaşayan bir imparatorluk, bir uygarlıktır.

Yani kısaca belirtmek gerekirse, tarihte bu tip geri kavimlerin istilasıyla, bunların eski uygarlıkların son kalıntılarına karışmasından yeni toplumsal biçimler doğar. Türklerin ki böyle olmamakla birlikte, islamiyetin gelişmesini tam olmasa bile, yayılmasını hızlandırıyor.

Böylece Avrupa'da yeni bir üretim biçimi olarak doğan ve gelişen kapitalizm karşısında islamiyet yaydırılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda olan şudur: İslamiyet, doğuş ve olgunluk döneminin ilerici hamlelerini temsil etmekten ziyade, artık gerilemeye, gerilemeye başlar. Özellikle kapitalizmin yükselişi karşısında, feodalizmin gerileme dönemi başlar. Ve artık Türklük, Selçuklu ve daha çok da Osmanlı İmparatorluğu biçiminde geri bir öncü kuvvet olarak karşımıza çıkıyor. Daha XV. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu biçiminde yönetici bir kavim veya onun içinden bir aristokratlık, bir sultanlık kesimi çıkaran Türkler, Avrupa'ya karşı, bir anlamda da yeni yükselmekte olan kapitalizme karşı tutucu bir kuvvet olarak dinip dururlar. Bu önemli bir husustur. En önemlisi ise, Türklerde sınıflaşmayı islama döneminde görüyoruz. İşte Türkmen kırımı, bir anlamda, islama sürecindeki bu sınıflaşmayı ifade eder.

Aristokratlaşan kesim, islamın egemen ideolojik biçimi olan Sünniliği esas alarak bunu Emevi-Abbasi ideolojik geleneğinin devamı şeklinde Sel-

çuklu ve Osmanlılarda çok daha güçlü kılar ve aristokratlığı oldukça geliştirir. Bey, paşa denilen bir üst tabaka oluşur. Batıda feodaller sınıfı denen bu sınıf, Osmanlılarda merkezi feodal, yani sultanlık, paşalık, beylik sistemleridir. Ama burada sultanın gücü merkezidir. Burada Asya tipi toplumların despotik özelliği daha da güçlendirilerek güçlü bir sultanlık rejimi kurulur ve Kürdistan gibi dağlık alanlara sığınmaya çalışır. Muhalif mezhep olarak şiilîğe, aleviliğe yönelirler. Sünnilik, aristokrat kesimin ideolojik görüntüsü iken, ezilen kesimler ise, şiilîk ve aleviliği esas alır. Ve ezilen kesim direngendir.

Demek ki, Selçuklu ve Osmanlı sultanlarına karşı Türklerdeki sınıflaşmayı da, islamcılık temelinde böyle değerlendirmek mümkündür. "Türk-İslam Sentezi" tarihteki biçimiyle böyledir. Bu, özünde Türklerin barbar bir kavim olma aşamasından kurtulup, sınıflı bir topluma dönüşmesini, yani islamaşmasını ifade eder. Türk-İslam sentezinin başını çekenler ise, hakim aşiret ve boy beyleridir. Dolayısıyla Türklerin egemen ve sömüren kesimleridir. Ve bunlar Türk-İslam sentezinin resmi ifadesidirler.

Sünni kesim egemen ve resmi kesimdir. Altta kalanlar ise, hani islamın "sabık" bir mezhebi olarak değerlendirilen, fakat bize göre devrimci özü teşkil eden şiî, alevî geleneğini yaşatan, ezilen halktır. Buradaki ayrımı iyi görmek gerekiyor. "Türk-İslam Sentezi" kavramı, ezilen halk kesiminin bu durumunu ifade eden bir kavram değildir. Tam tersine bu, egemen sınıfların resmi "Türk-İslam Sentezi"ne karşı, halkın bir seçeneği olarak karşımıza çıkar. Yani bu ad, asil egemen sınıflarca temsil edilen ve devlet katına ulaşmış Türk-İslam gerçeğine verilen bir ad oluyor.

Ve denilebilir ki, Osmanlı sultanlığı bütünüyle islamın gerici ve sahte bir yapılandırmasıdır. Gerçek islam bunlara denmez. Çünkü, Türklüğün her dönemde islama yaklaşımının esas özü ve amacı; islama sarılarak Türklüğü geliştirmek veya tehlikeye girmişse korumak oluyor.

Örneğin, Sultan II. Abdülhamit döneminde yeniden islamcılığa dönüş ne anlama gelir? Panislamizm, Batı karşısında zorlanan imparatorluğun müslüman halklar üzerinde etkisini kurmaya ve Osmanlı İmparatorluğu'nu bu temelde güçlendirmeye, buna hizmet etmeye dayanan bir tutumu ifade eder. Türkler, islam temelinde büyüdüklerini çok iyi biliyorlar. Yıkılış döneminde de islama sarılarak, hem de sahte bir biçimde sarılarak kurtulmak istiyorlar.

Buna karşın, İttihat ve Terakki ve kemalist atılım dönemlerinde ise, tam bir laiklik politikasına sarıldıklarını görmekteyiz. Onlar için laiklik şudur; yüzyıllardan beri Türklüğe oldukça hizmet eden islama görüntüyü, islama idolojisi ve yaşam tarzını ikinci plana atmak, gayri resmi ve devlet dışı bırakmaktır. Bunun yerine Batı yaşam tarzını, dinden arındırılmış, hatta bir anlamda dinsizleştiril-

miş yaşam tarzını Türkiye'de veya TC sınırları dahilinde uygulamaktır. Kemalizmin laiklik ilkesi budur. Dini devlet dışına, resmiyet dışına atmak, onun yaşam tarzını mahkum etmek ve bunun yerine Avrupa yaşam tarzını egemen kılmaktır. Bu, aynı zamanda Batı uşaklığıdır. İslamı bir bütün olarak olumlu, olumsuz demeden tasfiye etmek, bunun yerine Batı'nın o dönemdeki emperyalist, sömürücü ve bir avuç aristokratın çıkarlarına yönelik yaşam tarzını, bu bin yılların Anadolu halkına, kültürüne dayatmak gerçekte büyük bir tahribat yaratmaktır. İşte TC, bir anlamda bu tahribatın adıdır. Ve TC, vazgeçilmez dediği laiklik ilkesiyle kendi halklarına, Ortadoğu halklarına savaş açmış demektir.

Bugün "Ortadoğu Müslüman Ülkeler Birliği", "Müslüman Ülkeler Zirvesi" biçiminde bazı çabalar görülüyorsa da, bunlar sahtekarlıktan ibarettir. TC'nin varlık nedeni bile Ortadoğu halklarına ve onların islami geleneklerine ters düşer. Zaten laiklik ilkesi, bunun resmi ifadesidir. Bugün bu temelde bir savaş yürütülüyor ve hatta laikler cephesi ile islamiciler cephesi diye bir ayrıma kadar gidilmek isteniyor. Bunun tarihi anlamını biz böyle ortaya koymalıyız. Laikler cephesi, her ne kadar dinin bağına, tutuculuğuna karşı çıkıyorlar da ve eskiden bu yönlü sınırlı bir işlevleri olmuşsa da, çoktan bu yönüne ihanet etmiştir. Yani geçmişte dinin tutucu, gerici etkilerini ve özellikle de devlet katındaki, Osmanlı resmi düzeyindeki geri islam özelliklerini tasfiye edelim demişlerse de, günümüzde artık buna da çoktan son verilmiştir.

12 Eylül faşizminde ise, durumlar çok daha değişiktir. Bunun esas aldığı laiklik, tamamıyla Batı yaşam tarzının kopya edilmesi, hayranlığı ve uşaklığıdır. Dolayısıyla da tarihle, özellikle Anadolu ve Ortadoğu halklarının tarihiyle çatışmadır. Uygulanmak istenen laiklik, Batı adına objektif bir ajanlıktır. Bu nedenle toplum 70 yılı geride bırakmasına rağmen, halen de bununla çatışma halindedir.

Günümüze doğru geldiğimizde, özellikle 12 Eylül faşizminin tekrar dine sarıldığını görüyoruz. "Türk-İslam Sentezi" denilen yönelim, bu temelde tarikatların çiğ gibi açığa çıkarılmasına, bunlara muazzam paralar akıtılmasına ve hem de bunların en gerici mihraklardan destek görmesine her türlü teşviki yaratmıştır. Ve en önemlisi de Kürt toplumu arasında bu konuda çok belirgin bir ideolojik ve örgütlenme biçimi olarak tarikatlar seçilmiştir.

TC tarihinde, 1925 Şeyh Said İsyanı'nın amaçları üzerine tartışmalar hayli yaygındır. Bu isyan gerici bir din isyanı mıydı, yoksa bir Kürt milli isyanı mıydı, biçimindeki tartışmalar halen de vardır. Doğrusu nedir? Bizce doğrusu, bir anlamda laikliğe karşı olan dindarların bir tepkisidir. TC'nin, cumhuriyetin o laiklik ilkesi adı altında, bir yandan dini geleneklerine diğer yandan bununla

içiçe olan milli geleneklerine bağlı Kürtlere ve onların tarihine, milliyetine saldırısı ve hatta bunu bir soykırım düzeyine kadar vardırmasına başkaldırıcıdır. O koşullarda ortaya çıkacak her isyan dini nitelikte olacaktır; milli ve dini nitelikler içiçe olacaktır. Birçok ülkede ve halkta bu böyledir ve bizde de böyle olmuştur.

TC, bazı ayaklanmalardan "dinsel, gerici ayaklanmalar" diye bahseder. Bunlar o kadar tutarlı değildir ve bu iddiaları ciddiye almamak gerekir. Kemalist tarih tezi, "irtica hortladı" der bu dönemlerde. Birkaç kişi dini savundu diye yaygara koparır. Aslında burada kendisinin savunduğu da ilericilikle ilgili değildir. Adına ilerici denilen ve geliştirilmek istenen, bir Batı uşaklığıdır. Halkın buna olan tepkisine gerici demek gerekir. Osmanlı sultanlarına karşı bazı ayaklanmalar ortaya çıktığında da böyle denilirdi. Aslında gerici olan, o gün Osmanlı sultanlığı ve bugün de TC gericiliğidir. Dinsel görüntülü de olsa, halk hareketleri daha kutsaldır. Baskıya ve zulme karşı olma nedenlerinden dolayı haklıdır. Adı geçen Kürt isyanıyla birlikte diğer birçok isyanları da bu temelde değerlendirmek durumundayız.

Laiklik, din adına ortaya çıkan birçok gerici, tutucu tavır ve davranışa karşı çıkmakla, kısmen de olsa olumlu bir işlev görmüştür. Bu nedenle tümünü inkar etmek mümkün değildir. Çünkü din, tarikat ve mezhep adına bir yığın sahtekarlık yapıyor ve korkunç bir sömürü geliştiriyor. Laiklik ilkesinin bu tür feodal baskı ve sömürü ağına ve halkı uyutma çabalarına karşı çıkması yerindedir. Biz bu anlamdaki laikliğe, yani gerçek laikliğe karşı değiliz. Hatta bu temelde en çok laik olan biziz diyeceğiz. Zira biz, din maskesi altında, çeşitli mezhep ve tarikatlar görüntüsü ile halkı aldatmayı, TC'nin ajanı haline getirmeyi amaçlayan akımlara karşı en tutarlı mücadeleyi, ulusal kurtuluş savaşıyla yürütmekteyiz. Dinle aslında ilgisi olmayan, din tüccarlığı bezirganlığı biçiminde dini istismar edenlerle mücadelesi oranında ve bu temelde, laikliğin Türk ulusal hareketi için oynadığı bazı olumlu rolleri görüyoruz. Fakat ağır basan yanı, daha çok Batı işbirlikçilik yanındır, buna karşı duruyoruz. Halkların dinine, dini geleneklerine, islami temeldeki yaşam biçimlerine saldırısını, onları hor görmesini doğru bulmuyoruz.

TC'nin günümüzde artık bu laiklik iddiasını da bir yana bıraktığını görüyoruz. Kemalizmin kendi çıkarları için laikliğe sarılmasına karşın, 12 Eylül rejimi ise dine sarıldı. Cumhuriyetin kuruluş dönemindeki yaklaşımın tam tersini yaptı ve daha çok da sol ideolojilere, hatta liberal ideolojilere karşı, tamamen dini ideolojiyi bayrak edinmeye çalıştı. Din ile alâkaları olmadığı ve özünde dine karşı oldukları halde, yine baştan ayağa Amerikancı, Batıcı oldukları halde sahtekarca islama sarıldılar. Bunu biraz da, İran islam devriminin etkisini kırmak amacıyla yaptılar. Çünkü İran devrimi, islami ilerici temelde kullanmış veya değerlendirmiş,

devrimci ve anti-empyralist özünü ortaya çıkarabilmiş ve büyük bir etkinlik sağlamıştır. Bundan korktukları için, bunun etkisini kırmak amacıyla sahtekarca ve gerici bir temelde dine sarılıyorlar. Bunun için Suudi Arabistan kralından, monarşisinden destek alıyorlar. Böylece bir yandan para gelir rejim rahatlarırken, bir yandan da İran'daki devrimin etkisi kırılmış oluyor. İşte bu nedenlerden dolayı bunlar 1980'lerin başından itibaren alabildiğine dine sarıldılar.

Olayın bir boyutunu bu biçimde belirtirken, diğer önemli boyutuna da, yani iç tehlikelere yönelik, özellikle de 1980 sonrasında gelişen Kürt hareketine yönelik boyutuna da bakmak gerekiyor. Ve bu çerçevede de Milli Selamet Partisi ve Refah Partisi'nin özel misyonuna, ANAP'ın durumuna, çeşitli tarikatlara ve bu orada Nakşiciliğin rolüne açıklık getirmek zorunlu oluyor.

2- Erbakancılık, ANAP ve Nakşicilik

Erbakancılık olgusu biçiminde değerlendirilebilecek Milli Selamet ve Refah Partileri, her ne kadar "Milli Görüş" adı altında neredeyse TC'nin radikal bir eleştirisini yapan, islama son derece bağlı ve kendisini kutsal atfeden bir rolle ortaya çıkmak istiyorsa da, bunun dayandığı bazı olgular ve gelişmeler vardır. Nedir Milli Selamet, Refah Partisi ve Erbakan olayı?

Dikkat edilirse özellikle cumhuriyet ideolojisinin, resmi ideolojinin teşirinin geliştiği ve devrimci ideolojinin etkinlik kazanmaya çalıştığı yıllarda geliyor. 1965'lerde devrimci, sosyalist düşünce süratle Türkiye koşullarına göre gelişim halindedir. Toplumda güçlü bir ideolojik etkinlik olarak sosyalizm boy gösteriyor. Buna TC bünyesinde verilen karşılık, başlangıçta Ülkü Ocakları, Milliyetçi Hareket Partisi biçiminde bir Türk milliyetçiliği; daha sonra ise, yine özünde Türk milliyetçisi ama biçimde islamcı, milli görüşçü dediğimiz o Milli Selamet Partisi ve günümüzde de Refah Partisi yaklaşımı olmuştur. Bu iki görüş - Milli Selamet ile Milli Hareket- özünde aynıdır. İkisinin de altında geleneksel Türk istilacılığının o akıncı geleneği vardır. Biri Türkçülük yanına, diğeri islamcılık yanına ağırlık verir ama, Anadolu'da gerçekleştirildiği biçimiyle Türkçülük ve islamcılık bir gerçeğin içiçe geçmiş ifadesidir. Bu kavramlar aslında gelişmeleri karşılayamayan ve yetmezliğe düşen kemalizmi kurtarmak veya devrimci sosyalist düşüncenin politik etkinliğinin giderek gelişmesi karşısında, TC'yi biraz da kemalizm aşarak kurtarmak ihtiyacından kaynaklanmıştır.

Kemalizm, bu anlamda biraz da orta yol oluyor. Daha önce biraz Türkçülüğü ve islamcılığı bastırmıştı. Sosyalizmi de bastırmıştı. Kuruluşunda ve gelişiminde bu böyledir. Bu baskıdan sosyalizm öz çabasıyla kurtulmaya çalışırken, diğer

leri de ortalığı sosyalizme kaptırmamak için devletin desteğiyle canlandırıldılar. İster MHP ister MSP olsun, bunlar, devlet kaynaklı hareketlerdir. Fakat toplumun geleneksel değer yargılarına dayanmayı esas alıyor, milli ve dini yanlarına hitap ediyorlar. Bunu yaparken de hep sosyalizme karşı çıkıyorlar. Kısaca, kemalizmin bir çıkmazı sosyalistlerce ve devrim dayatılarak aşılmasıyla ilgili, tutucu ve gerici özellikleriyle bunlara tabii engel biçiminde bir rol tanınıyor. Bu amaçla, gelişmeleri için sermaye destek ve icazet sunuyor. Kemalist model aşıldığı oranda, bunlar, devlet tarafından emniyet süpabları olarak geliştirilmeye çalışıldı.

MHP, daha çok İç Anadolu Türklüğünü, biraz da devrime yatkın ve temel olabilecek Türkleri esas aldı. MHP'nin geliştiği İç Anadolu, yani Toroslar, Türkmenlerin henüz uluslaşmayan kesimleri oluyor. Yoksul halk olarak aslında devrimin temellerini oluşturması gereken Türkmenler, Türk egemen uluslaşmasına daha dahil olmamışlardır. Bir yerde milliyet aşamasında bulunuyorlar, millet olmamışlardır. MHP bu boşluğu iyi görüyor. Aslında gerçekten Türkmenler solun dayanakları olmalıydı. Ama solun o bilinen, cumhuriyetin icazetçisi olması hastalığı bunu önüyor.

MSP, dinsel ideolojinin etkinliğinin olduğu alanları esas alıyor. O da, din etkinliği adına ne varsa hitap ediyor, özellikle de Osmanlı resmî dinsel geleneğinin etkili olduğu çevrelere el atıyor. Halbuki Cumhuriyet bu çevreler üzerinde baskı uygulamakla burada biraz muhalif bir konum yaratmıştı. Devrim ve sosyalizm burayı kullanabilirdi. Ama o el atmadığı için, alan MSP'ye kalıyor. Cumhuriyet de, olası bir muhalefet odağına veya temeline böylece kapatıyor.

Türkmen tam bir isyancı geleneğin devamıdır. Onu MHP derhal düzenle birleştiriyor ve böylece emniyet süpabı olma işlevini yerine getiriyor. Yine, örneğin bir İran'da dini temelde büyük bir muhalif hareket geliştirildi, Türkiye'de de böyle bir gelişme olabilirdi. Bunu da MSP kapatıyor. Ve aslında devletle danışıklı dövüşüyor. Öyle ciddi bir muhalefet durumları yok, olası muhalefet kaynaklarını bağlayarak, böylece etkisizleştirmenin aracı oluyorlar. Belirttiğimiz gibi, aslında sosyalizmin değerlendirmesi gereken bu alanları böylece gaspederek, sosyalizmin sonunu getiriyor ve kitle tabanı olmayan bir aydınlar, aydın gevezeler kulübüne dönüştürüyorlar.

Sosyalizmin bir türlü, kitleselleşememesinin altında demek ki, en önemli bir neden olarak bu iki oluşumun muhalif kaynakları ve olası muhalefet temellerini daha başından kapatması yatıyor. Sol için geriye ne kalıyor? Kala kala sol kemalistler kalıyor ki, bunlar da gerçek kemalistlerdir ve en tehlikeli olanlarıdır. Bunlarla da ilişki kurmak istediklerinde -ki bunlar ordu içerisinde etkililer-kompo ve imha ile karşı karşıya gelmişlerdir. Ve böylece sol, gerek toplum içinde gerek devlet

içinde olsun gerçekten esas alabileceği müttefikleri, temel güçleri bulamıyor.

Kemalizm, 20. yüzyılın başlarındaki en akıllı Türk milliyetçiliği idi; MHP, yüzyılın ikinci yarısında gelişen ve kemalizmi tamamlayan Türk milliyetçiliğidir. Bugün Ecevit ile MHP geleneğinin birleşmesi tesadüf değildir. CHP, 20. yüzyılın ilk yarısının kemalist milliyetçisidir. Türkeş, ikinci yarısının gelişkin Türk milliyetçisidir. Bugün kavuşuyorlar. MHP'nin bütün tezlerine Ecevit sahip çıkıyor. Bu gerçeklik, her iki dönem Türk milliyetçiliğinin kaynaşmasının sağlandığı anlamı-

Türk aşiret boyları, başta Oğuzlar olmak üzere yoğun bir biçimde islama yönelirler. İran içlerine doğru yayıldıkça, bir yandan da hızla islamlaşır. Yani, islamlaşmayla yayılmacılıkları arasında sıkı bir ilişki vardır: Ne kadar hızlı islamlaşılırsa o kadar hızlı yayılırlar, yayıldıkça da daha fazla islamlaşılırlar.

na geliyor.

MSP, RP, Erbakan deneyimi biraz daha farklıdır ve gittikçe daha fazla islamı kullanmaya çalışıyor. Hatta Türklüğe, islamın önder gücü olma gibi bir rol biçiyor. Bu ne anlama gelir? TC'yi, Osmanlı döneminin islam halkları içerisindeki konumuna getirme, yani imparatorluk ülküsüne özenme hevesleri var. Böylece güçten düşmüş Türklüğü tekrar güce kavuşturma anlamına geliyor.

Cumhuriyet bir yönüyle de siyonizm işbirlikçiliği demektir. M. Kemal'in kendisi de dahil olmak üzere cumhuriyetin kurucu kadrolarının yarısından fazlası ve günümüzdekilerin de büyük bir kısmı mason. Dolayısıyla kemalizm, uluslararası siyonizmin kontrolü altında, hatta onun bağınaz bir uşağı durumundadır. Aslında din düşmanlığı diyebileceğimiz milliyetçilikleri kendilerini hem müslüman halklardan ve hem de Türkiye toplumundan koparıyor. Dolayısıyla devleti ve rejimi bir bakıma tehlikeye sokan bu durumu MSP, RP veya Erbakanlık olayı tarafından iyi fark ediliyor. Cumhuriyeti ve Türk milliyetçiliğini, "Milli Görüş" denen görüşle bu tehlikeden kurtarmaya çalışıyor. Batı ajanı ve siyonizmin işbirlikçisi olmak yerine, Arap yönetimleriyle ilişkilerimizi geliştirelim diyorlar. Böylelikle Türklüğü tekrar eski konumuna, imparatorluk dönemindeki şan-şeref günlerine ve büyüklüğüne ulaştırılabilir. Milli görüşü, yani ideolojisi

bu oluyor.

Bu ise, özünde öyle fazla islamcı değil, Türk milliyetçiliğinin bin maskeli biçimlerinden birini ifade ediyor. Örneğin, bir İran islam devrimi vardır ki, içinde devrime, anti-emperyalizme, anti-siyonizme yönelik çok şey bulunabilir. Fakat Erbakan islamcılığında bu anlamda hiçbir şey bulunamaz. En gerici Amerikancılık biçimiyle özünde olumlu olan islami öğelere karşıt bir islamcılık sergileniyor. Türk, Osmanlı islamcılığı dediğimiz tarzda, sünni gericiliği ve Nakşi tarikat çerçevesinde yapılıyor. Bu şekilde gericiliği ve sağı esas aldığı için, örneğin alevi kesimi içinde Erbakan pek tutulmuyor. Hatta halktan sür ni kesime de fazla dayanmıyor.

Çünkü o bir devlet ideolojisidir ve esas olarak devlete dayanıyor; daha çok imam hatipleri, devletin bu tutumunu yansıtan bazı entelektüelleri esas alıyor. Dolayısıyla devletin toplum üzerindeki etkin bir kararı oluyor. Zaman zaman devletin diğer kesimleriyle özellikle sosyalizme karşı önlem temelinde ittifaklar kurduğu da biliniyor ve bu anlaşılabilir. Örneğin, Avrupa'daki işçi kitleleri üzerinde bunların faaliyetleri çok yoğun. Çünkü orada Türk milliyetçiliğinden biraz kurtulabildikleri için işçileri devrimci ideolojiye veya yurtseverlik ideolojimize kazanmak çok kolaydır. Baştan beri Milli Görüş Teşkilatı, Türk-İslam Federasyonları çok geliştirildi ve iyi biliyoruz ki, bunlar MIT'in etkili olduğu kuruluşlardır. Devletin, elçiliklerin desteğiyle beslenip korunmaktadır. MSP deneyimini, günümüzde de Refah Partisi deneyimini ve Erbakanlık olgusunu kısaca bu biçimde değerlendirebiliriz. Bu parti ve anlayışlar cumhuriyetin yetmezliğini gidermek, aşırı Batı yanlısı Türk tutumunun zararlarını telafi etmek ve böylece Türk ulusunu güç durumdan kurtarmak için ortaya çıkarıldılar. Diğer bir deyimle halkın cumhuriyetten kopmaması için geliştirildi ve halen de bu temelde geliştiriliyor.

Öte yandan, bizim açımızdan daha da önemli bir olgu olan, özellikle 12 Eylül faşizminden sonra ülkemizde bir tarikatlar furyası başlatılması olayı var. Yine 12 Eylül rejiminin, ANAP adı altında, dini daha ikiyüzlüce, riyakarca ve rejimi sürdürmeye yarayan bir alet olarak kullandığını görüyoruz. Sahte tarikatçılığın ülkemizde ne kadar örgütlü olduğunu anlayabilmek için, son seçimlerde bu tarikatlara dayanan partilerin Silvan, Batman gibi en tanınmış kentlerimiz başta olmak üzere o alanlarda aldıkları yüzde 25'lere varan oy oranlarına bakmak yeterlidir. Bunun nedeni çok açık. Kemalizm zaten iflas etmiş durumda, halkımız bunu artık iyi tanıyor. Ulusal kurtuluşçu düşüncüyü Türkeş milliyetçiliğiyle durdurmanın olanaksızlığı da ortadadır. Geriye, halkın dini duygularına el atmak kalıyor.

Şunu kısaca belirtmek lazım; 12 Eylül faşizmi ve onun sürdürücüsü ANAP, ülkemizdeki ulusal

kurtuluşçu ideolojinin Kürt halkı üzerindeki etkisini, yol açtığı gelişmeleri ve bütünüyle dinin de devrimin hizmetinde rol oynamasını önlemek için, devlet desteğiyle çok yoğun bir hareket ve örgütlenme geliştirmek amacındadır. Bu nedenle ANAP hükümeti, ülkemizin geri toplumsal yapısının ve gerici ağa, şeyh düzeninin sürdürülmesi için, tarikatları yoğunca devreye sokmaktadır.

Bu temelde destekledikleri birçok tarikat vardır. Örneğin, Nakşi tarikatı da bunlardan bir tanesidir ve siyasi yönden en çok desteklenenlerin başında gelmektedir. Unutmayalım ki, bu tarikat, daha Yavuz Selim zamanında Osmanlılar tarafından bir ajan tarikat biçiminde örgütlenmiştir. Yani yüzyıllardan beri bu temelde kullanılan Nakşicilik, basit bir olay olarak görülmemelidir. Kaynağını İdris-i Bitlisî'lerin öncesinden alıyor. Ve temsilcileri günümüzde sadece Bitlis'te de değildir; ülkemizin Güney'ine, Barzanilere dek uzanmaktadır. Hepsı bugün de hükümetle içli-dışlıdır. Nakşicilik bu temelde Türk ajanlığının dinsel gerçeği oluyor. Bu tarikat tarihte ve günümüzde rolünü çok iyi oynuyor.

Günümüzde 12 Eylül'ün, daha çok da ANAP'ın temel örgütlenmesidir. Nakşi şeyhleri bugün devletin gücünü kullanarak en çok palazlanan kesimdir. Tarihi merkezleri Bitlis tamamen bunların denetimindedir. Hakkâri, Mardin, Batman milletvekilleri, belediye başkanları hep Nakşi şeyhleridir. Silvan, Diyarbakır, Bingöl, Urfa, Adıyaman da aynı niteliktedir ve hatta bunların kolları Türkiye'ye kadar da yayılıyor. Tümü de hükümetin, ANAP'ın hizmetindedirler. Aslında ANAP, şimdi ülkemizde Nakşiler dışında bir tabana da sahip değildir. Dersim'de, Malatya'da şurda-burda kalan birkaç tane gerici Alevi ileri geleni de, para karşılığında satın alınmıştır. M. Kemal de böyle kullandı; o da şeyhlerin, seyitlerin ve pirlere ellerini öperek desteklerini aldı. Şimdi Evren-Özal da aynı politikayı sürdürüyorlar. Cumhuriyetin laiklik gerçeğinin ikiyüzlülüğünü gösteriyorlar. Bunların laiklikte ne denli riyakar ve sahtekar olduklarını bu örneklerle daha da yakından görebiliyoruz.

Burada önemli olan, ülkemizdeki Nakşi tarikatı ve onun ne menem devlet ajanlığı rolünü oynadığını görmektir. İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu da bir şeyh sülalesinden gelmektedir. Köy korucuları en çok bu tarikat içinde örgütlendirildi ve bunların hepsi de şimdi müthiş para alıyorlar. Nakşi tarikatının önderi Kamuran İnan, şimdi GAP koordinatörüdür. Görüldüğü gibi, önde gelenlerin hepsi Nakşi şeyhleridir. Bir de çağın en gelişkin tüketim araçlarının bunların elinde bulunduğu, toplum tarafından pek fazla bilinmemektedir. Özellikle Suudi Arabistan'dan büyük bir destek geliyor. Urfa'da kurulan Al-Baraka, Faisal Finans gibi kurumlar aracılığıyla Harran daha şimdiden parasellenmeye çalışılıyor. GAP etrafında şimdiden büyük bir şebeke oluşturulmuş ve bu şebekenin

satın almadığı güç kalmamıştır.

Nakşi tarikatı temelinde Süleymançılık, Kadiri-lik ve başka adlar ve kollar altında daha pek çok tarikat da yanı sıra faaliyet yürütmekte, benzer bir rol oynamaktadırlar. Bunların tümü de ağırlıklı olarak MİT tarafından yönlendirilmektedir. Burada öyle bilinen kara gözlüklü, James Bond çantalı tipler teşekkül etmez; o başı sarıklılar bu işleri yürütenlerin ta kendileri oluyor. Dolayısıyla 12 Eylül'le birlikte dozajı daha da artırılan bu tarikatlar furyasını, ülkemizde gelişen ulusal kurtuluş hareketine karşı MİT'in almış olduğu bir tedbir olarak düşüneneceğiz. Özellikle Nakşi tarikatının tarihte oynadığı rolünün, bugün ajan bir tarikat olarak, milleti uyuşturmak için kullanıldığını görmek gerekir. Tarihte aleviliğe karşı örgütlenilen bu tarikatın günümüzde islamlıkla hiçbir alakaları olmadığı halde, tarihte olduğu gibi bugün de islamlığı kullanıyorlar.

Milli Selamet ve Refah partilerinin uyguladıkları politika da aynıdır, ama ANAP bunu daha devletçi bir biçimde kullanıyor. Günümüzde Refah Partisi daha çok yoksul ve orta kesimi örgütlemeye çalışırken; ANAP, devletleşmiş, devlet içerisinde güç kazanmış olanları, yani etkili ve nüfuzlu çevreleri örgütüyor. Ve son seçimlerde ortaya çıktığı gibi, ANAP ve RP halkı aldatarak neredeyse oyların yüzde 50'sini almışlardır. Bu, halkımızın yarısını etki altına almak demek oluyor ki, küçümsenecek bir durum değildir. Dolayısıyla kurtuluş hareketi önünde günümüzde en büyük engel laiklik, kemalizmin laikliği değil, 12 Eylül faşizminin ve onun sürdürücüsü ANAP'ın, islam maskesi altında ve islamı kullanarak geliştirmek istediği MİT ajan tarikatlaşmasıdır. MİT, milyonlarca Kürt çocuğunu ve gencini para karşılığında bu tarikatlara bağlamıştır. Böylece hareketimizin gençlik ve halk temelini daraltmak, mümkünse yok etmek için çok sinsi ve haince bir politika uyguluyor. Üstelik bu, halkın dinine bağlılığı ve gelenekleri istismar edilerek yapılıyor.

3- Devrimci tutum ve görevler ne olmalıdır?

O halde görevimiz, özellikle tehlikeli bir hal almış bulunan ve en çok ideolojik olarak teşhir ve tecrit etmemiz gereken bu tarikatların maskelerini düşürmek, bunların islamla ilgilerinin olmadığını, islamı sömürücü amaçlar için alet olarak kullandıklarını, tamamen bir ajan faaliyet olduğunu, mücadelemize dayatıldıklarını kapsamlı olarak göstermek ve bunları etkisizleştirmektir. Çünkü çığ gibi gelişen bu tarikatlar ülkemizde ajan çeteleri durumuna gelmişlerdir. Bir yerde eli silahlı korucu çeteleri, bir yerde de bu tarikat çeteleri vardır ve gerçekte her ikisi de çetedir. Birisi maddi (silahlı) çete, diğeri de manevi, yani elinde sahte kitapları olan çetedir. Fakat ulusal kurtuluşumuza karşı görevleri aynıdır: Bastırmak, kitle temelini daralt-

mak ve yenilgiye uğratmaktır. Bizim de görevimiz, bunların maskelerini düşürerek dinle, islamlıkla alakalarının olmadığını ortaya koymak ve şimdiye kadar yürüttükleri tahribatların hesabını böylece sormaktır.

Bu bağlamda, dinin anti-emperyalist, anti-sömürgeci bir temelde ve halkın tarihi geleneklerine uygun bir mücadele aracı olarak kullanılmasına ön ayak olmak gerekir. Bir İran deneyiminde olduğu gibi, anti-emperyalist, radikal çıkış örneklerinden yararlanarak, bunların olumlu yönlerini kendi koşullarımızda değerlendirerek ve daha olumlu bir karşılık vererek sonuç alabiliriz. Bu sonuç; din silahını faşizm ve emperyalizme karşı kullanmak ve böylece onlara hakettikleri cevabı vermek en doğru devrimci tutum oluyor. Bu konudaki görevlerimizi her zamankinden daha iyi görmek, şimdiye kadar yerine getirmediğimiz görevleri yerine getirmek için, halkın dini duygularına saygılı olmak, değer vermek, dinin gerçek ilerici-devrimci özünü değerlendirerek bu silahla bu gerici ajanları ve emperyalizmin uşaklarını yerle bir etmeliyiz.

Biz her dine saygılıyız. Ülkemizde süryanisine de, hristiyanına da, Ermenisine de saygılıyız. Yezidilik dinine bağlı olanlar vardır, dinlerini korumak istiyorlar, saygılıyız ve özgürlük tanıyoruz. Hatta müslümanların da çeşitli mezhepleri vardır, özellikle alevi mezhepsel çıkışlara değer biçiyoruz. Daha yakın ilişki kuruyor, düzene karşı gerçek muhalif konuma getiriyoruz. Yine bir sünni mezhep vardır, özellikle güneyde, yoksul halk kesimleri arasında yaygındır. Onları devrime çekerek halkı sünni gericiliğin, şeyhlerin etkisinden kurtardık. Herkesin de rahatlıkla farketmesi gibi, günümüzde özellikle güneyde bu tarikatların etkisini kırmamız demokrasiye en büyük faydayı sağlamıştır.

Solun geleneksel bir hatası vardır; din olgusunu çok çarpık ele almak veya dini inkar etmek. Bu hataya düşmemeye dikkat ettik ve dinin anlamını doğru ortaya koyduk. Dinin, son tahlilde bir devrim ideolojisi olduğunu, en azından doğuşunda bu anlama sahip olduğunu ve islamın çıkışının da devrimsel bir çıkış olduğunu söyledik. O zamanlar bütün ideolojilerin dinsel nitelikler taşıdığını, dinsel yanı ağır basan ideolojiler olduğunu ve islamda da bunun böyle olduğunu belirttik. Gerçekten islam siyasal bir devrimdir ve büyük bir uygarlığın oluşumuna yol açmıştır. Günümüzde de etkileri vardır, inkar edilemez. Kaldı ki, ortaya çıkardığı bütün değerler kötü değildir. İslamın içinde, daha doğuşunda savaş halinde olan katnatlar vardır. Ali ve Muaviye'de bu somutlaşır. Her birinin bazı farklı değerleri esas alan durumları vardır ve günümüze kadar da (İran-İrak karşıtlığında görüldüğü gibi) devam ediyor. Bütün bunları değerlendirdik ve tavrımızın, islam içinde sol diye tabir edebileceğimiz, egemen feodal sul-

tanlara, beylere, meliklere karşı çıkan geleneğin temsili olduğunu vurguladık. Bu biraz da, İran'da şiilik, Anadolu'da alevilik biçiminde karşımıza çıkan, tarihte ezilen ulusların, Emevi-Abbasi-Osmanlı sünni gelenekli, gerici sultanlarına başkaldıran halkları esas aldıkları yolu takip etmek anlamına geliyor. Günümüzde bunu sosyalizmle bütünleştiriyor, kendi yurtseverliğimizde gereken

12 Eylül faşizminde,
durumlar çok daha değişiktir.
Bunun esas aldığı laiklik,
tamamıyla Batı yaşam tarzının
kopye edilmesi, hayranlığı ve
uşaklığıdır. Dolayısıyla da
tarihle, özellikle Anadolu ve
Ortadoğu halklarının tarihiyle
çatışmadır. Uygulanmak
istenen laiklik, Batı adına
objektif bir ajanlıktır.

anlama kavuşturuyor ve mücadelemizde somutlaştırıyoruz. Görülüyor ki, dini gerçeğe yaklaşımımız oldukça gerçekçi ve sonuç alıcıdır. Karşımıza çıkarılan sahte, gerici temeldeki dini yaklaşımlar, tarikatsal yaklaşımlar devletin kanallarıdır. MIT'in teşkilatlanmalarıdır. Bu temelde teşhir ve tecrit etme, devrimi bir de bu yolla güçlendirme, kitleselleşmemizin temellerinden bir tanesidir. Bu konuda solun geleneksel inkarcı tutumuna düşme-mekle önemli gelişme yolu sağladık.

Daha da açmak gerekirse, dini gerçeklik içinde karşıya alınması gereken ne, özümsemesi gereken nedir? Buna doğru karşılık verilirse şüphesiz sosyalizm daha doğru uygulanacaktır. Yurtseverlik daha doğru ve güçlü bir kitle temeline kavuşmuş olarak gelişim gösterecektir. Dolayısıyla bu zeminde hâlâ oldukça yerine getirilmesi gereken görevler vardır. Halk yığınlarını kesinlikle bunların bu sahtekarca yaklaşımlarından kurtarmak, hem de din adına kurtarmak gerekiyor. Gerek ülke içinde gerekse ülke dışında bu tür faaliyetler gelişmelidir.

Unutmamak gerekiyor ki, islam ülkelerinde yeni bir islami çıkış yaşanıyor. İslam ideolojisi görünümü altında, halklar anti-emperyalist tutumlara giriyorlar. İran, bunun en açık ve uç noktası oluyor. Bu durum daha da gelişme gösterebilir. İslam halklarının bu anti-emperyalist tutumları karşısında, Suudi Arabistan gibi ABD'nin himayesine bu kadar açıkça giren, hatta Mekke ve Medine'yi bile Amerikan postallarına çığneten işbirlikçi re-

Jimlerin çok zor durumlara düşecekleri açıktır. İslam yöneticileri adı altında, islamın en kutsal değerlerini böylesine çiğneden tutumlara karşı tavır geliştirmek ve islamı bu temelde gerçekten bir anti-emperyalist öze kavuşturmak önemlidir.

Halkların mücadelesi, islam görüntülü de olsa bundan korkmamak, biçimden çekinmemek gerekir. Alabildiğine Batı emperyalizmine karşı çıkarmak önemlidir. Çünkü Batıların bölge üzerinde büyük emelleri vardır. Kendi aralarındaki demokrasiyi, kesinlikle Ortadoğu halklarına, islam halklarına uygulamak istemiyorlar. Ortadoğu halklarına uygun gördükleri, en anti-demokratik, en monarşik ve en despotik yönetimler ve rejimlerdir. Batı, bu konuda tam bir ikiyüzlüdür. Her türlü ulusal-demokratik kurtuluşun karşısında gericileri destekliyorlar. Bu açıdan, onların Ortadoğu üzerindeki emellerine karşı çıkmak, aynı zamanda, çokça sözünü ettikleri insan haklarını korumak, bağımsızlığı ve demokrasiyi korumak anlamına gelir. Bu konuda islamiyet eğer iyi bir rol oynayacaksa, ona da bu rolü vererek Batı'ya karşı kullanmak, değerlendirmek, kendini gittikçe dayatan bir görev oluyor.

Bölgedeki son Körfez krizi dolayısıyla yepyeni durumlar geliyor. Ülkemiz bu noktada en çok etkilenen ve rol oynamaya aday bir konuma geliyor. Bu nedenle, TC'nin bir kanadının islamlık adı altında sahtekarca önümüzü kesme ve islam halkları arasında geliştirdiğimiz islam enternasyonalizmini kurabilme çabalarımıza karşı sergilenen bu oyunların boşa çıkarmak; halkların bütün ulusal-toplumsal gerçekliğine eşit ve özgür gelişme hakkı tanımak, bunun mücadelesi içinde olmak; yüzyıllardan beri yaşatılan, özellikle, işte en üstün kavim şudur, budur adı altında islamı bile zorlayan, aslında bir avuç aristokrat-feodalın çıkarına hizmet eden hakim mezhep kalıntılarını günümüzde de meşru görmemek, onların islamın özünü de bağdaşmadığını ortaya koymak büyük önem taşıyor. Emevi-Abbasi-Osmanlı geleneği gerçek islamı temsil etmiyor. Gerçek islam, ta başından beri Ali'den başlayan, günümüzde de en anti-emperyalist tutumlara dek gelendir. Kim en çok direniyorsa, kim bu yüzyılların gericiliğine ve günümüzde de emperyalizme direniyorsa, bizim islamımız o islamdır diyeceğiz. Ve bu da zorbalığa değil, halklar arasında geniş bir hoşgörüyü dayanır. Özgür yaşamlarını ve hoşgörüyü geliştirmeye dayanan alevilik de biraz budur. Eğer doğru kavranılmak isteniyorsa, milli gerçeğe biraz daha saygılı olmalıdır. Yine bu temelde doğru kavransa, Türkiye'de de alevicilik, daha çok Kürt yarı ağır basan bir konumda olmalıydı. Ama kemalizm burayı da çok kötü kullandığı, çarpıttığı için, en büyük alevi-Kürt katliamını yaptığı halde, Dersim'de görüldüğü gibi, bugün bu kesimin de dostu geçinebilmektedir. Bu sahtekarlığı da yıkmak gerekiyor, kemalizmin ne dinle ne de alevilikle bir alakası vardır. Hale Kürt alevicilikle hiç mi

hiç alakası yoktur, bunun düşmanıdır.

Alevilik, gerçekte Kürt direnişçiliğinin tarihte gelişen bir biçimidir. Bunu böyle değerlendirmek gerekiyor. Yine Nakşicilik de bir Osmanlı tarikatçılığıdır. Egemen aristokratların tarikatıdır. Ve günümüzde de devletin resmen örgütlemek istediği bir tarikatır. Tekrar vurgulamakta yarar var. Bunun ülkemize açılan kolları, İdris-i Bitlisi'den beri ajanlık biçiminde faaliyet göstermişlerdir. Bugün en büyük Nakşi şeyhi geçinen Kamuran İnan ailesi, hükümetin ülkemizdeki temsilcisidir. Dolayısıyla bu tarikatın tam bir ajan konumunda olduğu açıktır. Gayrı-millî niteliği ortadadır. İşte son gelişmeler dolayısıyla, biraz da ta çarpıtılmak istenen Nakşicilik, alevicilik üzerine, yine Refah Partisi ve son günlerdeki laiklik tartışmaları, cinayetleri üzerine de söyleyebileceğimiz bunlardır. Bu temelde de, tarihi doğru kavramak, güncel siyasal gelişmeleri doğru değerlendirmek, sahip çıkılması gerekene doğru sahip çıkmak, karşımıza almamız gerekene de doğru bir şekilde karşı çıkmak büyük önem taşıyor.

Geleneksel Türk sol yaklaşımları çok hatalı yaklaşımlardır ve kemalist yaklaşımdan öteye gidememektedir. Burayı da düzeltiyoruz. Kemalist yaklaşımı değil, devrimi, halkların çıkarlarını ve tarihsel temeli olan yaklaşımı esas alıyoruz. Özellikle oynanmak istenen bu alanda her türlü çarpıtmayı bu temelde karşılamak artık mümkündür. Doğru karşılıklar vermek, doğru tutumlar aldirmek önemlidir ve ihmal edilmemelidir. Bunun için gerekli örgütlemeleri yapmalıyız, tarikatlara ve mezheplere de ulaşmalıyız. Doğrusu nedir, ortaya koymalıyız. Çünkü hep karşıyız demekle bu işin içinden çıkılması olanaksızdır. Neye karşıyız, neye karşı değiliz? Neyi nasıl düzeltir, neyi nasıl dönüştürürüz? Neyi nereye kanalize etmeliyiz? Öngörü kadar, uygun organ ve örgütlenmelerle de üzerine gitmeli, görevlerimizi yerine getirmeliyiz. Bu konuda daha fazla gerçekleri görme, daha fazla yaratıcılık, yurtseverliğe yaklaştırır, demokrasiye yaklaştırır. Daha güçlü kitle temelini kavuşturur.

Devletlerin yüzyıllarca çarpıttığı ve baştan çıkardığı halk yığınlarını, gerçekten sapıklık derecesine varan birçok olumsuzluklardan kurtarıyoruz. Özüne yöneliriz. Bu temelde bir yurtseverlik ve demokrasi mücadelesiyle kendilerine gelebileceklerini gösteririz. Halklar daha şimdiden bu doğrultuya girmiştir. Bugün hiç de islamcılıkla ilgisi olmayan ABD, Pakistan deneyiminden Bangladeş ve Fas'a kadar gelişmeleri islamcılık adına, ilimli islamlık adına sapıtmak istiyor. İşte buna dünya çapında verebileceğimiz yanıt ve yaklaşım böyledir. Türkiye çapındaki yaklaşım da böyledir. Her zaman egemenlerin kullanmak isteyebilecekleri çeşitli ideolojik-siyasal birikimleri, devrimciler doğru ele alır, eleştirisini doğru yapar, yerine neyin konulması gerektiğini uygun araçlarla belirtirlerse, bu doğru ve sonuç alıcı bir tutum olacaktır.

Türklerde militarizm

A. İNANÇ

12 Mart askeri darbesinin 17. yıldönümü dolayısıyla Türk toplumunda militarizmin yerini, Türk egemenlik sisteminin temel özelliklerini ve bu egemenliğe karşı çıkışta belli bir yere sahip olan 12 Mart dönemi direnişçiliğinin bugün geliştirdiğimiz mücadele açısından anlamını biraz daha yakından görmek önem taşımaktadır. Özellikle, kavram olarak geliştirilmek istenen "sivil klik", "sivil toplum", "militarist toplum" kavramlarına açıklık getirmek ve bunların altındaki gerçekleri yakından görmek, doğru devrimci siyasal hattın çizilmesi ve buna uygun taktiklerin belirlenmesi açısından yararlı olacaktır.

Türk toplumunun sivilleşme oranı nedir ve diğer çağdaş toplumlarla, halklarla ilişkileri nasıldır? Sivil siyasal güçlerin gelişim gösterememesini, ordunun toplum üzerinde baskısının ve etkilerinin güçlü olmasını ve sürekli bunun gelişmesini nasıl

kavramak gerekiyor? Bu soruların doğru ve yeterince cevaplanması devrimci mücadele açısından önemli sonuçlar ortaya çıkarabilecek, bu temelde yanlışların içine düşülmemesi ve devrimci örgütlenme ve çalışmanın daha başarılı gelişmesi söz konusu olabilecektir.

Türkiye'de özellikle son zamanlarda ordu gerçeği daha açıkça tartışılmaya ve bu temelde sivil toplumdaki gelişmelerin ne olduğu ve nasıl gelişmesi gerektiği ele alınmaya, buna bağlı olarak da diğer kavramlar yeniden oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Kuşkusuz biz bu konunun yabancıları değiliz ve konuyu yeni ele almıyoruz. Ancak burada daha detaylı değerlendirmeler yaparak, her şeyi yerli yerine oturtmada daha ileri ve sistematik sonuçlara varabiliriz. Bu da, hem Türkiye'deki tartışmalar, hem de kendi mücadelemiz açısından yararlı olur.

Türklerde siyasallaşma tamamen askeri karakterde olmuştur

Başından beri Türk siyasallaşmasının esas itibarıyla askeri güce dayandığını, böyle bir örgütlenmeyi esas aldığını ve daha ilk sınıflaşma sürecine girildiğinden beri bu niteliğin sürekli geliştirildiğini söyleyebiliriz. Bugün de çok güçlü olan "ordu millet" kavramı bu gerçeği ifade etmektedir. Askeri yoldan güçlü olmak, esas olarak yağma ve talana dayanır. Sadece kendi topluluğu içindeki artı ürünü el koymak da değil, başka halkların elinde yoğunlaşan hazır değerleri yağmalamak için de, askeri bir güç olmak, en kolay ve en verimli yol olmaktadır. Orta Asya'daki Türk boyları daha barbarlığın yukarı aşamasındayken böyle olanaklara kavuştuklarında boy örgütlenmeleri askeri örgütlenmelere dönüşmüştür. Bunların zaten at sırtında dolaşan göçmen toplulukları olmaları söz konusudur. Hareketli yaşamları vardır, top- rak üzerinde yoğunlaşmaları ve bu temelde bir uygarlaşmayı

geliştirmeleri söz konusu değildir. Uygarlık alanlarına hücum ederek var olan değerleri ele geçirmek, kendilerini şekillendiren temel özelliktir. Buna kuraklık ve Orta Asya'nın elverişsiz coğrafyası da eklenince, tamamen askeri bir güç olmak, yaşamın ilerletilmesi açısından kaçınılmaz olmuştur. Ve sınıflaşmayla askerleşme iç içe gelişmiştir. Sonuçta Çin'e, Hindistan'a, Hazar Denizi'nin kuzeyinden Rusya steplerine ve Ortadoğu'ya doğru yayılma başlamıştır. Bütün bunlar, açık olan ve bilinen hususlardır. Burada önemli olan, başlangıçtan beri askeri nitelikte bir gücün sürekli gelişme halinde olduğunun bilinmesi ve iyi anlaşılmasıdır. Bu da el koyma temelinde, yani yağma ve talanda ve bunu olanaklı kılan bir örgütlenmeyle gerçekleştirilmiştir.

Türk boylarının, daha sonraki dönemde bütünüyle saldıran, zapteden, ele geçiren, var olan uygarlıklar üzerinde egemenlik

kuran bir yapısı vardır. Bu temelde askeri gücün siyasal güce, devlet gücüne ve ekonomik güce dönüşme tarzında bir gelişmeleri söz konusudur. Oysa diğer toplumların ve uygarlıkların gelişiminde ters bir süreç izlenmiştir. Bunlar, önce kendi kontrolleri altında üretimi geliştirmişler, bu gelişmenin sonuçlarını da siyasal ve askeri bir güce ulaştırmışlardır. Türklerde ise, önce ordu gücü olma, ordu kuvveti bulunduğu oranda devleti ele geçirme ve bu temelde de hakim sınıf haline gelme durumu vardır. Bunlar, feodal dönemde daha çok beyler, beylikler haline geliyorlar ve askeri güç de vurucu kuvvet oluyor. Bu da onları, her türlü yağma ve talana, daha sonra toprak ele geçirmeye ve egemenlik altına alınan halk üzerinde feodal sömürüyü geliştirmeye kadar götürüyor. Bunun Ortadoğu'da nasıl geliştiği tarih kitaplarında iyi anlatılıyor. Selçuklular, İran'da uygarlığa bu biçimde el koyuyorlar ve bunu ordu gücüyle yapıyorlar. Başka hiçbir güçleri yoktur. Atlı olan ve çok hızlı hareket eden işgalci boylar, kolay yaşamaya yolu olarak çareyi bu uygarlıkları yağmalamada görüyorlar. Bir toprak parçasını işgal etmeleri ve yağmalamaları onları eski yaşantılarıyla kıyaslanmayacak kadar bir bolluğa kavuşturuyor. Ve tabii ki bu bolluk, onların, askeri güçlerini ve örgütlenmelerini daha da etkinleştirmelerine, hemen hemen tümüyle askeri temelde bir güce yükselmelerine yol açıyor. Çok iyi biliniyor ki, Türk Oğuz boyları, yaygın bir biçimde kılıç kuşanıyorlar ve kendilerini ruhen de fetihçi bir karakterde hazırlıyorlar. Özellikle İslamiyetin fetihçi karakteri ve duraksayan Arap yayılmacılığından bu karakteri olduğu gibi devralmaları, onların güçlü bir istilacı topluluk olarak belirlenmelerine yol açıyor. Eski gelenekleriyle İslamın fetihçi karakterini birleştiren

rince Türk istilacılığı daha da durdurulamaz bir hal alıyor. Örneğin Abbasiler döneminde, devlet mahiyetine tamamen savaşı ve askeri komutan olarak girmelerine rağmen, öyle bir gün geliyor ki Abbasi ordusunun önemli tüm köşebaşlarını, komutanlıklarını Türkler ele geçiriyorlar ve böylelikle onları hakimiyetleri altına almaya kadar ileri gidiyorlar.

Türk boylarının bu süreçte Mezopotamya'ya yayıldıkları ve burada yavaş yavaş beylikler biçiminde yoğunlaştıkları görülür. Çok çeşitli Türk boylarının uygun topraklar üzerinde beylikler oluşturmaları da yine askeri temeldedir. Başlangıçta toprağa yerleşme ve toprağın işlenmesiyle ilişkileri yoktur. Bunların Anadolu'daki yayılışı da böyle bir nitelik taşır. Bizans ordularıyla yapılan savaşlar sonucunda açılan Anadolu kapılarından bir askeri güç olarak girerler ve mevcut değerlere el koyarak yavaş yavaş toprağı ve kentleri ele geçirirler. Ele geçirdikleri toprakların hakim gücü, yani egemen feodal sınıfı haline gelirler. Bu temelde belli bir egemenlik sağlamalarına rağmen, Mezopotamya ve Anadolu'daki mevcut uygarlıklar ve kültürler içinde erirler. Çünkü, Türk kültürü zayıftır, yerleşik halk kültürleri içinde etkili olamaz. Salt bir askeri kuvvet olduklarından ve kültür değerleri, dilleri ve gelenekleri bu alanlardaki halklarınkinden çok çok geriler olduğundan, yerleşik halk kültürleri içinde erimekten kurtulamazlar. Öyle ki, 20. yüzyıla kadar bütünlüğe sahip ve gelişmiş bir Türk dilinden bahsetmek bile mümkün değildir. Bu dil, Türkmenler arasında konuşulmakla birlikte, uygarlık ve devlet dili haline gelememiş. Uygarlık dili, esas itibariyle Farsça-Arapça'nın etkisi altındadır. Osmanlı dili, Arapça ve Farsça'dan oluşan çok karma bir dildir ve buna Osmanlıca denmektedir. Türk boylarının diğer kültür değerlerinin durumu da aynıdır, daha çok yerleşik kültür değerleri içinde erimiştir. Türk boylarının Ortadoğu ve Anadolu'daki yayılışları, beylik ve devlet kuruluşları başlangıç-

ta tamamen böyledir.

Türk egemenleri, baştan itibaren böyle bir ordu kalkını içinde örgütlenme, bu temelde yaşamlarını sürdürme ve böylelikle kendilerini bir hakim sınıf haline getirme özelliğini göstermektedirler ve bununla da gurur duymaktadırlar. Aslında doğudan batıya doğru yayılmalarına ve daha önce İran, Mezopotamya ve Anadolu'dan geçmelerine rağmen, başlangıçta bu alanlarda uzun süre tutunamamışlardır. Güçlerini geliştirmeleri ve büyük bir güç haline gelmeleri, esas itibariyle Avrupa kapıları açıldıktan sonra ve Avrupa yakasında olmuştur. Kendilerine Avrupa kapıları açılınca, bu askeri nitelikleri büyük bir gelişme göstermiştir. Çok geniş olan Avrupa yayılma alanı ve bunun için koşulların uygun olması, büyümek isteyen ve hırslı olan bütün güçleri kendine çekmiştir. Anadolu'da yer bulamayan ve fazlalık arzeder, ama istila ve yağma hırsı ile dolu olan bütün Türk boylarına, sürüler halinde Avrupa'ya geçme ve büyük bir istilacı ve yağmacı kuvvet olarak vücut bulma imkanı doğmuştur. İşte bu ortamda, bilinen güçlü akıncılar dönemi başlamıştır. Bu akıncılar Orta Avrupa'nın içlerini kadar gitmişler ve böylelikle de güçlü Osmanlı ordularının, Osmanlı askeri toplumunun oluşmasını sağlamışlardır.

Osmanlı egemen sınıfı denildiğinde akla tam bir askeri-feodal hakim sınıf gelmelidir. Bu sınıf, tamamen yağma ve talana dayalı olarak oluşan bir sınıftır. Bu sınıfın çıkarlarını esas alan siyasi devlet sistemi, işgal edilen topraklar üzerinde "miri sistem" denilen ve belli bir askeri güç oluşturmaya dayanan bir tarzda gelişme göstermiştir. Bunlar, her yayılma ve talan hareketini, daha güçlü bir ordu oluşturmak, onu beslemek ve onunla yeni ve daha geniş dış alanlara hakim olmak için bir basamak yapmışlardır. Kendi düzenlenişlerini, sistemlerini tamamen buna göre kurmuşlardır. Bunların yüzyıllarca hüküm sürmeleri, bu sistemle yakından ilgili ve bağlantılıdır. Güçlü bir askeri örgütlenme burada en te-

mel etkindir. Osmanlı sistemini, dünyanın başka alanlarında olduğu gibi, tabandan gelen feodallerin askeri, ekonomik, sosyal ve siyasal güçleriyle orantılı olarak yer aldıkları bir sistem biçiminde değerlendirmek doğru değildir. Bunu, tepeden gelen merkezi-feodal-askeri bir imparatorluk olarak değerlendirmek ve bunun da ancak gelişen kapitalizm karşısında dizginlenebildiğini söylemek gerekiyor.

Türk burjuvalaşması militarizm temelindedir

Türklerde baştan beri siyallaşmanın askeri temelde olması, kapitalist gelişme sürecinde çok daha yoğun ve daha belirgindir. Türk burjuvalaşması, dolayısıyla Türk uluslaşması ve çağdaş anlamda toplumsallaşma tamamen militarizm temeline olmuştur. Bu, baştan beri taşınan özelliğinin daha da geliştirilmesi, feodalizmle çatışmayan, tersine onunla uyum içinde, feodal devletin askeri niteliğinin burjuva temelde dönüştürülmesi biçiminde bir burjuvalaşmanın yaşanması demektir. Türk kapitalizminin bu tarz gelişimi, genel kapitalist gelişmeye, örneğin Batı Avrupa'da kapitalizmin gelişme özelliğine tamamen terstir. Bu durum son derece önemlidir ve çok iyi bilinmesi ve sonuçlarının ortaya çıkarılması gerekir.

Batı Avrupa'da kapitalizm, daha çok feodal devlete karşı, dönemin resmi sistemine karşı savaş içinde gelişmiştir. Bu gelişme, devletin resmi hiyerarşi dışında, ona karşı başta kent cumhuriyetlerinde ve tamamen sivil karakterde toplumun oluşması biçimindedir. Avrupa'da kapitalizmin gelişimi bu açıdan önem taşımaktadır. Burada mevcut egemenlik sisteminin tam tersi bir gelişim söz konusudur. Bu, devletin resmi yapısı ve hiyerarşisi dışındadır ve bunun askeri güçle bir ilişkisi yoktur. Burada ticaretin yanı sıra manifaktür üretim yavaş yavaş gelişmeye başlar. Bir yandan üretim araçları gelişip bilim ve teknik ilerletilirken, öte yandan sağlanan bu gelişmeyle birlikte

keşifler ve dünyaya açılım geliştirilmiştir. Bu durum, devlete karşı ve özellikle de onun hafiye hiyerarşisine karşı sivil toplumun daha yetenekli, daha yaratıcı, daha bilgili bir sınıf olarak oluşmasına yol açmıştır. Bu yıllarda bireyin alabildiğine yetkinleşmesi sağlanmıştır. Bu temelde çok sayıda bilimsel buluş gerçekleştirilerek üretimin hizmetine sunulmuş ve böylece verimliliğin çok büyük ölçüde artmasına yol açmıştır. Bunun yanı sıra sanat ve edebiyatta rönesans gerçekleştirilerek, bununla bütün toplum önemli oranda ordu hiyerarşisinin dışına ve ona karşı mücadele içine çekilmiştir. Burjuva sınıfın askeri bir niteliğe bürünmesi ve böyle gelişmesi başlangıçta kesinlikle söz konusu değildir. Daha çok ekonomik, kültürel, bilimsel ve teknik gelişme temelinde giderek sosyal bir sınıf halinde gelişmesi söz konusudur. Özellikle ticaret, ekonomik yönden onları oldukça güçlendirmiştir. Bilimsel ve teknik gelişme üretim alanında son derece verimli kılınmıştır. Bu gelişmeler, burjuva sınıfı, resmi sistem karşısında yepyeni bir güç, bir sivil güç, bir sivil toplum gücü haline getirmiştir. Bilindiği gibi, bu iki olgunun çarpışması burjuva devrimlerinin gerçekleşmesine neden olmuştur.

Burjuva devrimleri tamamen sivil ihtilallerdir ve burada askeri darbeler söz konusu değildir. Fransız, İngiliz ve Amerikan devrimleri, sivil burjuvazi toplumun hazırladığı devrimlerdir. Siyasal devrimlere gidereken burjuvazi, ekonomik ve sosyal olarak oldukça güçlüdür; üretken, yaratıcı, keşifçi, son derece gözüpek ve kendine güvenen bir sınıftır. Feodal sınıfın kokuşmuş yapısına ve ayrıcalıklarına karşı sonuna kadar üretime dayanan, herkese üretim içinde edindiği yere göre değer veren, kendine has yeni modern toplumu örgütleyen, bunu giderek resmi yapının karşısına diken ve yeni bir seçenek haline getiren, her bakımdan yenileştirici ve geliştirici özellikleriyle eski toplumu ve onun resmi askeri yapısını aşındıran, tecrit

eden, ekonomik ve sosyal yönden kendisine bağımlı kılan, bunu geliştirdikçe de üstünlüğünü ispatlayan ve bu oranda da hakim siyasi güç haline gelen bir karakteri temsil eder. Burjuva toplumu, feodal toplum karşısında Fransız devrimiyle en büyük siyasal zaferini kazanır. Bu, gerici siyasal gücün, yeni ekonomik ve sosyal güç tarafından reddedilmesidir. Siyasal hakimiyetini kuran burjuvazi, artık dünya çapındaki modernleşirmede ve yaygınlaşmada önceliği ele geçirmiş ve bu büyük bir devrim olmuştur. Burada yeni bir sınıfın her düzeydeki hakimiyeti söz konusudur. Bütün feodal önyargılara karşı şiddetli bir mücadelenin verilmesi, kralın giyotine gönderilmesi, hor görülmesi ve her düzeyde düşürülmesi vardır. Yeniden doğuş denen rönesansın feodalizme karşı çok güçlü olduğuna derinden inanıyorlar ve bu büyük burjuva ruh onları sınır tanımaz bir egemenliğe götürüyor. Dünyanın tek doğru sistemi olacak kadar kendilerini büyük görmelerine yol açıyor.

İşte bu burjuva hareket, başlangıçta tamamen devletin dışında, onun fethetmeye gücünün yetmediği kent merkezlerinde, uygun kıyılarda gelişmiştir. Fransız devrimi bu gelişmelerin doruk noktasına ulaşması olmuştur. Önce ekonomik ve sosyal güç haline gelinerek siyasi iktidar fethedilmiş, iktidarın fethinden sonra askeri bir güç haline gelinmiştir. Napolyon, burjuva ordu sisteminin yaratılmasının büyük dehası olarak bilinmektedir. Fransız burjuva milliyetçiliği ruhuyla dolu olarak bütün Avrupa üzerinde hakimiyet savaşına girişmiş ve buna ulaşmıştır. Bu, burjuvazinin, feodal krallıklara, onun ordu anlayışına, geleneklerine ve savaşım tarzına karşı kesin bir zaferidir; burjuva devriminin Avrupa çapında yaygınlaşmasıdır. Daha sonra bu tarzda burjuva devrimleri peşpeşe gelişmeye başlamıştır. İngiliz ve Amerikan örneklerinde görüldüğü gibi, bu devrimler çok daha liberal tarzda gelişmişlerdir. Günümüzdeki bazı devrimlerde bile Fransız

Devrimi'nin etkisini görmek mümkündür.

Bu gerçekler ışığında Türklere sivil toplumun veya burjuva toplumunun ne oranda geliştiğine bakmak gerekmektedir. Daha önce Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezi-feodal-askeri bir devlet olduğunu belirtmiştik. Gelişen kapitalist sivil toplum karşısında bunalıma giren feodal toplum nasıl ki Avrupa'da 19. yüzyılda kesin bir yenilgiyi ve aşılma durumunu yaşıyorsa, Avrupa'daki burjuva devrimleri ve burjuva toplumun gelişmesi karşısında Osmanlı İmparatorluğu da benzer bir çözülmeyi yaşamıştır. 18. yüzyıldan itibaren başlayan bu gerileme süreci giderek hızlanmış, askeri-feodal toplum kendini yeniden üretmez duruma gelmiştir. Kendini yeniden üretibilmesi için yeni olanı reddetmesi gerekir ki, bunun da olanakları ortadan kalkmış durumdadır. Bu yüzden de içe doğru bir büzülme söz konusu olur ve bu gerçekte bir gerileme ve çözümlenme anlamına gelmektedir. İşte bu süreçte Türklere, (ki, Rusya'da da benzer bir süreç daha erken girilmiştir), özellikle 19. yüzyıl ortalarından itibaren modernleşmeye ihtiyaç duyulur. Fakat bu, gelişen kapitalizm karşısında kendini savunma tarzında ortaya çıkar. Bunun ilk sözcüleri Tanzimat devri yöneticileridir. M. Reşit Paşa'nın yönetime gelişi böyledir. Ama daha çok da Namık Kemal ve diğerleri, imparatorlukta bir modernleşmenin sağlanması için, "Jön Türkler", "Yeni Osmanlılar" gibi bir akımın başlatılmasına ön ayak olurlar. Ancak bunların hepsi, imparatorluğun valileri ve paşalarıdır ve padişahla yakın ilişkileri vardır. Bunların bir burjuva sivil güç olma durumları kesinlikle söz konusu değildir. Söz konusu kişiler sarayın kapıkullarıdır, sarayın içindedirler ve onların verdiği maaşlarla geçinmektedirler. Fakat bir yandan da onu modernleştirmek istemektedirler. Batıdaki gelişmelerle fazla çatışmadan, imparatorluğu reformize ederek ömrünü uzatmak, birlik-bütünlüğünü sağlamak istemek-

tedirler. Türk modernleşmesi işte bu temeldedir. Dikkat edilirse, bunun, Avrupa'daki modernleşmeyle, sivil toplumun gelişmesiyle hiçbir alakası yoktur. Burjuva toplumunun gelişmesiyle de hiçbir alakası yoktur. Öncüleri de bellidir; Ziya Paşa, adı üzerinde paşadır, Namık Kemal ise validir. Bunlar, aynı zamanda padişahın yakınıydılar, sarayla haşırneşirdiler. Esas olarak Aziz'i düşürmek, kendilerine yakın gördükleri bir şehzadeyi yerine padişah yapmak isterler. Buradan da görülüyor ki, bunların, resmi feodal-askeri topluma karşı bir arayışları söz konusu değildir; istedikleri, sadece biraz reform geliştirebilmektir. Bu yüzden de işi sadece edebiyatla geçiştirmeye çalışırlar. Temelsiz hürriyet sloganları atarlar ve ilk defa burada, etkileri günümüze kadar süren sormusuz aydın hareketi ortaya çıkar.

Bunlar, devlete dokunmazlar ve askeri temellerine asla saldırmazlar, sadece bazı rahatsızlıkları vardır ve biraz kendilerinin dikkate alınmasını isterler. Çünkü, yeni bir tabaka olarak gelişmek istiyorlar, fakat gerçekten özgürlükçü ve yenilikçi değiller; bunun için de, son derece örgütsüz, demogojik, ihtilalci değeri olmayan bir protesto hareketi olarak kendilerini gösterirler. Aslında bu, günümüze kadar süren bir gelenektir. Abdülhamit, başından itibaren bunların bu geleneğini iyi fark etmiş ve bunları istediği gibi yönlendirmiştir. Zaman zaman maaşlarını keserek, sıkıntıya düştüklerinde imdatlarına koşarak durumu idare etmiştir. Bunlar ise, maaşları kesildiğinde padişahlığa öfke duymuşlar, maaşları bollaştığı zamansa övgüler dizmişlerdir. Günümüz Türkiye'sinde de aydınların durumu bundan ibarettir.

Böylesi güçleri dayanan İttihat ve Terakki hareketi de esas olarak bu karakterde gelişmiştir. Bu hareket, zaten askeri okullardaki öğrencilerin örgütlenmesinden ibarettir. Ki, bu okullar da Sultanlığın okullarıdır. Dolayısıyla bu hareketin esas amacı, imparatorluğun,

özellikle ordunun restore edilmesi ve günün gerçeklerine uyarlanmasıdır. Alman stiline göre örgütlenen ve Fransız tarzında da eğitilen bir ordu istenmektedir. Aslında yapılmak istenen, imparatorluğa bir aşı vurmaktır. Bu açıdan meşrutiyet çok çarpık olarak gelişir. İttihat ve Terakki meşrutiyetçiliğinde kesinlikle halk diye bir kavram yoktur, demokrasi söz konusu değildir. Kavram olarak da, uygulama olarak da gerçek durum böyledir. İmparatorluğun resmi geri yapısıyla savaşım şurada kalsın, tersine tamamen bu yapı içinde ortaya çıkma ve buna dayanma durumu vardır. Askeri yapı, İttihat ve Terakki'nin temel yapısıdır; baştan itibaren orduya dayalı olarak gelişmekte ve ordu gücünü padişaha karşı kullanarak siyaset üzerinde etkili olmaya çalışmaktadırlar. İttihat ve Terakki, 1908'de yaptığı harekatta padişahı devirmez, sadece biraz geriletir, hatta onu koruması altına alır. Çünkü bunlar politikadan habersizdirler. Abdülhamit ise politikada daha güçlüdür ve İttihat ve Terakkiçiler onun politika okulunda yetişmişlerdir. Bu nedenle Abdülhamit'e ihtiyaçları vardır ve sık sık da ona danışırlar. İşte gerçekte iktidar olamamalarının nedeni budur.

Dikkat edilirse, İttihat ve Terakki hareketinde devlete karşı başkaldırma, devletin resmi yapısını devirme söz konusu değildir. Örneğin, bir Fransız Devrimi gibi olma, Avrupa'nın birçok ülkesinde görülen burjuva toplumunun zaferi uğruna mücadele etme durumu burada kesinlikle yoktur. Tamamen feodal imparatorlukla uzlaşma ve bunu askeri nitelikte yapma durumu vardır. Daha önce de belirtildiği gibi, zaten İttihat ve Terakki'nin bütün kadroları paşalar ve en güçlü bürokratlardır, yani feodal-askeri devletin resmi yapısının temel bir parçası durumundadırlar. Bunların üretilme, bir sosyal sınıfla ilişkileri yok denecek kadar azdır. Ancak devleti ele geçirdikleri zaman yavaş yavaş siyaset yapmaya çalışırlar; devletin çeşitli organlarına, valiliklere, kaymakam-

lıklara kendi adamlarını atarlar ve üretimle temasa geçerler; yerel feodal, tüccar, tefeci kesimlerle ilişki ve onlar üzerinde denetim kurarlar; bütün bunlar da, feodalizmin kendisini biraz burjuvalaşarak daha da güçlendirmesinden başka bir şey değildir. Burada feodal özelliklerle burjuva özellikler, askeri temelde ve onun koruyucu zırhı altında yavaş yavaş içiçe geçer, bu nedenle birbirlerine karşı olma durumları yoktur. Böyle bir gelişmeye dayanarak, çok ince yöntemlerle ekonomiyi azınlıkların elinden alırlar. Özellikle o dönemde Ermeni ve Rum Hıristiyan toplulukları, imparatorluk içinde sivil toplumu ve bu temeldeki gelişmeyi temsil etmektedir. Bu sivil toplum güçleri, ekonominin ağırlıklı kısmını ellerinde bulundurmalarına rağmen, siyasi bir devrim yapma imkanını fazla geliştiremezler. Bu temelde gelişen Rum ve Ermeni faaliyetleri, özellikle Ermeni ulusal hareketi, resmi askeri toplum tarafından tamamen ezilir ve bunlar ekonomik olarak da tasfiye edilirler. Bunların yerine Türk burjuvalaşması diye bir burjuva oluşum ortaya çıkar. Ancak bunun yağmacı karakterde olduğu da inkar edilmeyecek denli açıktır. Böylece, maddi temelden yoksun, tamamen üstten dayatılan askeri güç sayesinde bir egemenlik gelişimi söz konusu olur. Bu durum, sivil toplum denen burjuva toplumunun temel değer yargılarına karşı bir gelişmedir. Burada anlaşılması gereken şey, tamamen feodal-askeri zırh içinde bir meşrutiyet hareketinin geliştiği ve bunun da tamamen imparatorluğun bütünlüğünü sağlamak için olduğudur. Bu dönemde imparatorluk, özellikle Balkanlar'daki sivil güçleri, Türk olmayan burjuva gelişmeleri tasvife etmeyi, dolayısıyla onların mallarına el koymayı hedeflemektedir. Bu, aslında burjuva toplumunun mantığına, değer yargılarına ve her türlü gelişme esaslarına aykırı bir gelişmedir.

Daha sonraki sözde Cumhuriyet biçimindeki gelişme de, esas itibarıyla böyledir. Görü-

nüste sivildir, feodalizme karşıdır, merkezi-feodal Osmanlı İmparatorluğu'ndan kurtulmuştur; özünde ise tamamen ona dayanma ve onun yeni askeri bir aşaması olarak ortaya çıkma durumu vardır. M. Kemal geleneği, tamamen askeri bir gelenektir, o da İttihat-Terakki yapısı içinden gelmiştir. Onun kadrosu da tamamen paşalar ve biraz da valilerdir. Kemalist hareket, tümüyle eski devlet aygıtını (ki, bu aygıt merkezi-feodal-askeri bir aygıttır) devralmıştır. M. Kemal'in tek bir sivil toplum girişimi, bir parti kurma, sivil kadrolaşma durumu yoktur. Beraberindekilerin hepsi paşadır, hepsi Osmanlı padişahından aldıkları güç ve yetkilerin sahibidirler; o geleneklerle büyümüş, güç ve yetki sahibi olmuş, birbirlerini bu temelde tanımışlardır. Yine buna dayanarak ordunun çeşitli birliklerini ele geçirmişlerdir. Hatta M. Kemal'in Anadolu'ya geçişi bile, Osmanlı Padişahı'nın verdiği görev ve yetkiyleir. Daha sonra bu yetkiye ters düştüğü söylene de, aslında hem gerçek böyle değildir, hem de bu o kadar önemli değildir. Burada önemli olan, böyle bir yetkinin verilmemesi durumunda onun beş para etmeyecek bir züğürt olmasıdır. Ayrıca sonuna kadar padişahlıkla ilişki içinde olduğu ve her zaman onun adına hareket ettiğini söylediği de bilinen gerçektir. Demek ki, M. Kemal başta olmak üzere tümünün gücü imparatorluktan kaynaklanmaktadır. Eğer bunların en isyankarı M. Kemal ise, diğerlerinin imparatorluğa ne kadar bağlı olduklarını anlamak zor değildir. Açık olarak anlaşılıyor ki, kurucuları böyle olan cumhuriyet, sivil topluma dayanarak değil, tamamen feodal-askeri toplumun üstten dönüşümle restore edilmesi temelinde biçimlenmiş ve sivil toplumun karşıtı olarak gelişmiştir. O da, Anadolu'da üretim yapar güçleri teşkil eden Rumlarla ve Ermenilere karşıdır. Başlangıçta bir Türk burjuva sınıfı bulunmadığı ve hatta tüccar kesimin bile çok zayıf olduğu dikkate alınır, bu cumhuriyetin dayandığı gelişmiş bir sosyal sını-

fın olmadığı ve son derece bürokratik-askeri bir yapılanma olarak ortaya çıktığı görülür. Batı'dan aldığı tamamen üst yapı kurumlarıdır ve yaptığı bunları feodal aygıtla birleştirmektedir. Bu yapı, kemalist diktatörlük olarak karşımıza çıkar.

Kemalist hareketin, kapitalist bir ekonomi ve bir burjuva sınıfı yaratmak gibi bir amacının olması söz konusudur. Feodal hiyerarşi içerikli devlet ve ordu kuvvetini esas alıp buna dayanarak kapitalistleşmeye çalışmışlardır. Baştan itibaren Türk kapitalizminin temel özelliği böyledir. Son derece merkezi bir biçimde devlet eliyle ve devlet fideğinde yaşanan bir gelişimi söz konusudur. Sermaye İş Bankası biçiminde yoğunlaştırılır. Devletin yardımıyla bir ticaret burjuvazisi yaratılmaya çalışılır. Bu temelde mali sermaye oluşturulur. Fakat bunların hepsi de, devletin yeni sahipleri olan aynı gruptur. Böylece, devletin himayesi ile ticareti merkezileştirerek, vergi sistemi, gümrük duvarları, kapitülasyonların kaldırılması, vb. tedbirler olarak bir burjuva sınıfının ve bunun etrafında sermayenin oluşturulması amaçlanır. Bu, genel olarak burjuvazinin oluşum tarzıyla gelişmektedir. Örneğin, Batı Avrupa'da burjuvazinin oluşumu böyle değildir, orada burjuva sivil toplumun oluşması devlete karşı gelişmiştir. Oysa Türkiye'de bu gelişmenin sınırlarını tümüyle feodal-askeri karakterli devlet çiziyor, devlet üstte tam bir kalkan rolü oynuyor ve bu temelde, merkezileşen TC, halkın elindeki tüm değerleri tam diktatörce yöntemlerle gasp ediyor, iç ve dış ticareti, para basma yetkisini, mali ve ticari sermayenin yoğunlaşmasını tamamen kendi denetimi altına alıyor. Bir kez bu durum gerçekleşince, artık tek tek herkesin buna bağımlı kılınması zor değildir. Devlete kim daha çok yararlıyor ve kemalizmin ruhunu kim daha iyi temsil ediyorsa devlet olanakları ona açılır, bunlardan bir burjuvalaşma geliştirilir.

Türk burjuvalaşmasının, sivil toplum karakterinde, devletin

dışında ve devlete rağmen bir gelişme biçiminde değil, tamamen devletin himayesi, liderliği ve yardımı ile geliştiği açık bir gerçektir. Bu, Türkiye'de burjuvazinin neden yönetici yönü güçlü bir sınıf haline gelemediğini, kapitülizmin alt ve üst yapısının devrimi bir tarzda kuramadığını çapuculuğunu, günümüzde de çok yaygın bir enflasyona dayanarak yaşamak zorunda olduğunu açıklamaktadır. Bugün bu gücün kendisini tekeller, holdingler haline getirmesi, çapuculuğun günümüzde yeni bir biçime kavuşturulmasıdır. Cumhuriyetin ilk döneminde de bu böyledir. O dönemde de, iç ve dış ticaret üzerinde zoraki bir hakimiyet vardır, paraya hakimiyetleri tamdır. Parayı istediği gibi basıp, ticareti istediği gibi yönlendirmektedir. Ve bunlar, daha başlangıçta, tekelleri karakterde bir avuç sermayedarın elinde yoğunlaşır. Cumhuriyetin vurucu kadrosu, aynı zamanda sermaye sahibi ve burjuvalaşmaya yönelen kadrosudur da. Devletle burjuvazinin böyle tamamen içiçe bir gelişimi vardır.

Bugün Türkiye'de yeni bir burjuva sınıfı ve değer yargılarının geliştiğinden bahsedilir. Evet ama, bunun oluşumu ve özellikleri önem taşımaktadır. Feodalizm aşılıp, kapitalizm hakim olmaya başlamıştır; ama bu hangi karakterde, hangi özelliklerde olmuştur. Burada, Batı Avrupa'da oluşan yaratıcı, üretken, son derece kendine güvenen ilerici burjuva oluşumuyla tabana tabana zıt bir burjuvalaşma süreci söz konusudur. Tamamen devlete dayanan, gerici, fazla üretici olmayan, lafçı, el koymacı, yine bireyin inisiyatifi ve girişim ruhuyla değil, devletin merkezi yönlendirmesi altında ve hep bireyin önünü açarak sağlanan bir gelişme vardır. Burjuva da olsa Türkiye insanının neden hür teşebbüsçü, üretici, yaratıcı olamadığı, bu noktada çok daha iyi anlaşılıyor. Burjuvazinin en üst katını işgal edenlerin bu oluşumu ortayken, küçük-burjuvazinin nasıl olacağını anlamak herhalde zor değildir. Burada tamamen "ordu millet" ve paşalar geleneği söz

konusudur. Kapitalizm bu temelde oluşuyor, kapitalizmi onlar oluşturuyorlar. Hatta şöyle meşhur bir sözlü de vardır: "Bu ülkeye komünizm gerekirse, onu da biz getiririz" diyorlar. Aslında en despot, en sömürücü, en baskıcı paşaların kapitalizmi hangi oranda geliştirebilecekleri, bunların kurdukları cumhuriyetin hangi oranda bir burjuva cumhuriyet olabileceği son derece tartışmalıdır. Kapitalizmin üretim ve siyasal yapısı ve onun cumhuriyet anlayışı ile bunlarınkinin alakası yoktur. Fakat ona öykünüyorlar işte! Nasıl ki Namık Kemaller Batı'ya öykünmüşlerse, kemalist kadro da öyle öykünmüştür. Namık Kemal sözümona hürriyet düşüncelerini getirmiştir, bunlar da cumhuriyet kurumlarını getirmiştir! Hatta Namık Kemal'in hürriyet düşünceleri, kemalistlerin burjuva üst yapı kurumlarından daha geri de değildir, belki de daha ileridir. Bunun böyle olması için karakteri icabıdır. Devrimci içeriğinin güçlü olabilmesi için burjuvazinin devlete karşı gelişmiş olması gerekir. Oysa böyle bir Türk burjuvazisi yoktur. İmparatorluk içinde var olan burjuvazi Ermeni ve Rum burjuvazisidir ve onlar da tasfiye edilmiştir. İmparatorlukta sivil burjuva toplumu temsil eden güçler bunlardır. Bunların dışında toprağa egemen olanlar feodaller, ticareti elinde bulunduranlar ise tefeci-bezirgan ta-kimidir. İşte bu sonuçlar, öncükileri tasfiye etme temelinde, yukarıdaki elit bir tabaka olan paşalar grubu tarafından tekrar merkezileştiriliyor ve bunların hepsi birleştirilerek tüccarı, tefecisi, küçük memuru, paşası, bürokrati bir cumhuriyet biçiminde yoğunlaşıyorlar. Türk burjuvalaşması temelde işte böyledir.

Merkezi askeri niteliği ağır basan, bağnazca şoven, inisiyatif ve teşebbüs ruhundan yoksun, Batı'nın taklitli burjuva kurumlarına dayanan ve baştan itibaren hastalıklı olan bu burjuva sınıfın, uygulamalarının da, bu temel özelliklerine bağlı olarak son derece çarpık, çürütücü, çapulcu karakterde olması kaçınılmazdır ve ortaya çıkan gerçek de budur. Kemalist diktatörlük döneminin askeri-faşist niteliği bu nedenledir. Mevcut kapitalistleşmenin böyle olması, onun siyasi üst yapısını askeri-faşist nitelikleri ağır basan bir karaktere getiriyor. Dünya çapında faşizmin geliştiği bu yıllarda, CHP'nin de bir faşist parti hüviyetine doğru dönüşmesi dolayısıyla devletin yapısında faşist özellikler ağırlık kazanıyor. 1930-1940'lı yıllarda bu durum oldukça belirgindir. Bu temelde ve özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında burjuvazi epeyce palazlanır. DP döneminde orduyu biraz daha geri plana atarak burjuva sınıfın gelişmesine öncelik tanımaya çalışırlar. Bayar ve Menderes'in ilk sivil olmaları, bu şans biraz daha artırır gibidir. Askerlerse esas rollerini zaten cumhuriyeti kurarken ve iç isyanları bastırırken oynamışlardır.

Burada bir gerçeğe iyice dikkat çekmek istiyoruz. Birinci Dünya Savaşı sonunda imparatorluk dağıldığında Türk egemen sınıfı büyük bir tehlike içine girer. İttihat ve Terakki sayesinde biraz sermaye edinmiştir, fakat daha güçlü olan ve hızla gelişen Ermeni, Rum ve diğer azınlık sermayelerine karşı yine de kıyameti koparır. Türk egemen sınıfının o zamanki temel sorunu, yıkılan devlete tekrar sahip olmak, artan Ermeni ve Rum sermayesinin nüfuzundan kurtulmak ve onların üretim araçlarına el koymaktır. Ermenilere ve Rumlara karşı bilinen faaliyetleri ve kendilerinin cumhuriyetçiliği bu temelde ortaya çıkar. M. Kemal de "becerikli bir komutan" olarak bu temelde buna önderlik eder ve kritik bir bunalım döneminde büyük bir kısmı feodal ve tüccar olan Türk egemen sınıflarının gereksinim duydukları diktatörlüğü yaratır. Kemalist diktatörlüğün sınır tanımaz karakterde olması, biraz da bu sınıfların ruhuyla ilintili bir olaydır. O zamanki Türk feodalleri, tüccarları ve tefecilerinin, demokrasi denilen, sivil toplum denilen, yaratıcılık ve inisiyatif ruhu denilen şeylerden haberi bile yoktur. Tümüyle çapul pe-

şinde, başkalarının malına ve mülküne elkoyma hesabındadır ve bir de taklitçilikle üstünü başını düzeltmekle uğraşmaktadır. Alt yapıda talan ve elkoyma, üst yapıda elbisesini düzeltme, bunların birleşik ruhu ise M. Kemal'dir. Böylesine sivil geleneklerden yoksun ve anti-demokratik bir sosyal sınıf gerçeğinin, üst yapıda, yani devletin kuruluşunda da son derece anti-demokratik olacağı, daha baştan merkezi yani çok güçlü olan bir cumhuriyeti esas alacağı açıktır. Mevcut sınıf yapısı, onların ruhu, dürtüleri ve eğilimleri kaçınılmaz olarak bunu körüklemektedir. Tabii ki paşalar geleneği de buna tam denk tüştüğünden, bilinen diktatörlük cumhuriyetin ilk yıllarında şekillenmiştir. Öyle anlaşılıyor ki, cumhuriyetin ilk dönemleri, bu sınıfın eğilimlerini siyasi olarak bir diktatörlük biçiminde şekillendirme, ekonomik ve mali alanda ise bir düzenlilik sağlamadır. İşte bu temelde bir Türk kapitalizmi oluşturulmak ve geliştirilmek isteniyor. Cumhuriyetin kuruluşu ordu sayesinde olduğuna göre, geliştirilmek istenen böyle bir sosyal sınıfın temsilinde de en güçlü pay sahibinin ordu olması gerekir. Türk ekonomik, sosyal ve siyasal yapısı üzerinde ordunun bu denli güçlü olmasının nedeni budur.

Bu tarzda oluşturulan cumhuriyet, tefeciden orduya kadar hepsinin çıkarlarını Türk kapitalizmi biçiminde merkezileştirmiştir. Tabii ki burada söz konusu edilen bir milli kapitalizm değil, emperyalizme bağımlı bir Türk kapitalizmidir. Daha sonra devletin bütün yaptığı şey, Batı taklitçiliği temelinde üst yapı kurumlarını geliştirmek ve halkın aşırı sömürülmesi temelinde burjuva sınıfın palazlanmasını sağlamaktır. Bilindiği gibi, bu durum 1920-30'lu yıllarda devlet kapitalizmi temelinde sürekli geliştirilir. Bu dönem, ilk sermayeyi oluşturma ve yoğunlaştırma dönemidir. İkinci Dünya Savaşı döneminde, özellikle Almanya'ya epeyce hammede ihracının gerçekleştirilmesi, varlık vergisi, savaş ekonomisinin hadsafhada uygulanması ve benzeri yöntemlerle

güçlü bir sermaye yoğunlaşması ve burjuva sosyal yapının ortaya çıkarılması sağlanır. DP bunun sözcülüğünü yapar. Epey tepki toplayan CHP biraz aşmıştır, ayrıca ABD'nin de burjuva demokrasisi kılıfı gereği böylesi değişiklikleri uygun görmesi Türkiye'de DP iktidarı ortaya çıkarır.

Görülüyor ki DP, cumhuriyetin kuruluşu sonrasında Türk kapitalizminin ilk sermaye birikimi sağlandığında ve Türk burjuva sınıfı biraz kendine güvenir hale geldiğinde ortaya çıkan bir iktidardır. Ve artık bu noktada cumhuriyet için bir tehlike söz konusu değildir. İşçi-köylü, azınlıklar ve Kürdistan'daki ayaklanmalar tamamen ezilmiştir. Türk egemen sınıfı, başlangıçtaki o büyük tehlikeleri aşmış; ayaklanmalardan, işgal ve istiladan, komünistlerden ve hatta Çerkez Ethem gibi bazı mahalli köylü çetelerin başkaldırısından kurtulmuştur. Ayrıca cumhuriyet iyice kurumlaşmış, alt ve üst yapıda burjuvazi için uygun düzenlemeler yapılmıştır. Ekonomide merkezileşme sağlanmış, sermaye birikimine ulaşılmış ve İkinci Dünya Savaşında bu süreç çok daha hızlı geliştirilmiştir. Baştan, itibaren bu politikaların oluşturucularından ve yürütücülerinden M. Kemal ölmüş, İ. İnönü yoğun sömürü nedeniyle şiddetli bir tepkiyi üzerine çeker olmuştur. Tek şef durumundaki İnönü, onlarca yıldır süren baskı ve sömürü nedeniyle boy hedefi durumuna gelmiştir. Toplum ve burjuvazi bundan artık kurtulmak istemektedir. Burjuvazinin dışa açılmasının ve daha da gelişmesinin yolu NATO'ya girmekten ve Batı ile bütünleşmekten geçmektedir. İşte bunun ilk adımı olarak, kendilerine çok partili bir cumhuriyeti uygun görürler. Fakat buradaki asıl neden dış istek değildir, daha çok Türk burjuvazisinin iç gelişmesinin bu aşamada artık CHP kılıfından kurtulmak istemesidir.

Bilindiği gibi, DP, başlangıçta CHP'nin içinde bir kanat olarak gelişir ve onun için büyüyen burjuvaziyi temsil eder. Büyük toprak sahipliği ile bir-

likte komprador nitelikli kapitalizm ve ticaret burjuvazisinin gelişmesi DP'nin sınıf temelidir. Aynı zamanda mali sermayenin yoğunlaşması ve belli bir sanayi burjuvazisinin de oluşmaya başlaması buna eşlik etmektedir. İşte buna sivil toplumun gelişmesi deniyor, ancak bu gelişmeler sivil toplum kavramına ters düşmektedir. Gerçekte olan, yukarıda izah ettiğimiz tarzda oluşan burjuva toplumun, devletin sert bürokratik baskısından kendini biraz serbest kılma isteğidir. Türkiye'de meşhur demokrasi hikayesi işte budur. Baştan beri oluşan devletin aşırı korumacı gelenekleri, gelişen burjuvaziyi sıkı tutmaktadır, daha fazla dışa açılmak ve biraz hür teşebbüsçü olmak istemektedir. Fakat bu konuda da oldukça ürkektir, adeta saraylarda yetişen Namık Kemal'in hürriyetçiliğine benzemektedir. Tamamen devlet zırhı altında oluşan Türk burjuvazisi, biraz palazlanıp büyüyünce bu zırhı kısmen hafifletmek istemektedir. Nasıl ki bir çocuk büyüyünce aile ortamının koruyucu zırhından kurtulup biraz daha kendine güvenerek yaşamaya istek duyarsa, Türk burjuvazisi de, benzer bir tarzda "şimdiye kadar devlet babanın çitliğinde ve onun himayesinde büyüdüğümüz artık yeter, şimdi rüştümüzü ispatladık, biraz hür teşebbüsçü olmak ve yaratmak istiyoruz" demektir. Yani biraz da maceracı bir yaklaşımla kendine sevdalanıyor. Uluslararası ortamın da buna olanak sağlaması, bu sevdayı daha da artırıyor. İşte Bayar ve Menderes buna öncülük yaparak, ordudan biraz uzaklaşma yaklaşımı içine giriyorlar. Ve bunun sonucu da biliniyor, ordu zırhı bunları tekrar kuşatıyor ve eziyor.

Demek ki 27 Mayıs darbesi, güçlü olan ordu ve ordu millet geleneğinin daha değişik sosyo-ekonomik koşullarda hakim kılınmasıdır. Devlet içinde özellikle CHP'de ifadesini bulan ve daha çok devletçi olan burjuva kesimlerin çıkarlarının ikinci plana itilmesi, büyük toprak sahibi, komprador, tüccar ve benzeri büyük burjuvazinin başboş

ilerlemesi ve toplumun bunalıma sürüklenmesi, başta üniversiteler olmak üzere tümüyle devletçi-orducu olan aydınların geniş muhalefetine yol açmıştır. Bu muhalefet, tıpkı Namık Kemal'in Osmanlı İmparatorluğu'na karşı muhalefetine benzerdir. Hatırlanırsa, o dönemlerde de, bunalımdan ve maaşlarının azalmasından rahatsız olan yeniçerilerin padişaha karşı "istemezük" diyerek başkaldırıları vardır. 27 Mayıs döneminde de, büyük toprak sahipleri, kompradorlar, tüccarlar ve benzeri büyük burjuva kesimlerin temsilcisi olan DP iktidarına karşı çıkma biçiminde de olsa, yine devlete ve orduya dayanan bir muhalefet söz konusu oluyor. Yani 27 Mayıs'ın halka dayanan bir yönü, sivil toplumu olma karakteri yoktur. Örneğin, bir işçi-köylü örgütlenmesine, hatta bir devrimci gençlik örgütlenmesine bile dayanmaz; sözde sivil dayanakları, tamamen CHP'nin kıskırttığı paşa ve subay çocuklarının üniversite öğretim üyeleriyle sıkı ilişki dahilindeki basit protestolardır; gerçekte ve esas yönü ise ordunun yeni bir işgal hareketi olmasıdır.

27 Mayıs, esas olarak, krize düşen ekonomik, sosyal ve siyasal yapının tekelcilikte büyümek isteyen işbirlikçi sanayi burjuvazisi lehine yeniden düzenlenmesidir. 1950'lerin sonlarında Türk sosyal yapısında iyice ayrışma ve çelişkilerde derinleşme söz konusudur. Burjuvazi içinde de ayrışma epeyce gelişiyor. Büyük toprak ağaları, kompradorlar, tüccarlar devlete tam hakimler, ancak işbirlikçi-tekelci sanayi burjuvazisine dönüşmeye bunların gücü yetmiyor. Yeni oluşan sanayi burjuvazisi ise oldukça cılızdır. İşte bir askerî darbe burada gündeme geliyor ve bu durumdan çıkış yolu olarak görülüyor. Ve ordunun sert darbesiyle her şey işbirlikçi-tekelci sanayi gelişimi doğrultusunda yeniden düzenleniyor. Bunun emekçilerin, halkın çıkarlarıyla kesinlikle bir bağlantısı yoktur. Türk egemen sınıfı bir çıkmaz içine girmiştir ve bunu, kılıcı vurarak ordunun çözmesi gerekmektedir. Ve ta-

bii yine bunun şakşakçıları, ma-
aşları azalan ve ulufelerinin artırılmasını isteyen yeniçeriler gibi ordu ve bürokrasi, ulema takımı, propagandacı, alkışçı tayfası olmuştur. Bunlar da geçmişin "istemezük" diyen takımıdır. Ama bundan asıl yararlananlar, yine tekelci burjuvalaşmanın öğeleridir. Zor durumda olan Türk sosyal yapısına bir çıkış bulmak için, cumhuriyetin kuruluşunda olduğu gibi, yine bir askeri müdahaleye gerek vardır. Özellikle işbirlikçi-teknelci sanayi burjuvazisi bir atılım yapmak istemektedir ve elbette bu da gaspçı ve diktatörece olacaktır. Ordu eğiliminin, yani darbe ihtimalinin artması, aslında böyle köklü bir sosyal gelişmede aranmalıdır. Türk sosyal yapısında bir gelişme vardır ve bu gelişme feodalizmden kapitalizme doğrudur. Feodal toprak ağaları zengin toprak kapitalistleri haline geliyorlar, ticaret yaygınlaşıyor, geniş bir tüccar kesimi, Anadolu ticaret burjuvazisi oluşuyor. Bunlar aslında sivil toplumu geliştirmiyorlar, tamamen devletin himayesi altında oluşuyorlar. Elleriinde sarmaye yoğunlaştıkça, daha fazla teşebbüsçü olmak ve daha fazla sermaye yoğunlaştırmak istiyorlar. Cumhuriyetin başlangıçta şekillendirdiği bazı kurumlar bu noktada kendilerini sıklıyor, gelişmelerine hizmet etmiyor, bu nedenle bunlardan kurtulmak istiyorlar. Vehbi Koç, bunların bir örneğidir. Bugün sayıları çoğalmış, bir yığın holding ortaya çıkmıştır. Bunların kendileri bir devlet olmak istiyorlar, devleti kendi gelişmelerine hizmet edecek tarzda dönüştürmek istiyorlar. 1950'lerin sonuna kadar süren gelişme artık buna engel teşkil ediyor. Bunu da parçalayıp yeniden şekillendirecek güç ordu oluyor, ordu devreye girerek bu düzenlemeyi gerçekleştiriyor. Böylece ekonomik ve sosyal gelişmelerinin önü açılıyor ve yeni bir atılım yapma imkanına kavuşuyorlar.

1920'lerde benzer bir şeyi Ermenilerin ve Rumların tasviyesi ve mallarına elkonulması temelinde yapmışlardı. O dönemde Türk burjuvazisine siyasal güç

ve gümrük duvarları lazımdı, kapitülasyonların geriletilmesi gerekiyordu. Düyun-u umumiye Türk tüccar ve toprak ağalarının zenginleşmesi önünde engeldi, bu nedenle onlar tüccar ve sanayici olamıyorlardı. İşte kemalist ordu hareketi bunlara vurdu ve Türk egemen sınıfı için gelişme olanağı açtı. Bu olanağı kullanmak için de sanayinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda belli bir gelişme sağlandıysa da, bu henüz çok zayıftı; toprak ağaları ve tüccarların bu gelişmeyi hızlandırmaya güçleri yetmiyordu. Şurası çok iyi biliniyordu ki, ekonomiyi geliştirebilecek burjuva sınıf, ancak ve ancak sanayi burjuvazisidir. Ancak gelişen sanayi daha çok iç tüketimi karşılamaya yöneliktir ve montajcı karakterdedir. Bu da daha çok dış güçlere dayalı olarak ortaya çıkar. Bu noktada gelişmeyi ilerletebilmek için yeni bir düzenlenmeye ihtiyaç vardır ve bunun için de zor gereklidir. İşte bu zor da 27 Mayıs hareketi biçiminde ortaya çıkarılmıştır. Bu hareketin toprak ağalığına karşı olma yönü sınırlıdır; tüccarın çıkarını biraz geriletmiştir; sanayi kesiminin çıkarlarını tam güvence altına almıştır, ancak zayıflığı nedeniyle bu kesimin önderliği yeterli değildir; orta kesimin, ordu ve bürokrasinin çıkarlarını tatmin eden bir gelişmeye yol açmıştır. 27 Mayıs anayasasındaki uzlaşma işte budur. Tabii ki bu sınırlı bir uzlaşmadır ve böyle olduğu için de eardından 12 Mart darbesi gelişmiştir.

12 Mart, 27 Mayıs anayasasındaki uzlaşmayı işbirlikçi-teknelci burjuvazi lehine bozan, işbirlikçi-teknelci sanayi diğer bütün kesimler aleyhine dizgin-siz bir biçimde geliştirmek isteyen ve bunu da en kanlı, şoven ve diktatörece bir tarzda yapan bir darbedir. 27 Mayıs hareketinin çeşitli orta kesimlere kısmen de olsa nefes aldırması söz konusudur; hatta işçi sınıfı ve köylülüğe bile bazı basit haklar verilerek bir sosyal patlamayı engelleyici düzenlemeler yapılmak istenmiştir. Yani maaşlar artmış, sendikalar geliştirilmiş, köylünün ürününe biraz değer

biçilmiş, doğal sermayenin aşırı yoğunlaşması kısmen engellenmiştir. 12 Mart ise, işçilerin, köylülerin, memurların bu sınırlı haklarını ve ellerinde yoğunlaşan payları tümenden almak, yine ticaret ve benzeri alanlardaki sermayeyi tümenden sanayiye aktarmak istemiştir. Yapığı şey, Türk egemen sistemini girdiği bunalımdan kurtarmak, siyasi gücü, yani devleti tümüyle işbirlikçi-teknelci burjuvazinin eline vermek ve bu sınıfın çıkarlarını doğrultusunda kullanmaktır. Bunun için de askeri zor, yeni bir darbe gereklidir ve sürekli bir zora başvuracaktır.

Türk egemenliğini ta doğrudan itibaren ele aldığımızda gördük. Türk boyları palazlanmak için askeri örgütlenmeyi esas almışlardır. Bu yağma ve talandır, çapulculuktur. Yani kendilerini egemen güç haline getirmek için, girdikleri alanları düpedüz askeri güçlerle işgal etmek, uygarlıklara hakim olmak istediklerinde ordu gücüyle gitmişlerdir. Fakat sonuçta Batı kapitalizmi karşısında yenilmişlerdir. Kapitalizmin çelişkilerinden kurtulmak istediklerinden yine askeri zora ihtiyaç duyuyorlar ve imparatorluğu meşrutiyet biçiminde dönüştürüyorlar. Daha sonra imparatorluğun tümüyle işgal altına girme tehlikesi belirdiğinde ve Türk egemen sınıfının dağılma ve yok olma süreci söz konusu olduğunda yine tümüyle ordu gücüne dayanılıyor. Tamamen anti demokratik ve askeri karakterli olan Türk egemenleri, bu sefer cumhuriyet biçiminde karşımıza çıkıyorlar. Bu kez TC sınırları dahilinde palazlanmak ve gelişmek, çağdaş ölçülerde sömürü yapmak istemektedirler. Gerek 27 Mayıs ve gerekse 12 Mart'ın temelinde, aslında çağdaş ölçülerde sömürü yapma nedeni ve zorunluluğu yatmaktadır. Artık Türk hakim sınıfı da, benzerleri gibi, işçi ve köylüye dayalı sömürüyü esas almak zorundadır. Çünkü, cumhuriyetin ilk dönemlerindeki gibi bir vurgunculuğa artık olanak kalmamıştır. O dönemde yağma ve talanla bütün azınlıkların mallarına ve paralarına el koyan bu güç, ancak kısmi bir

palazlanma sağlayabilmiştir. Daha sonra özellikle köylülük üzerinde insafsız bir sömürü yürütmüştür. İkinci Dünya Savaşı sırasında iç ve dış ticaretle, özellikle Hitler Almanyası'na muazzam hammadde satışıyla sermaye biriktirmiştir. Toprağa traktörün girmesiyle biraz ürün ortaya çıkarmış ve sermayesini geliştirmiştir. Artık tüm bu sermayeyi işçi ve emekçi kesimler üzerinde yoğun bir sömürüye dönüştürmek istemektedir. İşte adına "hür teşebbüs" denilen, işbirlikçi-tekelci sanayi kapitalizmi dediğimiz kesim 1960'lardan sonra böyle gelişmiştir.

Tekrar da olsa, Türk egemen sınıfının bu gelişimini genel kapitalist gelişmeyle kıyaslamak yararlıdır ve çarpıcı sonuçlar vermektedir. Batı'da olduğu gibi, genel biçimiyle kapitalizm, başlangıçta bir sivil toplum içinde ekonomik ve sosyal bir güç olarak gelişiyor, bilimi, sanatı, tekniği, edebiyatı devrim-sil nitelikte geliştiriyor ve bütün bu gelişmeler egemen feodal düzene tamamen karşıtlık temelinde ortaya çıkıyor. Bu ekonomik, sosyal ve bilimsel devrim, daha sonra bir siyasal devrim tamamlanıyor, yeni bir devlet örgütlenilerek ordulaşılıyor. Türk sisteminde ise, bunun tam tersi bir durum söz konusudur. Düzen zor duruma düştüğünde ordu darbelerine başvuruluyor, ordu temel güç olarak kalmak kaydıyla ve onun eliyle düzen dünyadaki gelişmelere göre restore edilmeye çalışılıyor. Ordu egemen sınıf adına siyasal sistemi, devleti örgütüyor, daha sonra bu devlet eliyle egemen sınıf, ekonomik ve sosyal bir güç haline getiriliyor, geliştiriliyor. Bu, bir devrimsel gelişme değildir, üstten, askersel ve tamamen gerici tarzda bir dönüşümdür. Bu nedenle Türk burjuvazinin genel devrimciliği, sivil toplum halinde gelişmesi, hür teşebbüsçü bir sınıf olma yolunda kendi geleneklerini yaratması söz konusu değildir. Tersine, tümüyle ortaçağdan kalma geleneklere, feodalizmin kurumlarına, özelliklerine ve köleleştirici ruhuna dayanmaktadır. Feodal devlete karşı değildir, tersine

onun fideliğinde yetişmektedir. Sivil toplumdaki değildir, resmi hiyerarşik yapıyı, ordu millet geleneğini esas almaktadır. Hür teşebbüsçü değildir, merkezi devlet kapitalizmi biçiminde gelişmektedir. Şimdi bu sınıf, biraz daha kendisine güvenip ileri fırlamak istediğinde, böylesi bir dinamizmden yoksun olduğu için, ancak orduyu imdadına çağırarak, "gel önümü aç, ben ilerlemek istiyorum" demektedir. Ve ordu da, bunların çağrısına uygun olarak hareket etmektedir. Zaten yoğun ilişkileri ve birbirleriyle içiçe olma durumları söz konusudur. Derinleşen bunalım ve ortaya çıkan kargaşa karşısında ordu zaten hazır bir güçtür, hemen devreye girer ve bunların önünü açar. 27 Mayıs'ta da, 12 Mart'ta da böyle olmuştur.

Bu noktada 12 Mart darbesinin niteliği çok daha belirgindir. 12 Mart, işçi ve köylü üzerinde tamamen bir gasp gücüdür; bu kesimlerin çok daha geri bir konumda yaşatılmasını sağlamıştır. Yine çeşitli orta kesimler üzerinde de artı değer gaspı vardır. Ayrıca yatırım yapamayan, sanayi geliştiremeyen kesimlerin ellerindeki sermayenin tamamen sanayi kesimine aktarılması söz konusudur. Bilindiği gibi, daha önce AP'nin bölünmesi bu gerilemeler nedeniyledir ve AP, artık bir gelişme sağlatabilmez bir duruma düşmüştür. İşte AP'ye karşı darbe yapılmasının nedeni de bu durum olmuştur. Ayrıca ve daha da önemli olarak, bu dönemde hızla gelişen devrimci gençlik hareketinde ezilmesinin gerekmektedir. Ki, bu hareket, işçi ve köylülerin çıkarlarını dile getirmektedir. İşte bunların hepsinin geriye püskürtülmesi ve sermayenin tamamen işbirlikçi-tekelci burjuvazinin elinde yoğunlaşmasının sağlanması, yine ordu eliyle ve 12 Mart darbesiyle gerçekleştirilmiştir.

Türk kapitalizmi, sanayi kapitalizmine doğru dönüşmede 27 Mayıs'ta önemli bir basamak yukarı atlamıştır. AP, bunu biraz daha ilerletmiş ve kısmen de dengelemeye çalışmıştır. Çünkü, AP içinde toprak ağaları ve tüccarlar kesimi de güçlü-

dür. Her ne kadar Demokratik Parti bu kesimlerin sözcüsü olarak ortaya çıksa da, aslında uzun bir süre bunlar AP içinde dengelenmişlerdir. Bu gelişme, 1970'lerin başında, 1950'lerin sonunda yaşanan bunalımdan daha ağır bir bunalıma yol açmıştır. Bu nedenle, egemen sınıfın çeşitli kesimlerini bir denge içinde tutmanın imkanı kalmamış ve bir kısmının geriletmesi zorunlu hale gelmiştir. Bunun için de, siyasal planda AP'nin biraz parçalanıp geri plana itilmesi gerekli olmuştur. Yine ordunun devreye girmesi ve parlamentonun içinde ağaların, tüccarların çıkarlarını savunanlar da vardır ve bunların çıkarları sanayi kapitalizmini güçlendirmek isteyenlerin eğilimiyle gelişmektedir. Mevcut bunalım ortamı işçi ve köylülerin haklarını savunmaları için belli bir imkan vermektedir. Bu ortamda işbirlikçi sanayi kapitalizminin gelişimini daha başat duruma getirmek için yeni bir hamle yapmak adeta zorunlu olmaktadır. İşte 12 Mart, böyle yeni bir hamledir, işbirlikçi sanayi kapitalizminin gelişiminde yeni bir atlanma olmuştur.

12 Mart darbesi, bu doğrultudaki atılışa aslında bir sonuç değildir, daha sonraki gelişmeler için bir yön çizme, bir program belirlemedir. Sonraki evrelerin nasıl ve hangi temelde gelişeceğinin ve neye karşı duracağını belirlemesidir. Muhtırayı takiben daha sonra bu adım da atılmıştır. "Beyin takımı" denilen ve İMF ile Dünya Bankası'ndan gelen kadrolar, kabinede yer almış ve politikayı bunlar çizmiştir. Bu arada muhalifler susturulmuş, AP ve Ecevit geri plana itilmiş, devrimci gençlik hareketi ise ordunun sert darbeleri ile ezilmiştir. Böylece tekelleşmek, holdingleşmek isteyen, bu konuda bir atılım yapacak kadar kendini güçlü hisseden, en gerici, en diktacı kapitalist kesimler 12 Mart generallerinin etrafında birleşerek bir oligarşiyi oluşturmuşlardır. Böyle bir yoğunlaşma ile bunlar, daha sonraki sürece damgalarını basmaya çalışmışlardır. 12 Mart'tan 1980'lere geliş, görünüşte sivil

iktidarlar altında olsa da, gerçekte bu temeldedir ve her zamankinden daha fazla ordunun güdümü ve himayesi altında olmuştur. Ve bu süreç, ağırlıklı olarak işbirlikçi-tekelci sınıfın çıkarları temelinde bir gelişme seyri izlemiştir.

12 Mart programı temelinde, 1970'ler işbirlikçi sanayi kesiminin tekelleşmesi hızla gelişmiş, Türkiye giderek birkaç holdingin denetimine girmeye başlamıştır. Tabii sınıflar arası çelişkiler de, buna bağlı olarak alabildiğine derinleşmiştir. Köylülüğün çözülüşü hızla devam etmiş, işçi sınıfı daha da gelişmiş, gençlik kesiminin yoğunlaşması oldukça artmıştır. Kırdan toprak ağaları toprak kapitalistleri haline dönüşürken, orta ve yoksul köylülüğün ayrışması iyice belirgin hale gelmiştir. Üstte sermayenin yoğunlaşması, tekelleşmesi hızlanırken, altta toplumsal sınıflar bazında sermaye aleyhinde yoğun bir gelişme yaşanmıştır. Çok iyi bilinir ki, böyle bir durumda bir avuç tekeli kapitalist kesimin çıkarları, toplumun diğer bütün katmanlarında çıkarını... geliştirmek zorundadır. İşte burada yine diktatörlük ve zor devreye girmektedir. Bunu da temsil edecek güç olarak sivil terör örgütü MHP geliştirilmiştir. Bu gücün yetmezliğe düştüğü noktada kontrgerilla devreye girmiş, kontrgerillanın da tek başına işleri yürütmemesi durumunda yeni bir darbe, tümüyle ordunun yeniden el koymasına gidilmiştir.

Burada yeniden 27 Mayıs'a dönersek, şöyle bir yönetim tablosu karşımıza çıkar. 27 Mayıs'tan sonra sözde sivil yönetime geçildiğinde eski bir kuvvet komutanı cumhurbaşkanıdır. Daha sonra genelkurmay başkanı cumhurbaşkanı yapılır. Ordu, demoklesin kılıcı gibi her zaman parlamentonun üzerindedir. 12 Mart'ta tüm kurumlar ordu tarafından işgal edilmiştir. 12 Mart sonrası 1973'te yine bir oramiral cumhurbaşkanı yapılmıştır. Böylelikle ordu, her dönemde iktidarın merkezinde yer almıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan beri, DP dönemi hariç tutulursa (ki, o da tümüyle or-

dunun himayesi altındadır), tamamıyla ordunun kırmızı bir şerit gibi iktidarda yer alması söz konusudur. İktidarın esas sopası, ordu kökenli olan cumhurbaşkanının, genelkurmayın ve generallerin elindedir. Meclis tam bir figüranlık rolü üstlenmekte, başbakanlık da bunların günlük işlerini yürütmektedir. Partiler ise, her türlü demagojinin geliştirildiği kurumlar durumundadır. 12 Eylül'e işte böyle bir yapılanma altında gelinmiştir.

1980'lere gelindiğinde, her alanda alabildiğine derinleşen bunalım nedeniyle, o güne kadar iç tüketime yönelik üretimle sermayeyi tümüyle elinde tekelleştirmek isteyen bir avuç işbirlikçinin artık iş yapamaz durumda olduğu görülmektedir. Bu durumu aşmak ve ekonomik-siyasi gelişmelere hakim olmak isteyen çevrelerin generallerle birlikte gerçekleştirdikleri müdahale hareketi, 12 Eylül faşist-askeri darbesinde ifadesini bulmaktadır. Bu müdahale oldukça sert çatışmalar biçiminde gelişmiştir. Çünkü, Türkiye bu yıllarda tarihinin en yoğun ekonomik, sosyal ve siyasal bunalımını yaşamaktadır. Ordu yetmezliğe düşmüş ve ilk defa kendini daha tehlikeli bir ortam içinde bulmuştur. Toplumun üstünde dokunulmaz bir zırh gibi duran konumu sarsılmaya, bu nedenle ayakları yere değmeye başlamıştır. Kendini sosyal çatışmaların içinde ve harabe halinde bulan ordu gerçeği ve buna bağlı olarak da devlet gerçeği her zamankinden daha fazla anlaşılır olmuştur. Sermaye ordu içiçeliği açıkça ortaya çıkmış, halkın bu durumu görmesi ve gerçek ilericiyi doğru tayin etmesi gelişmiştir. Bütün bunlar, 1980'ler döneminin somut gerçekleridir.

Bu gerçeğe bakıldığında Türk egemenlik sisteminin temel özellikleri ve bu sistemde baştan sona kadar ordunun hakim durumda olduğu rahatlıkla görülebilir. Siyasal iktidarın durumu ne olursa olsun, burjuva parlamentarizminin herhangi bir özelliği söz konusu değildir. Çok göstermelik bir burjuva parlamenter gelişme olsa da, bu

kuvvetten ve kudretten yoksundur ve orduya hakim değildir. Bir generalin sözü, tüm bu kurumlar için bir emirdir. Sürekli yaşanan geleneğe, yani ordu geleneğine de uygun olan budur. Darbenin anlamı ise, kanun dinlememektir, kanunu ve anayasayı işgal etme veya tasfiye etmedir. Siyasal iktidarın diğer organlarının ve hükümetin generaller karşısında ne kadar aciz durumda olduğunu, güdük Demirel hükümeti örneğinde ve yine Demirel'in şimdiki kişilik yapısında rahatlıkla görmek mümkündür. Özal ise, Demirel'e göre daha da siliktir. Hükümet kurumu, generallerin emriyle yürüten, tamamen onların saptığı çerçevede hareket eden bir yürütme organıdır. Parlamento sözümlü yasalara çıkarıyor, fakat ordu, anayasa da dahil bunların hepsini bir çırpıda rafa kaldırabiliyor. Cumhurbaşkanlığı zaten ordunun direkt kontrolü altında ve onunla ilişki halinde bulunuyor. Bütün bunlar açıkça gösteriyor ki, ordu gücü, aslında siyasetin tek hakim ve otoriter gücüdür; diğerleri, daha çok günlük kullanılabilecek, karar gücü olmayan, güçsüz kurumlardır. Parlamento ve hükümetin gelişimi zaten çok zayıftır. Bunlar her zaman darbe ile aşılmaya mahkum kurumlardır. O halde burada tek belirleyici güç olarak ordu vardır. Bu durumun ise sivil toplumla hiçbir alakası yoktur. Bütün bunlardan, Türkiye'de sivil siyasal ve sosyal güçlerin çok zayıf olduğu, genel ilerilik ve hür teşebbüsçülük anlamında bile bu güçlerin son derece güdük, cılız ve felçli bir konumda bulunduğu gerçeği açığa çıkmaktadır. Bu açıdan, Türk burjuva gelişmesi, Batı Avrupa örnekleri bir yana, dünyanın diğer alanlardaki gelişmenin de çok gerisinde bir konum arz etmektedir. Böylesi bir gelişmenin de sivil toplum kurmak ve sivil siyasal güçler geliştirmekten tamamen uzak olacağı açıktır.

Türk burjuvazisi, gerçek anlamda ne bir kültürel gelişmeye, ne de siyasal partilere sahiptir. Onun gerçek bir partileşme

geleneği de yoktur. Göstermelik olarak kurduğu partiler, sadece günü kurtarma partileri, daha çok tıkanma ve çırpınma organlarıdır. Bunlar, kahçı ve sağlam ilkeleri olan, sonuna kadar bu ilkelerle sahip çıkan ve gerektiğinde bunları orduya karşı bile savunan partiler değildirler. Örneğin, geleneksel parti olan CHP, bizzat kendisinin kurduğu AP bir günde tasfiye edilebiliyor ve ardından dört görüş ANAP'ta birleşebilir deniliyor. Burjuvazi bütün bunları kabulleniyor. Burada, son derece uyduruk, kendi ilkesine bizzat kendisi ihanet eden, siyasal olgunluktan uzak, devlet ve ordu ilkesinden başka birşey tanımayan bir sınıflaşma gerçeği ile yüz yüze olunduğu açıktır. Neden İngiltere veya Amerika'da değil de hep Türkiye'de darberlerin olduğu burada açığa çıkmaktadır. Onlar da kapitalist ülkelerdir, ama oralarda generaller burjuvaların kapısının önünde bekçi köpekleri gibidir. Bu ülkelerde parlamento mutlak anlamda hakimdir. Örneğin İngiltere'de yüzlerce yıllık bir parlamento geleneği vardır, her şey parlamentoya sadıktır. Ordu parlamentonun emrinde bir mahiyet memurluğu gibidir. Yüzyıllık geleneklere sahip partiler vardır, ne kadar daraltılırsa daraltılsın burjuva demokratik ilkeler halen güçlüdür. Tamamen ekonomik, sosyal ve siyasal güç olan yaratıcı kapitalist sınıfın, böylesine kökleşmiş tarihsel gelenekleri, ilkeleri ve partileri vardır. Ordu, tamamen burjuvazinin emrinde ve onun bu gerçeğini savunma aracıdır, içte emekçi sınıflardan gelecek ihtilale karşı ve dışta da sömürgecilik için hazır tutulan bir güçtür, bunlar dışında bir fonksiyonu yoktur. Türkiye'de ise her şey bunun tam tersidir. Ordu egemenliği karşısında tam bir ilkesizlik ve kargaşa durumu söz konusudur. Bir general, her an kendini ülkenin, milletin, devletin sahibi yerine koyabilir; ekonomiye de, sosyal yaşama da, siyasete de ve hatta sola da yön vermeye kalkışabilir; kendini en mükemmel adam olarak görebilir. Neden Türk generalleri böyle dizginsiz bir biçimde

kendilerini anayasa ve parlamento yerine koyarlar, en mükemmel adam olarak görebilir, neden her şeye yön verirler? Çünkü, gelenekleri böyledir, Türk sisteminde böyle alışagelmışlerdir, Türk egemenlik sistemi böyle olmuş ve günümüze kadar bu temelde gelişmiştir. Bunlar kendilerini tam hakim ve disiplinli güç haline getirmişlerdir. Bunu tümüyle topluma da kabul ettirmişlerdir. Burjuva sınıfın kulağı hep generaldedir, ordunun söylediği her şeyi bir emir olarak kabul etmeye hazırdır. Ordu, "parlamentoyu lağvedin" dese, buna bizzat parlamentolar onay verir. Dikkat edilirse, parlamentoların böyle lağvedildiği görülecektir. Ordu "partini değiştir" demiş, bunlar partilerini değiştirmişlerdir. Sözde bunlar sivil güçtürlere, fakat ordunun emrinde bir askerden farksızdırlar. Daha da ötesi, emekçi kesim de ordu bayraktarlığını bir ilke olarak benimsemektedir. Burada sivil toplumun kökünün olmadığı ortaya çıkmaktadır. İlke yok, siyasal gelenek yok, yaratıcılık yok, burjuva anlamda bir hür teşebbüsçülük yoktur; hep devlet şu ayrıcalığı versin, şu kanunu çıkarsın beklentisi söz konusudur. Yani Türk burjuvazisi hep devlete dayanarak ve çapulculuk yaparak yükselme hırsı ve açgözlülüğüyle doludur. Dış alanlara da, işte emekçilere de hep bu gözle bakarlar. Eskiden olduğu gibi dış alanlarda yağma ve talan olanağı kalmadığı için, şimdi emekçiler üzerinde hadsafhada bir sömürü gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Bu noktada şu enflasyon, hayat pahalılığı meselesine de biraz değinmek gerekir. Çünkü bu, sistemleşmiş, çok yaygın ve toplumu yutan bir canavar biçiminde gelişmektedir. Bunun tarihi anlamı ve mevcut kapitalist sistem içinde önemli bir işlevi vardır. Eskiden, cumhuriyetin kuruluş döneminde artık ürüne zorla el konulurdu, sömürü böyle soygun biçiminde yapıldı. "Senin bu kadar öküzün var şu kadar vereceksin, bu kadar ürünün var şu kadarını alacağız" denilir ve bu zorla alınır. Bu durum egemen sınıfı belli ölçü-

de palazlandırdı. Şimdi sömürüyü bu tarzda yapamıyorlar, onun için yöntem değiştirmek durumunda kalıyorlar. İşte enflasyon bu yeni yöntemin, yeni soygun biçiminin adı oluyor. Elbette her işçinin başına gidip "maaşından yarısını kes" diyeemezler, köylünün elinden öküzünü, ürününü artık zorla alamazlar. Şimdi toplum, özellikle emekçiler biraz aydınlanmış, böyle kaba sömürüyü kabul etmeyecek kadar kendilerini biraz tanımışlardır. Orta kesimler de en azından maaşlarını biraz savunacak kadar uyanmışlardır. Bütün bu kesimler elbette güçlü örgütlere henüz sahip değildiler, fakat eskiye oranla epeyce bilinçlenmişlerdir. Nitekim dünyanın diğer ülkelerinde % 5'lik bir hayat pahalılığı ayaklanmalara yol açarken, Türkiye'de her gün astronomik rakamlara ulaşmasına rağmen hiç ses çıkmaması bir gerçeği ortaya koymaktadır. Fakat yine de egemen sınıfın eski yöntemlerle sömürü gerçekleştirmesi artık mümkün olmamaktadır. Sömürü yönteminin değiştirilmesi, sessizliği sağlayan yöntemlerin uygulanması gerekmektedir. İşte bu yeni yöntem enflasyon olmaktadır.

Biliniyor ki, enflasyon, toplumun alt kesimlerinin elindeki değerlerin aşırılması ve işbirlikçi-tekelci sanayi kesimine değer akışının güçlendirilmesi için bulunan bir yöntemdir. Yani eskiden zorla elkoyma biçiminde yapılan hırsızlığın, soygunun daha gizli bir tarzda sürdürülmesidir. Soygunun kolayca tespit edilemediği, hırsızın, soyguncunun herkes tarafından görülemediği bir yöntemdir. Mali politikalarla oynayarak, bol bol para basarak, habire zam yaparak değer aşındırılmaktadır. Bu biçimde değerler bir kesimin elinden alınarak diğerine verilmektedir. Türkiye'de kapitalizmin gelişimiyle birlikte, özellikle 1970'lerden itibaren hayat pahalılığının sürekli artması, bunun burjuvazinin sermaye biriktirmesinin tek yolu olmasındandır. İşçi ve köylüler, orta kesimler üzerinde sömürünün yoğunlaştırılması açısından mutlaka başvurmaları gereken

bir yöntemdir. Günümüzde bu kadar hadsafhada uygulanması da kaçınılmazdır. Bu, sistemin doğası gereğidir. 12 Eylül askeri-faşist darbesi, bu noktada da 12 Mart'ın yetkinleştirilmesinden başka bir şey değildir. 12 Mart'ın çizdiği program, bu sefer daha dörtbaşı mumur bir tarzda uygulanmıştır.

Türkiye'de işbirlikçi kapitalizm artık holdingleşmiştir; bazı holdingler elinde Türkiye tamamen parsellenmiştir. Evren-Özal yönetimi, işte bu gelişmenin temsilcisidir. Açıkça görülüyor ki, çıkış yapmak isteyen holdingçi kesim yine orduya ihtiyaç duymuştur. Bu sefer parlamentodan, partilerden, hatta cumhuriyetin birçok yerleşik geleneğinden tümüyle kurtulmak istemiştir. Devrimci kabarış var ki, zaten onun tümüyle ezilmesi gerekmiştir. Geriye, holdingçi çevrelerin çıkarlarını günlük olarak dikkate alan bir hükümet, ona günlük emir veren ve gözkulak olan generaller ve sözümona "danışma meclisi" adı verilen piyonlar topluluğu kalmıştır. Çok açık ki, bu tablo, senderece dar bir çıkar grubunu temsil etmektedir. Generallerle holdingler zaten iç içedirler. Silik toprak ağalarının çıkarları, iç tüketim ve iç ticaret son derece daraltılmıştır. Her şey, generallerle sarmaş dolaş olan dış ticaret grupları, bankalar, holdingler ve iri bürokratların çıkarlarına göre düzenlenmiştir. Türkiye'yi işte bunlardan oluşan dar bir azınlık yönetiyor. Türkiye tarihinin en vurguncu takımı olan bu kesim, hayat pahalılığını korkunç boyutlarda geliştirerek emekçileri soyup soğana çeviriyor. Toplumun elinden aldığını dışarıya satarak vurgunun kat kat artırıyor ve uluslararası sermayeye değer transfer ediyor. Bütün bunlar son derece dar bir kesimin elinde olunca, işte karşımıza en diktatör, en kanlı, en şovenist bir iktidar çıkıyor. Türk rejiminin günümüzdeki durumu işte budur.

Bu rejim, tarihin hiçbir döneminde görülmemiş bir sermayeyi dar bir kesimin elinde yoğunlaştırmıştır. Türkiye'yi tarihinde görülmemiş bir biçimde dışarıya açmıştır. Yani sömürüyü

uluslararası sermayeyle ortak yapmaktadır. Rejim, iç ve dış politikasını tümüyle buna hasretmektedir. Bunu önemli oranda enflasyon, yani hayat pahalılığı biçiminde sağlamaktadır. Bu temelde yeni holdingler ve bazı topluluklar gelişiyor. Bunlar, Türkiye'yi çeşitli açılardan kendi aralarında paylaşıyorlar. Böylece küçük mülkiyet siliniyor ve büyük mülkiyetin bu biçimi yaygınlık kazanıyor. Burjuvazinin bu kesimi kesin egemenliğini koruyor. İşte bu gelişmenin günümüzde geldiği evre, ekonomik, sosyal ve siyasal olarak en bunalımlı bir dönemin içine girmez. Böylesi dönemler, zaten devrimle karşı-devrimlerin iç içe gelişmesi dönemleridir.

Türkiye'nin 1980'le içine girdiği dönem, öyle sıradan bir askeri darbe dönemi değildir. Böylesi dönemin darbeleri, git-tikçe artan bunalımlara karşı geliştirilen, karşı-devrimci niteliği sürekli gelişen, aynı zamanda karşı-devrimden çıkarılan kesimlere dayanan ve bu çıkarları esas alan darbelerdir. İşte 12 Eylül, bunun en gelişmiş biçimidir. 12 Eylül, karşı-devrimin sürekli ve en yoğun tarzda geliştirildiği, emekçiler aleyhine her türlü tadbirin en ağır tarzda alınıp sürekli kılındığı, bir avuç holdingçi çevrenin kendini devlet gücü haline getirdiği, emperyalizmin ve holdingçi çevrenin çıkarlarını en ileri düzeyde geliştirmek için bütün tedbirlerin alındığı ve bütün bunların da açık ordu gücü temelinde ve faşist terörle yürütüldüğü bir sistemin adıdır. Kendisine sivil yönetim denilen Özal hükümeti ise, bu sistemin asma yapığdır. Bu sistem, generallerin, bankacıların, tüccarların, sanayicilerin, yani büyük soyguncu takımının çıkarlarını en iyi denkleştirdikleri ve bu temelde bütünlüğü korumak için olmazsa olmaz anlayışıyla hareket ettikleri bir sistem durumundadır. Evren'in sık sık sözünü ettiği bütünlük işte budur; "parçalanırsak hepimizi yutarlar" demeleri, işte bu gerçeğin ifadesi olmaktadır. Bu durum onları, bağınaz, gerici, faşist, elikanlı bir politikayı yürütmeye

zorunlu kılmaktadır.

Bütün bunlar, şu sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Burjuvazi eliyle Türkiye'de sivil toplumun gelişme şansı yok denecek kadar azdır. Kendi deyimleri ile bu şansı yakalayamamışlardır. Sivilleşme doğrultusundaki çabalar hep askeri darbelerle karşılanmıştır. Burjuvazi, bu konuda topluma öncülük edememiş, hep orduya ve ordunun zoruna sığınmıştır. Halkın sınırlı tepkileri ise çok gaddarca bir tarzda ezilmiştir. Artık geriye kalan tek şey şudur; devrimci çıkış, halkın devrimci çıkışı. Aslında halkın da tek doğru yol olarak gördüğü budur. Sivil toplum, ancak devrimle ve devrimci yöntemle gelişen bir toplum olacaktır.

Burada şunu açıklıkla belirtmek gerekir ki, askeri yönetimlerle toplum ve özellikle sivil güçler iç içe edilmişlerdir. Ordu geleneğinin, paşa geleneğinin Türk toplumu üzerindeki imajı çok güçlüdür. Toplumda asker denilince akla yiğit ve her şeye hakim kişinin gelmesi, sivil denilince de silik, ikinci planda kalan kişinin düşünülmesi buradan ileri gelmektedir. Çünkü, asker hep hakimdir, hep gelişmeleri kontrol eder, yönlendirir, denetler; sivil ise, hep boyun eğer. Bunu partiler düzeyine de yansıtılmaktadır. Türkiye'de partiler kişillsizdir, ilkelerini kendi elleriyle bir günde rafa kaldırabilirler. Partiler içindeki liderlerin çoğu sivil elbise giymiş eski paşalardır, kurucuları arasında hep eski generaller yer almaktadır. Sivillerin durumunu anlamak açısından sözümona en belirgin olan Merderes örneği incelendiğinde korkunç bir zavallılaştırma tablosu görülecektir. Menderes'in hayatı şimdi daha iyi izah edilmeye çalışılmaktadır. Onun korkunç bir sonu vardır ve çöküşle noktalanmıştır. Onun şahsında çöküşe giden aslında aciz sivil bir kişiliktir. Adam gerçekte siyasi bir güç olamıyor, biraz ekonomik gücü var ve onunla kazanmak istiyor, fakat ordu bunu kabul etmiyor. Ordu kişiliği, ordu zoru, ordu kuvveti onu eziyor ve Menderes'in başına gelmedik şey kalmıyor. Ordunun onu bitir-

rişi sonderece düşündürücüdür ve iyi anlaşılması gerekir. Onların şahsında yaşanan şey, aslında sivil güç ve otoritenin felç olması, nefes alamaması durumudur. Bu, burjuva ve gerici nitelikte de olsa, bir başbakanın ne hale getirildiğinin hazin bir örneğidir.

Kendini Menderes'in devamı olarak ortaya çıkaran Demirel, biraz daha kurnaz davranmaya çalışıyorsa da, askerler onu da bir palyaço, tam bir keloğlan durumuna getirmişlerdir. İkide bir hükümetten kovarak, muhtıralarla ve mektuplarla tehdit ederek bu duruma düşürmüşlerdir. Şapkasını alanın kaçtığı bu ortamda, Demirel'in bütün derdi, generallerin baskısından biraz kurtulmak olmuştur. Ve bu anlamda belki de daha onurludur. Ecevit'ten daha fazla generallere karşı şahsiyetini ispatlamak istemektedir. Demirel'in bütün tarihsel işlevi budur. Bir sivil siyasetçi olarak, ordunun biraz kendi denetimini altında olmasını istemektedir; "politikayı biz yapıyoruz, parlamentoyu ve partileri biz temsil ediyoruz, o halde ordu bizi dinlesin" demektedir. Yani biraz Batıdaki ne benzer bir biçimde, orduyu kısmen sivil yönetimlerin denetimine alma istemi vardır. Ancak ordunun bunu kabul etmediği ve de etmeyeceği çok açıktır. Demirel'in gücü ile ordunun gücü ortadadır. Kaldiki, Menderes'e göre Demirel daha siliktir. Menderes, biraz sivil konumlu ve şahsiyetlidir, bu işi daha oturaklı götürmek istemiştir. Ve belli oranda da yürütmüştür. Demirel ise, ilkelerine, partisine ve parlamentoya ihanet etmiştir. Çünkü, o da şapkasını alıp kaçmıştır. Siliktir ve orduya karşı ilkelerinin savunucusu değildir. Yani burjuva anlamda da tam bir oportünisttir, Menderes'ten daha oportünisttir. Bu nedenle de kişiliği çok zayıftır. Ama buna rağmen, halen her oportünist gibi parlamento, partiler, sivil politika, demokrat Türkiye kelimelerini ağızından düşürmek istemektedir. Şimdi biraz daha tutarlı olmak istiyorsa da, Türkiye gerçeği gereği aslında lafta kalmaktadır. Milyonluk partisi yi-

ne bir günde kapatılabilir, ancak buna ses çıkarmaz, radikal bir direniş içine giremez. Boyun eğicidir, teslimiyetçidir, ama halen de kitleyi ve siyaseti bırakmış değildir.

Ecevit'e gelince, o tamamen devletçidir, bu anlamda Demirel'den daha da gericidir. Onun solculuğu resmi solculuktur, devlet ve ordu solculuğudur, kaynağını Osmanlı paşalarından ve M. Kemal'den alan paşa solculuğuna. Her ne kadar halkçı gibi görünmeye çalışıyorsa da, yaptığı tamamen devlet otoritesine dayanan bir solculuktur. Bismark geleneği hatırlanırsa, onun Sosyal Demokrat Partiyi revize etmesine benzeyen, ama daha silik ve daha kötü bir tarzdaki kopyesi gibidir. Demirel'e göre uşağın uşağıdır, üçüncü kuşaktan bir ordu yamakçısıdır.

1980'le devreye sokulan bir de Özal ailesi ve Malatya gerçeği var. Belliki bunları biraz da en kişiliksiz çevrelerden seçmektedirler. Özal, sınıf temeli olmayan bir bürokrattır, son derece feodal önyargılarla yüklü bir ailenin içinden gelmektedir. Bu nedenle uşaklaşmaya çok uygundur, sivil geleneği yoktur, tamamen kapıkulu ve bir iktidar figüranıdır. Düzenin ve zor gücünün uşağıdır. Böyle bir adamın, ordunun elinde bir kukla gibi hareket edeceği açıktır. Sivil klik denilen Demirel, ona göre daha onurludur. Özal, Menderes ve Demirel'in deneyimlerinden çıkardığı sonuçlarla generallerin politikasını tamamen dikkate alan, ABD'nin en çok desteklediği, generallerin kişiliğine en uygun bir hükümet başkanıdır. Onun karşı çıktığı paşalar emekliye ayrılacak olanlardır, yeni karşı çıkışları sahtedir. O, askerlerin güdümünde en silik, en şahsiyetsiz, en gücün düşürülmüş bir kişiliktir; gerisinde holdinglerin, tekellerin, müteahhit ve tüccarların olduğu sözde siyasi bir grubun başıdır. Özal hükümeti, askerler tarafından en çok iğdiş edilmiş, gücün düşürülmüş, askeri güce en çok tapınır hale getirilmiş, elinde en çok sermaye yoğunlaşmış, demokratik geleneklere en çok karşı olan, ilkesizliğin en çok yoğunlaştığı, zo-

run emrine en çok giren, hükümettir. Bu hükümetin ordu gücü sayesinde iktidara geldiği bilinmektedir. Bu hükümet, sivil klik rolünü geliştirmek bir yana, sivil kliği de kendi içinde dejeneren eden, çürüten bir güçtür; uluslararası sermayenin istediği politik değerlerin, askeri-faşist organizasyonun bir mihraçtır. Bunun kişiliği olan Özal, bu konuda biraz da ustadır. Toplumsal, siyasi ve sosyal eğilimleri faşizmin ve ordunun hizmetine uygun hale getirmede, hepsini birleştirilmede, bunun için siyasi ve ekonomik kullanmada çok başarılıdır. Zaten bu yüzden hükümet başkanıdır ve bu yüzden belki de hükümet etmeye devam edecektir.

Özal hükümeti karşısında burjuva muhalefet olarak iki eğilim gelişmek durumundadır. Bir tanesi sivil toplumu temsil etmek iddiasında olan sosyal demokrat muhalefettir. Bunun devletçi karakterinin sonderece fazla olduğu bilinmektedir. Diğer Demirel'in muhalefettir ki, bunun da burjuva demokratik toplumu oluşturup oluşturmayacağı geçmişine bakılarak kestirilebilir. Böylesi bir alternatifte ne kadar varlık hakkı tanınabilir. Mevcut Evren-Özal kliğinin durumu incelendiğinde, bunlara biçilen alanın sınırlı olduğu görülür. Bunlar, toptan tasfiye edilmeleri istenmediği için ayakta dururlar. Yoksa kendi güçleriyle ve mücadeleleriyle değil. Olası bir durumda belki yararlanılır bir araç olabilirler diye bunların varlıklarına müsaade edilmiştir. Yasaklıydılar, yasaklı olmaktan nasıl çıktıklarını ve icazetli olduklarını biliyoruz. Bunların sivil burjuva toplumunu geliştirme şansısı, tarihi temellerine ve mevcut devlet-ordu sistemine bakarak değerlendirildi ki, bu çok sınırlıdır. Yine de, Batıya öykünerek, böyle bir alternatifini canlı tutmak isteyeceklerdir. Büyük ihtimalle de bunlar, gelişen devrimci muhalefete karşı bir oyun, bir alternatif olarak tutulmak istenecektir.

El Salvador

ABD yardımı kesiliyor

Soğuk savaş şimdi de El Salvador'da. İktidarı ele geçirmek için gerilla savaşı veren Marksist eğilimli **Yurtsever Cephe** ile hükümet güçleri arasında devam eden çatışmalarda son bir yıl içinde en az 2 bin kişi ölmüştü. Cephelerin artık iyice belirgin hale geldiği çatışmalar şimdilik kesilmiş durumda. Ancak başkent San Salvador, gerillaların yeni bir saldırısını bekliyor. Hükümet bu kez daha tedirgin bir bekleyişe girdi. Çünkü ABD yardımını yüzde 50 oranında azaltan Kongre kararını Başkan Bush yeni imzaladı.

El Salvador ordusu şimdi kışlarında yeni saldırıya karşı hazırlıklarını yapıyor. Ama **Savunma Bakanı Albay Rene Emilio Ponce**, "Korkarım dostlarımız bizi bu kavgada yalnız bırakacak" diyor.

Kongre on yıl boyunca 4 milyar doları bulan askeri yardımı El Salvador ordusunu cezalandırmak için azaltıyor. Beyaz Saray'a, öldürülen altı din adamı konusunda adil davranılmadığı yolunda geçen ağustos ayında rapor verildi. Dahası, Sovyet tehlikesinin geçtiğine inanan Washington yönetimi, El Salvador'daki iç savaşa daha fazla bulaşmamaya çalışıyor. Pentagon, El Salvador'daki durumu uzun bir süre küçük bir sorun olarak algılamıştı. Ancak o zamanlar müdahale etseydi belki sorunu kendi açısından daha kolay çözebilirdi. Şimdi ise güçlerini zaten Körfez'e ve Latin Amerika'daki uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadeleye kaydırmış durumda. El Salvador ordusunun cephedeki başarısızlığını gören ve insan haklarını ihlal ederken her şeyi yüzüne gözüne bulaştıran yetkilileri eğitmede ümitsizliğe kapılan San Salvador'daki 55 ABD'li uzman, işlerini bırakıp geri dönüyor. Pentagon görevlileri, "Pis bir çukura çok para döküyoruz" diyorlar.

Durumu yumuşatma peşinde-

ki hükümet ve Kongre'deki ilımlılar, "Eğer askeri yardım devam ederse ordunun suistimalleri azaltılabilir ve taraflar görüşme masasına oturtulabilir" görüşünü ileri sürüyorlar. Bir hükümet yetkilisi, "El Salvador'da kalmalıyız. El Salvador'u kaldırıp bir yana atamayız" diyor. ABD yardımının kesilmesine karşı olan El Salvadorlular da var. 56 yaşındaki bir otobüs şoförü olan **Zacamil**, "Bu tavır gerillaları güçlendirir ve eğer gerillalar kazanırsa sadece biz değil komşu ülkeler de kaybeder" diyor. Yardımın kesilmesinden hayıflanmayanlardan biri olan **Maria Los Angeles** ise, "On yıldır yaşadığımız iç savaşın yerine on yıllık bir depremi yeğlerdim" diyor.

El Salvador'da aylardır sürdürülen görüşmelerde ilk ilerleme Birleşmiş Milletler arabulucu olarak daha etkin rol oynamasını her iki tarafın da kabul etmesiyle elde edildi. Kong-

re, eğer Başkan Bush, gerillaların iyiniyetli görüşmeleri kesip yeni bir saldırıya geçmeye hazırladıklarını ispatlayabilirse, askeri yardımı yükseltebilir. Fakat tamamen bölünmüş ülkedeki barış görüşmeleri Washington'dan yönlendirebilecek kadar hassas değil. Kongre'nin bu oylamalarını etkileyebilecek küçük bir şans, belki gelecek mart ayında yapılacak genel seçimler öncesinde doğabilir. Gerillaların seçimi boykotu, hükümete bu anlamda yarayabilir.

Gerillaların komutanı **Joaquin Villabos** geçenlerde birliklerinin seçimleri boykot edeceğini söyledi. Geçmişte seçimler gerillaların atılımı için hep vesile olmuştu. Bu arada gerillaları destekleyen solcu politikacı **Mario Aguinado**, "Topyekün saldırı gerillalar için avantajlı bir yöntem değil, ama son haftalardaki gibi vur-kaç eylemleri El Salvador hükümetini paniğe sevk ediyor" diyor.

Hindistan

Zenginler lokmalarını paylaşmıyor

Bir uluslar ve dinler yumağı olan Hindistan'da çelişkiler uzun yıllar daha çözülemeyeceğe benziyor.

Ülkeyi İngiliz sömürgeciliğinden kurtaran **Nehru-Gandi** geleceğinin **Kongre Partisi** birkaç kez kesintiye uğrasa da Hindistan'ı şimdiye kadar yönetiyordu.

Bayan **İndira Gandhi**'nin bir Sih militan tarafından öldürülmesinden sonra Kongre Partisi başkanlığına seçilen oğlu **Rajiv Gandhi** geçen yıla kadar başbakanlık yapmıştı.

Geçen yıl Kongre Partisi seçimlerde yenildi. Bunun üzerine **Bharatiya Janata Partisi** lideri **Singh** başbakanlığa getirildi.

V. P. Singh'in 11 ay süren başbakanlığı sırasında Hindistan'da etnik çatışmalar yer yer devam etti. Singh'in başbakanlığının son günlerinde Hindistan'ın Pakistan sınırındaki bölgelerde müslümanlarla hindular arasında büyük çaplı çatışmalar oldu. Yine pek çok insan öldü. Ve bu gelişmeler sonrasında başbakanın meclisten güvenoyu is-

temesi ve oylamada kaybetmesi üzerine Singh'in sonunu bu çatışmalara bağlayanlar çok oldu. Belki de sorunu böyle lanse etmek başta Hindistan'daki belirli çevreler olmak üzere bazılarının işine geldi.

Oysa Singh'in sonunu getiren bir kanun tasarısı olmuştu. Başbakan Singh, Hindistan'da yukarı kastların elinde bulunan devlet memurluklarından yüzde 30'unun aşağı kasta verilmesini sağlayan bir kontenjan uygulamasını kanunlaştırmak istemişti. Yukarı kastları oluşturan zengin çocukları ellerindeki işlerden olmak paniği içinde büyük gösteriler yaptılar. Ondan fazla genç, kanun tasarısını protesto etmek için üzerine benzin dökerek kendini yaktı.

Parlamento'da konu üzerine ateşli tartışmalar çıktı. Başbakan, ya ben ya bu tasarı dedikten daha bir ay kadar sonra ilk dönemde partiler Başbakan'ın meydan okumasını hatırlayıp kendisini cezalandırdılar.

Yukarı kastlar ağızlarındaki lokmayı kimseyle paylaşmaya

niyetli değillerdi.

Başbakan'ın güven oylamasını kaybetmesinden sonra Hindistan Cumhurbaşkanı umulduğu üzere başbakanlık görevini Parlamento'da 212 üyeye sahip olan Kongre Partisi lideri Rajiv Gandhi'ye teklif etti. Gandhi, rakip partiyi daha fazla yıpratmak istediği için başbakanlık görevini reddetti. Gandhi, Singh'in Bharatiya Janata Partisi'nden ayrılıp bir parti olma sürecine giren **Janata Dal** grubunun lideri olan **Chandra Shekhar**'ın azınlık hükümetini destekleyeceğini bildirince, başbakanlık Shekhar'a verildi.

Parlamento'da sadece 56 üyeye sahip olan Shekhar, Gandhi'nin desteğiyle güven oyu aldı. 32 bakandan oluşan hükümette Başbakan aynı zamanda İçişleri Bakanlığı görevini de birlikte yürütecek.

Sol eğilimli Shekhar'ın Singh'i başbakanlıktan eden kararın tasarısı üzerine ne yapacağı merak edilirken, başbakanlığının ne kadar süreceği ise kolayca tahmin edilebiliniyor: Rajiv Gandhi kendini başbakanlığa hazır hissettiği zaman desteğini çekecek ve Shekhar'ın başbakanlığı bitecek...

Nikaragua

Chamorro'nun balayı bitti!

Nikaragua, geçtiğimiz şubat ayından beri **Chamorro** ile yeni bir dönem yaşıyor. Dokuz yıllık **Daniel Ortega** liderliğindeki **Sandinist** yönetimin ardından, Chamorro ile çok başka şeyler bekleyenler yanıldı. Ülkede sorunlar sürüyor; ağırlaşıyor. Enflasyon üç basamaklı olarak ekonomiyi sarsıyor. Politik düzen oturmadı. Chamorro'nun kimi eski Kontralar'dan oluşan kendi destekçileri bile başkanı protesto gösterileri yaparak, Chamorro'yu vaat ettiklerini gerçekleştirmeye çağırıyorlar. Geçen hafta Managua'nın 70 km kuzeyindeki bir köprüyü trafiğe kapatan göstericileri dağıtmak için gözyaşartıcı bomba atan polislerden dördü öldürüldü. Managua'daki bir Latin Amerikalı diplomat, "Bu, hükümetin mezarını kazmaya başlanan bir olaydır" diyordu.

Chamorro seçildiği günden bu yana şöyle bir çıkmazla karşı karşıyadır: Bugün ülkenin en büyük parti teşkilatına sahip olan ve orduyu, polisi hâlâ kontrol altında tutan Sandinistleri kızdırmadan Sandinist devleti parçalayacağı sözünü nasıl yerine getirebilecek? Sandinist ordunun komutanı **Humberto Ortega** (Daniel Ortega'nın kardeşi), "Seçim sonuçları bizim dağılmanız anlamına gelmiyor" demektedir. Chamorro'nun damadı **Antonio Lacayo** da bürokrasidedeki etkisini Sandinistlerden yana kullanıyor. Chamorro, zorlamalar karşısında, seçmenlerine verdiği sözlerini erteledi ve Sandinistlerin istediklerini yapmaya başladı. Geçen temmuz ayında Managua'da barikatlar kuran Sandinist grevcilerle, ordunun da baskısıyla Chamorro çok yüksek ücretlerle toplu sözleşme imzalamak zorunda kaldı.

Lacayo ve Ortega kardeşlerin Nikaragua'nın kaderini elinde tuttuğuna inanılıyor. Chamorro'nun danışmanlarından **Roberto Ferrey**, "Biz kendimize haksızlık ediyoruz. Aslında ülkeyi Sandinistler yönetiyor. Bize oy verenlerin barikatlar da kurabileceğini kavramadık" diyor.

Kontralar memnun olmayan odaklardan birini oluşturuyor. Eski karşı-devrimcilere toprak ve 30 milyon dolarlık ABD yardımı sözü verince silahlarını bırakmışlardı, ama Lacayo onları unuttu. Hükümet eski Kontralar'ı yerleştirmede başarısızlığa uğradığından, sivil Sandinistler ile toprak için silahlı çatışmalar çıkıyor.

Geçen ay Sandinistlerin yönetiminde bulunan tarım kooperatifinden toprak almaya çalışan dört eski Kontra'nın öldürülmesiyle toprak çelişkisi kontrolden çıktı. Eski **Kontra** lideri **Oscar Sobalvarro**, taraftarlarına anayollara barikat kurma çağrısında bulundu. İki hafta boyunca göstericiler yolları kestiler, karakolları ele geçirdiler ve pek çok köy merkezini işgal ettiler. Söylentilere göre 4'ü polis olmak üzere bu olaylarla 12 kişi öldürüldü, yüzlerce yaralandı. Barikat kuranlardan biri olan 57 yaşındaki **Miguel Candacastillo**, "Sandinistlerin toprağı var, silahı var; benimse elimde hiçbir değeri ol-

mayan bir oyumdan başka bir şeyim yok."

Chamorro ve Lacayo protestoculara çok kızıyor ve onları aşırılıkla suçlayıp, politik olarak hasta olarak niteliyorlar. Chamorro, eski Kontra liderlerine olduğu kadar, Sandinistler konusunda hükümetle görüş ayrılığına düşen başkan yardımcısı **Virgilio Gadoy**'a da kızıyor. Geçen hafta sadık bir Sandinist olan **Polis Müdürü Rene Vivas**, Managua'da eski Kontra lideri olan **Aristides Sanchez**'i tutukladı. Polis, bu arada **Oscar Sobalvarro**'nun silah bırakma bürösünü bastı. Büroda korsan bir radyo istasyonu aletleri, askeri bilgisayarlar, uniformalar birkaç otomatik silah ve jenaratörler ele geçirildi. Bu, çatışmanın daha süreceğini gösteriyor. Chamorro'nun eski destekleyicileri oylarının boşa gidip gitmediğini düşünüyorlar.

Pakistan

Şeriatın önlenemez yükselişi

1990 yılı ağustos ayını herkes Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak ettiği ay olarak hatırlayacak. Ancak ağustos ayında nerdeyse aynı önemde bir olay daha oldu.

Pakistan Devlet Başkanı **Gulam Ishak Han**, Başbakan **Benazir Butto**'yu görevden aldı. Seçimlere kadar başbakanlık görevini muhalefetteki şeriatçı lider **Jatoi**'ye verdi.

Görevden alınan Başbakan Benazir Butto, Harvard ve Oxford üniversitelerinde eğitim görmüş ve **Ziya-ül Hak** tarafından idam ettirilen babası **Zülfikar Ali Butto**'nun **Halk Partisi**'nin başına geçerek başbakanlığa kadar yükselmişti.

Batu'da eğitim görsen de bayan Butto yüzde 97'si müslüman olan ülkede geleneksel müslüman davranışları gösteriyordu. Nitekim Türkiye ziyaretinde Özal'ın elini sıkamıştı..

Butto ailesinin etkinliği altındaki Pakistan Halk Partisi, liberal sağ bir partidir. Partinin ve Butto'ların müslüman davranışlarına çok ters düşecek hareketleri olmaz; ancak ülkede yükselen şeri-

atçı akımın Butto çizgisine bile tahammülü kalmamıştır.

Pakistan'da şeriatın yükselişi, 1977 yılında bir darbe ile ülkenin başına çöreklenen ve ancak bir suikastle yok edilerek kurtulunan General Ziya-ül Hak ile başladı. Başka ülkelerde de "kardeşi" olan faşist Ziya-ül Hak da şeriatı tam olarak uygulamadı. Ziya, el-ayak kestirmek için doktor aradı hep. İçlerinde Butto'nun da bulunduğu kadınlar şeriat giysilerini reddediyorlardı. Faize karşı olduğunu söyleyen şeriat için içinden "gelir ortaklığı" aldatmacasıyla çıkıyordu.

Ancak Benazir Butto başkanlığa gelir gelmez, iktidardan öldürülerek uzaklaştırılmış faşist Ziya'nın bile her zaman uygulamadığı şeriat düzenlemelerini gevşetti.

1988 yılında yapılan yasaların en önemli noktasını "iki kadının ancak bir erkeğin şahitliğine eşit oluşu"nu kaldırması teşkil etti.

Daha sonra yapılan düzenlemeler ise şeriatçıların tepesini iyice attırdı. Temmuz ayında muhalefet meclise bir yasa tasarısı getirdi. Yasa tasarısında el ve ayakların kesilmesini de içeren kısasa kısas cezalandırması, faizin yasaklanması, Kur'an'ın okullarda okutulması ve basının İslam

Komisyonu'na denetlenmesi isteniyordu. Ancak tasarrımın en vahim noktası ise meclisin Mollalar tarafından yönetilen Şeriat Mahkemesi'nde denetlenmesindeydi. Bu uygulamanın meclis üzerinde bir iradenin ötesinde anlamı vardı. "Erkeklerin Mahkemesi", kadın başbakanı istediği zaman görevden alabilecekti.

Bunun üzerine bayan Butto, ülkedeki şeriat karşıtı güçleri bir araya getirici faaliyetlere girişti. Her fırsatta bu yasa tasarısına niçin karşı olduğunu açıklamaya başladı. Özellikle kısasa kısas cezasına karşı çıkıyordu. Butto'nun bu açıklamalarına **Ulema Birleşik Konseyi** sözcüsü **Muhammed Yahya**'dan cevap geldi: "Eğer birisi bizim yasalarımızdan, toplumumuzun inançlarından hoşlanmazsa, o kişi (Benazir Butto) başbakanımız olmaya layık değildir."

Bu açıklamadan bir hafta kadar sonra Pakistan Devlet Başkanı anayasal darbe ile Butto'yu görevden aldı. Görevden alış

gerekçesinde bu kavradan eser bile yoktu. Meğer Butto büyük yolsuzluklara karışmış...

İktidar olmak, ülke zenginliklerinden temsilcisi olduğu sınıf ve katmanlar için yararlanmak demektir. Butto ve liberal sağ Pakistan Halk Partisi yandaşları iktidardan nasiplerini az ya da çok alıyorlardı. Bu bizi fazla ilgilendirmiyor. Sağ alternatiflerin kendi aralarındaki çıkar çatışmalarında biz taraf değiliz. Ama asil çelişkinin şeriatı yaklaşımda olduğunu ısrarla vurgulamak gerekir.

Daha sonraki aylarda Benazir Butto'ya yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle davalar açıldı. Seçim kampanyaları ile mahkemede hüküm alma tehditleri birlikte yürüdü.

Seçimlere bir iki hafta kala Benazir Butto'nun kocası, bir işadamlarının çocuğunu kaçırmak ve ondan fidye istemek gibi gülünç bir iddia ile tutuklandı. İddia gerçekten gülünçtü. Çünkü sadece Butto değil, kocası da çok zengin bir aileden gelmektedir.

Tehditler içinde yürütülen seçim kampanyalarının ardından yapılan seçimlerde şeriatçılar "istedikleri sonucu" elde ettiler. Bayan Butto seçimlerde usulsüzlük yapıldığını açıkladı. Seçimlere hilenin ne kadar karıştırıldığını bilemeyiz ama, sandıktan asla Butto iktidarı çıkmayacaktı; çıkmayacaktı!

Seçimler şeriatçıların dünya kamuoyu önünde meşruiyet kazanma sınavı olarak geçerken; sandıklar Pakistan'a yeni bir "lider" armağan etti.

Halk Partisi'nin karşısına birkaç partiyi bir araya getirerek **İslami İttifak** adı altında seçimlere giren şeriatçıların başbakan adayı olarak seçim öncesinde devlet başkanı tarafından başkanlığa getirilen **Jatoi** görülmüyordu.

Ancak gerek seçim kampanyalarındaki gösterişi, gerekse Butto'nun "kalesi" sayılan bir bölgeden seçilerek parlamentoya gelişiyle **Nawaz Şerif**, şeriatçılar için yeni bir umut oldu.

Dünya kamuoyu için yeni bir isim olan **Nawaz Şerif** aslında Pakistan için son anda ortaya çıkmış biri değil. **Nawaz Şerif** bu günlere getiren sıkıyönetimli günler, darbeci generaller, faşist yönetim ve ordudur. **Nawaz Şerif** bizzat **Ziya-ül Hak**'ın milyarder

yaptığı bir sanayicidir.

Pakistan, faşist Ziya-ül Hak'tan ancak şiddet kullanılarak kurtulmuştu. Bugün Pakistan'a **Nawaz Şerif** ile sadece şeriatın değil, aynı zamanda Ziya'nın da gölgesi düştü. **Nawaz**'in gidebileceğine unudumuz Ziya'nın gidişindedir...

Romanya

Ekonomik model arayışları

Kasım ayı başlarında Romanya hükümeti iflas etmemek için bir gecede yumurtadan ayakkabıya kadar tüm malların fiyatlarını ikiye katlayan zam kararları aldı.

O günden bu yana Romen halkı bağırıyor. Başkanlık Sarayı'na yürüyor, trafiği kapıyor ve yöneticilerin istifasını istiyor.

Romanya hükümeti yapılan zamları ve diğer ekonomik tedbirleri çok tedavi olarak niteliyor, ama sokakları dolduran göstericiler, "Buna tedavi denmez, bu olsa olsa cinayettir" diye bağırıyorlar. Bugünlerde bir kilo peynir alabilmek için bir gündün fazla çalışmak gerekiyor. Bu da Romanya halkının hiç alışkın olmadığı bir durum. Üstelik bu zamlar daha ilk adım. Ocak ayında fiyatlar yeniden ikiye katlanacak.

Sokaklarda insanlar hayat pahalılığı ile boğuşurken hükümet yetkilileri de ekonomik model arayışı içindeler. Romanyalı yetkililer önce İsveç modeline ilgi duymuşlardı. Daha sonra incelenen modeller arasında Avusturya modeli vardı. Avusturya ve İsveç modellerine duyulan ilgi Sol eğilimli iktidarların aynı zamanda refah da yakalamış olmalarından kaynaklanıyordu. Ancak bu modeller Romanya'ya uygun bulunmayınca daha sonra Taiwan ve Güney Kore modellerine ilgi duyuldu.

Daha sonra incelenen modeller arasında Türkiye modelinin de olduğu söyleniyor. Bu eğer soguk bir şaka değilse, Romen yetkililere daha kısa bir yol önerilebiliriz: IMF ve Dünya Bankası... Türkiye gibi soluk uygulamalarla zaman kaybedeceğimize, modeli asıl kaynağına sorun, ama emekçi halkın size ne yapabileceğine ise bir garanti veremiyoruz!

Paris'te zenginler yoksullara karşı birleşti

Kısa adı AGİK olan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın 1990 yılı ikinci toplantısı 19-21 Kasım tarihlerinde Fransa'nın başkenti Paris'te yapıldı.

1970'lerin başında SSCB'nin girişiyle kuruluşuna adım atılan AGİK'in örgütsel kapsamı 1975 Helsinki Konferansı'nda biçimlendi. Daha sonra toplanan Belgrad (1977-1978), Viyana (1986-1989), Paris (1989) ve Kopenhag (5-29 Haziran 1990) konferanslarına, Helsinki Konferansı Sonuç Bildirgesi'nin ilkeleri yön verdi.

İnsan hakları, demokrasi, hukuk devleti ve barış sloganları ardına gizlenen zenginlerin yoksullara karşı bloku.

Paris Konferansı'na ABD ve Kanada'nın yanı sıra Avrupa'nın 32 ülkesinin devlet ve hükümet başkanları katıldılar. Toplantıda temsil edilen 34 ülkeden 16'sı NATO, 8'i ise Varşova Paktı (tabii ortada gerçekte böyle bir pakt kalmışsa) üyesi.

Konferans'ın toplantılarını Fransa Devlet Başkanı F. Mitterrand açtı. Mitterrand, bu konuşmasında, "Güvenlik, işbirliği ve dayanışma içindeki yeni bir Avrupa birliği oluşturulması için 1945'te Avrupa'nın galip ve mağluplarının bile böyle bir masa etrafında bir araya gelemediklerini, bu masa etrafında toplanan 34 ülkeden ne mağlubun, ne de galibin olmadığını" vurgulayarak, alçak gönüllü de olsa Konferans'ın bir tarafın zaferinin onanması anlamına geldiğini vurgulamak istiyordu.

Gerçekte de Konferans'ta yenilen ve yenilenler vardı. Varşova Paktı, diğer adıyla reel sosyalizmin temsilcileri, kapitalist devlerin zaferini itiraf ediyorlardı.

SSCB Devlet Başkanı Gorbaçov, konuşmasında, "Biz, eskiden düşmandık, ama artık değiliz. Paris'e savaşmaya değil,

konusmaya geldik. Yeni anlaşma, Avrupa'nın Batı ve Doğu olarak ayrılmasını anlamsız kılmıştır. Varşova Paktı'na üye ülkeler bu yıl sonundan önce bu pakta yeni bir karakter verme yolunda önemli kararlar alacaklardır" derken, diğer kapitalist yolculardan, daha da aceleci davranacaklarını belirtiyordu. Örneğin bunlardan Çekoslovakya Devlet Başkanı V. Havel, "Varşova Pakti gelecek günlerde fesh edilmelidir" diyordu.

Hatta Mitterrand'ın gösterdiği yenik düşmanın onurunu kırma amaçlı gönüllülüğünü de göstermediler. Konferans'ın hemen ardından istifa eden İngiltere Başbakanı Thatcher, toplantı konuşmasında, "Bu kadar silah indirimi yeter, yeni bir silah indirimine evet diyemeyiz, NATO varlığını koruyacaktır. NATO, Batı savunmasının kalbi olarak kalacaktır. Güvenliğin ihlali halinde, NATO dengenin devamında sigorta olacaktır" vurgusuyla NATO'nun bir saldırganlık paktı olarak devam edeceğini ilan ediyordu. Bush, bunu da aştı. ABD Devlet Başkanı, konuşmasında, "Avrupa'nın güvenliği coğrafi bir sorun olarak algılanmamalıdır. Avrupa'nın güvenliği kendi coğrafi sınırlarından Körfez krizine yol açan Kuveyt'e kadar uzanır" diyerek, dünya jandarmalığını bırakmayacağını ilan ediyordu.

Paris Konferansı'nın bir barış ve güvenlik toplantısı olduğunu ileri sürmek, barış ve güvenliğe yapılan en büyük hakaretlerden biri kabul edilmeli. Konferans'ta emperyalistler arasındaki zıtların göstergeleri de ortaya çıktı. Fransa ve Almanya'nın bir kanat anlamına gelebilecek yaklaşımlarına İspanya'da dahil oldu. İspanya Başbakanı Gonzalez, konuşmasında, "İngiltere'nin Cebelitarık Boğazı üzerindeki sömürgeci egemenliğini" mahkum etti.

Toplantıya katılan 34 ülkenin

devlet ve hükümet başkanları Paris'in ünlü Versailles Sarayında 19 Kasım günü AKKA (Avrupa Konvansiyonel Kuvvet İndirimi) anlaşmasını imzaladılar. Bu anlaşmaya göre NATO ve Varşova Paktı'nın Avrupa'daki askeri varlıkları, tank 20 bin, zırhlı savaş araçları 30 bin, top 20 bin, savaş uçağı 6 bin 800, saldırı helikopteri 2 bin, ABD ve SSCB askerleri 1 milyon 955'er bin rakamına indiriliyor. Varşova Paktı (daha doğrusu SSCB) Avrupa'daki askeri gücünden yüzde 90 kadar indirim yaparken ABD, yüzde 10 kadar yapıyor. SSCB, yarı-militer milis gücünün elindeki silahların da indirim kapsamı içine alınmasını kabul ediyor.

Böylece Konferans'ın NATO güçlerinin çıkarı doğrultusunda kararlara vardığı gizlenmiyor.

Konferans, "Avrupa'nın Geleceği İçin Paris Şartı" başlığını taşıyan bildirgenin imzalanmasıyla sonuçlandı. Bu bildirmede insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti, ekonomik özgürlükler ve sorumluluklar, üye devletler arasında dostça ilişkiler, güvenlik vb. konular başlıklar altında sıralanıyor.

Anlaşma tümüyle devletsel kapsamdadır. Tarafların vurguladığı gibi soğuk savaşın, sistemlerin ortadan kaldırılışı anlamına gelmektedir, ancak bir anlamda, ortadan kalkan Varşova Paktı'dır. Anlamsız duruma gelmesine rağmen NATO'nun etkinlik alanı da genişletilerek sürekliliği sağlanıyor. Avrupa'da silahlar azaltılıyor, ancak dünyanın dört bir yanına silah ihraç etmeye hiç bir kısıtlama getirilmiyor. Avrupa'nın zengin devletleri kendi güvenliklerini sağlamış oluyorlar, ancak yoksul dünyada neden oldukları yoksulluk ve baskıları giderme anlamında hiçbir karara varılmış değildir. Paris Konferansı'nda böylesi bir girişim de yoktur.

AGİK Paris Toplantısı, bir sürecin dönüm noktasıdır. Çelişkinin sivri yönü sömürge halklara yönelmiştir. Paris'te sömürgeci zenginler, yoksul halklara, devrimci halklara karşı birleşmiştir. Haliyle ezilen halkların Paris Konferansı kararlarından bir kazancı söz konusu olamaz.

AGİK, Körfez krizi, TC ve "Olağanüstü Bölge"

AGİK toplantılarına imza yetkisi olanlar katılmaktadırlar. Bunlar başkanlık sistemiyle yönetilen ülkelerin devlet başkanları, temsili sistemle yönetilen ülkelerde ise başkanlardır. Halbuki Konferans'a Türkiye'yi temsilen imza yetkisi olmadığı halde **T. Özal** katıldı. Başbakan **Y. Akbulut** ise ortalıkta dolandı.

Özal'ın Konferans'ta iki hedefi vardı: Emperyalistlere çıkarlarına nasıl bağlı olduğunu göstermek ve Kürt sorununun gündeme gelmesini önlemek. Konferans'taki konuşmasında Özal, ABD'nin görüşlerini tekrarladı, bunu diğer ülke temsilcileri de biliyor olmalılar ki, Özal konuşurken pek dinleyen olmadı.

Özal, bu konuşmasında "Körfez krizinin aşılabilmesi için saldırının ödüllendirilmeyeceği hususunda sarıh ve güçlü bir mesaj verme zarureti karşısındayız. Saddam Hüseyin kesinlikle gitmelidir. Bunun için gereken her şey yapılmalıdır" tarzındaki savaş çıgırkanlığını tekrarladı.

Halbuki, ABD'nin müttefiği emperyalist güçler bile bu denli "cesur" olamıyorlardı. Örneğin Alman Başbakanı **H. Kohl**, "Bunalıma müzakereler yoluyla çözüm için çaba harcamayan kimseniz bilmiyorum" diyordu. Mitterrand, "BM Güvenlik Konseyi'nin Irak yönetimine karşı silah kullanmasına izin veren bir karar tasarısını kabul etmesi konusunda tartışmaya hazırız. Ancak böyle bir karar otomatik olarak yürürlüğe girecek diye bir şey yok" ve Gorbaçov ise, "Irak'ın tutumunun doğrudan diyalog yoluyla etkilemeliyiz" diyorlardı.

Özal'ın bu bağlılık gösterile-

rinin hedefi belli. Nitekim Bush, "Türkiye, Körfez bunalımında başından beri ABD'yi en güçlü şekilde destekleyen ülkelerden birisidir. Bu tutumunu takdirle karşılıyor ve teşekkür ediyoruz" diyerek müttefiğinin sırtını sıvazladı.

Konferans'ta TC, özellikle Kıbrıs konusunda eleştirilere hedef oldu. BM Genel Sekreteri **Perez de Cuellar**, "Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü ve egemenlik haklarına saygı gösterecek bir konfederatif çözümle 27 yıllık Kıbrıs sorunu halledilmelidir. Burada ki tansiyon Avrupa'nın bugünkü realitesinden sapmadır. 27 yıllık bir geçmiş olan bu sorunun henüz çözülmemiş olması akıl almaz bir şeydir" diyerek TC'yi teşhir etti. Yunanistan Başbakanı **K. Mitsotakis**, "Kıbrıs sorununu 16 yıldan beri süren son Avrupa dramı" olarak değerlendiren, Kıbrıs Devlet Başkanı **Y. Vasiliu** da, "Kıbrıs'ın Avrupa'da yabancı bir ordunun işgalinde olduğunu ve vatandaşlarının temel özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarını" söyledi ve devlet yetkililerini Türkiye'yi Helsinki ilkelerine uymaya davet etmelerini istedi.

Özal, ikili görüşmelerinin temel konusunun "Olağanüstü Bölge" olduğunu, gazetecilerle yaptığı konuşmalarda dolaylı bir şekilde açıkladı. Özal, bu konuda, "Konuşuyoruz, bir şeyler yapmak lazım, ama bunun zamanlaması önemli. Zamanını iyi ayarlamazsak tepkiler gelebilir" dedi. Bu sözler, "fi" tarihinde verilecek dil özekliği anlamında da yorumlanabilir. Özal, Avrupalı müttefiklerinin sorunu fazla kurcalamadıklarını da söyledi. Demek ki konu konuşulmuş, belli bir mutabakata varılmıştır.

Anlaşılan AGİK'in azınlıklarla ilgili kültürel kimliklerini koruma ve serbest dolaşım hakkı Kürtler için geçerli değil. Bush'un Konferans'ta yaptığı ve azınlıkları kastederek, "Serbestçe dolaşım ve kültürel hakları tanınmalıdır. Ancak daha ileri gidildiğinde bizi tek vücut olarak karşılarında bulurlar" tarzındaki tehditle Kürt halkından başkasını kastedmediği açıktır.

Konferans'ta "Olağanüstü

Bölge"nin büyük bir kesimi silahsızlanma alanının dışında tutuldu. Muradiye, Karayazı, Tekman, Kemaliye, Mersin hattının doğu ve güneydoğusunda kalan Antep, Urfa, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Hakkâri, Van, Bitlis, Muş, Bingöl, Elazığ, yani "Olağanüstü Bölge"nin neredeyse tümü. Sadece Türk devleti değil, TC bir NATO ülkesi olduğundan emperyalist devletler de silah ve asker yığabilecekler. Böylece "Olağanüstü Bölge"nin bir anlamda ortak silah deney ve savaş alanı olarak seçildiği kesinlik kazanıyor. TC'ye tanınan bu ayrıcalık "Olağanüstü Bölge"de verilen müca-deleyi bastırması ve gerektiğinde doğrudan emperyalist orduların müdahalesine açık kapı bırakmak içindir.

TC'nin imzalanan AKKA anlaşmasına göre silah indirim oranı da şöyle; tank 2 bin 795, top 3 bin 523, savaş uçağı 750 (mevcut 589), saldırı helikopteri 43 (mevcut 3), zirhlı araç 3 bin 150. Bu limitlere göre TC, silah indirimine gitmiyor, tam aksine silahlarını artırıyor. Örneğin 3 adet saldırı helikopteri mevcutken bu sayı 43'e çıkarılıyor ve bu helikopterleri de tümüyle gerilla savaşında kullanıyorlar.

Böylece AGİK çerçevesinde TC'ye verilen rol daha da kesinlik kazanıyor, bu da emperyalist çıkarların bölgedeki piyonluğu ve eski silahların depoculuğunu yapma rolüdür.

Paris'te yeni bir dönemin, barış ve demokrasi döneminin başladığı ileri sürülüyor. Bu yeni dönemde TC silahlandırılıyor. Kürt halkının hakları yadsınıyor. Ve TC'nin sömürgeci statükosuna destek veriliyor. Bu açıdan karar tüm "Olağanüstü Bölge"liler ve Türkiyeli devrimci ve yurtsever güçler açısından önem taşıyor. Halklarımızın aleyhine TC güçlendiriliyor. Bu sonuç, Konferans'a damgasını vuran güçlerin politikasından kaynaklanıyor. Konferans, emperyalist güçlerin inisiyatifinde. Bunların, halklarımızın lehine olumlu karar almaları zaten beklenemezdi. Ancak yeni olan şudur, emperyalist yönetimler, kurtuluş mücadelesine kararlarını dayatacaklardır.

ZONGULDAK MADEN İŞÇİSİ KARARLI:

"Gemileri yaktık, geri dönüş yok"

Zonguldak maden işçisi, kararlılığını "Ölmek var, dönmek yok", "Ocaklar bizimdir, kimse kapamaz", "Direneceğiz, kazanacağız" vb. sloganlarla gösteriyor. Zonguldak Maden İşçisi, ekonomik taleplerle birlikte politik yöneliş içinde girmiştir. Bu açıdan grevcilerin eylemliliklerinin getireceği siyasi sonuçlar da büyük önem kazanıyor.

12 Eylül'den günümüze gelen süreçte Türkiye'de sayısız işçi grevleri, direnişleri oldu. Yasal zorluklar, örgütsüzlük nedeniyle bu grevlerin istenilen ve beklenen sonucu yaratmadığı görüldü. Ancak yine de çalışanların "hak arama", "hakkını alma" proleteryanın doğal sınıf tavrına korumada etkileri olumlu yönde oldu. Bir direnişten, bir grevden veya benzeri tepkilerden, protestolardan her zaman için öyle fazlaca önemli siyasi sonuç, mevzi kazanma gerçekleşmeyebilir. Yine de her eylemliliğin, eylemci güçlere kazandırdığı ve siyasi ortamı etkilediği gerçeğini görmemiz gerekir. 12 Eylül'den günümüze akan zaman dilimi içinde Türk işçi hareketleri, grevleri çoğu zaman istenilen ekonomik talepleri gerçekleştiremedi. Bu o kadar önemli değil, önemli olan işçi sınıfının birlikteliği, dayanışma- direniş ruhunu koruyup almasıdır. Zaten Zonguldak maden işçilerinin direnişi belirli bir birikim ürünüdür.

Bu birikim, 15-16 Haziran işçi direnişi, Tarih ve benzeri eylemliliklerin 12 Eylül'den sonraki halkasıdır. Zonguldak işçi direnişi bu açıdan gelecekdeki işçi eylemliliğinin artışını hızlandıracak bir niteliktedir, üzerinde önemle durulması gerekir.

12 Eylül'den sonra ilk kez bir işçi direnişinde politik yöne-

liş görüyoruz. "Ankara'ya da yürürüz, Çankaya'ya da", "Hükümet istifa"... "Özal, sana güle güle..." Zonguldak maden işçisi tamda böyle haykırıyor. Bu direnişte şu veya bu parti, şu veya bu sendika etkili olabilir. Eylemlilik süreci ve sonuçlanması bakımından bu güçlerin olumlu ya da olumsuz etkilerinde olabilir. Bütün bunların dışında eylemliliğe damgasını vuran esas güç maden işçisi olacaktır. Çünkü maden işçileri bu konularda oldukça tecrübe edindiler. Onları işçileri kararlı kılan bir başka etmen ekonomik sıkıntılarının hat safaya ulaşması, burjuva parti oyunlarına gelmeyecek gerçek işçi önderliliğini yine kendi içlerinde yaratmalarıdır ve bugün, Türkiye'de önemli bir insan gücü, Zonguldak maden işçisini yürekten destekliyor. Bunlar işçilerin avantajları. Ayrıca hükümet ve ordu içinde başgösteren zıtlık ve sürtüşme, ayrışma, genel ekonomik, siyasi ve askeri kriz objektif koşulların direnişçilerin lehine olduğunu gösteriyor. Geriye tek şey kalıyor. İşçilerin kararlı ol-

ması ve çeşitli aldatma, hile ve oyunlara gelmemesi. Eylemliliğin içinde olunan bu süreçte en öne çıkan etmen bu oluyor.

Zonguldak maden direnişinde ki gelişmeleri özetlersek durum daha iyi anlaşılacaktır sanırız.

1 Aralık günü başlayan grev, Türkiye Taş Kömürü İşletmeleri'nde 42 bin, MTA'da çalışan 6 bin maden işçisinin grevi, toplantı, gösteri, yürüyüş, özcesi miting niteliğinde başladı. Va hâlâ ilk gün ki coşku ile devam ediyor. Grev başlar başlamaz işçilerin Zonguldak'ta Maden-İş Sendikası'nın merkez binası önüne geldiler. Aynı gün, Türkiye Kömür İşletmeleri'nde (TKİ) çalışan 28 bin işçi greve destek için üretimi durdurdular. İkinci gün Avrupa ve Güney Afrika kömür ve liman işçileri Türkiye'nin ithal kömür yüklenmesini durdurdular. 3 gün Kozlu, Üzülmüş, Asmadilaver, Merkez, Çaydamar işçileride ayrı kollardan toplanarak Zonguldak'a yürüdüler. O gün genel maden-ış başkanı Şemsi Denizler özetle şöyle konuştu:

"... Özal, TİSK, MESS, Odalar Birliği, bütün patronlar aynı şeyi söylüyorlar. Savaşı bahane edip, olağanüstü hale sığınıp toplu sözleşme bekleyen bütün işçileri tekstil, metal, kağıthava işçilerini hepsini birlikte yakmak istiyorlar. Maden işçisi oyunu bozdu. Maden işçisi, grev kararı alan tekstil işçisinin, grev kararı alacak metal işçisinin bütün işçilerin yanındadır."

Olayı birde işçilerden dinliyelim. Tamer Kıçık: 43 yaşında. 12 yıllık maden işçisi. Ciğerlerinden rahatsız. Aldığı ücret ayda 420 bin, "Çocuklarımla oyuncakçının önünden geçemiyorum. Çocuktur, görüyor istiyor oradan geçerken annesi başörtüsü ile çocuğun gözünü kapatıyor.. Biz yaşıyoruz ama ölüyoruz. Ölümüzde kömür olacak. Çünkü kömürle doğuyoruz."

Başka bir işçi: "Kepek sabun versinler lüks onların olsun. Lastik ayakkabı versinler iskarpin onların olsun. Keten kumaş versinler altın yıldız onların olsun" diyor.

Fatma Topuz: 30 yaşında. "Özal işçileri küçümsüyor. Özal 'Lahana et yerine geç' diyor. Ona bir çuval lahana götürücem".

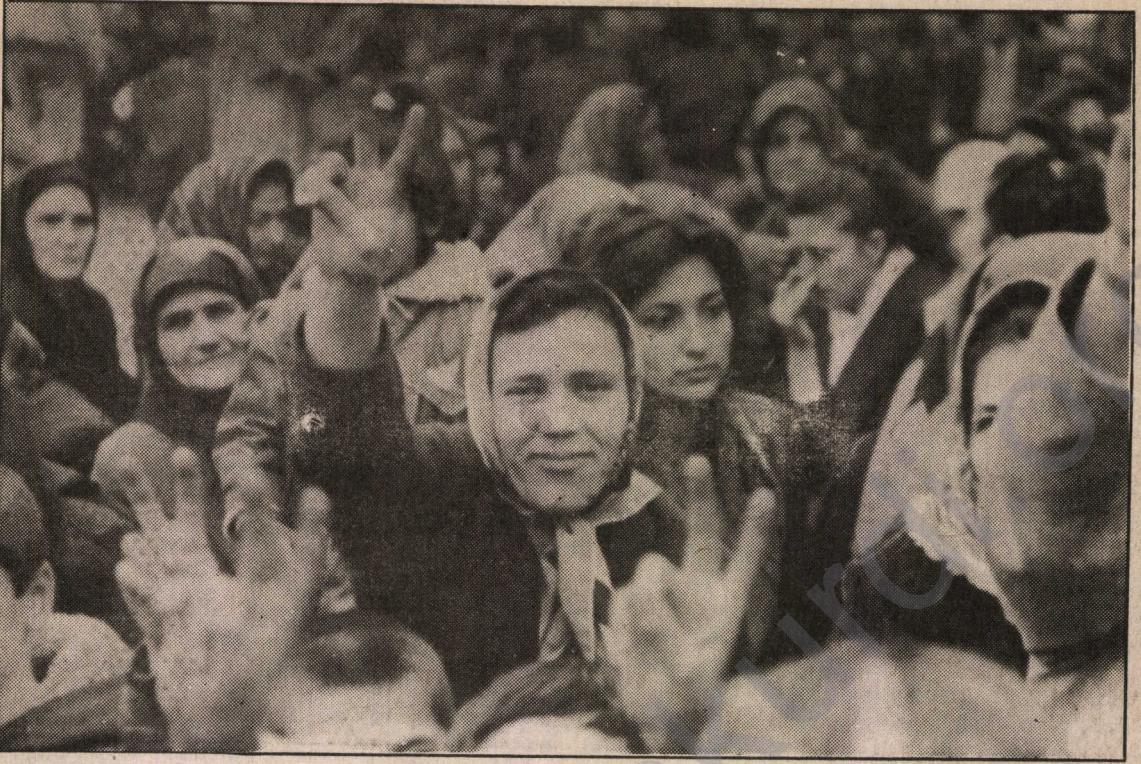
Havva Gül: 34 yaşında. "Ankara'ya giderlerse ben de gideceğim. Sendikanın önünde gece gündüz bekle deseler bekleyeceğim." (Ülke gazetesi sayı 8)

Zonguldak maden işçisi, kadını ve çocuğu ile evde oturarak grev yapmıyor, acısını gizlemiyor coşku ve kararlılık içinde eylemini sürdürüyor. Grevciler sanatçılarında desteğini aldılar.

Zonguldak maden direnişine günlük basın ne dedi? Cumhuriyet: Maden grevi miting gibi. Milliyet: Kömür işçisine halk sahip çıktı. Sabah: Kara elmas diyarında sınırlar gergin. Zaman: Madende grev çilesi. Yeni Asya: Madencilerden Özal'a tepki. Yeni Nesil: İşçilerden sert tepki. Hürriyet: Cesetleri çığnemedi kimse ocakları kapatamaz. Tercüman: Kara elmas hapis kaldı. Türkiye: Zon-

guldak grevde. Güneş: Madencilerin grev bayramı. Haftalık haber gazetesi Yeni Ülke: Havva döndü işçiden eşiyor yel. Yüz Yıl: Madenci Özal ile hesaplaşıyor. On binleri yürüten işçi komiteleri.

Zonguldak'tan Batman'a, Adana'dan İstanbul'a bu geniş hatta yoğunlaşan işçi hareketleri bize bir başka gerçeği daha gösteriyor. Proletarya sınıfı tarihsel gerçek rolünü oynamaya devam ediyor. Dahası Türkiye'de her türlü işkencenin önlenmesi, ortadan kaldırılması, insan haklarının korunması mücadelesinde Türkiye işçi sınıfı üstüne düşen görevi yapmaya başlamıştır. Önceleride bu böyleydi ama, zaman zaman kesintiye uğruyordu. Hiç kimse DİSK'in Türk işçi sınıfı içinde oynadığı olumlu etkiyi göz ardı edemez. DİSK içindeki olumsuzlukların eleştirisi ayrı bir konudur. Ama bir dönem milyonlarca işçiye ulaşan ve onları harekete geçiren bir sendikal gücün eksikliği bugün daha iyi hissediliyor. DİSK'in işçi tabanı güçlülüğü, Dev-Yol kitle-

sel yaygınlığı özellikle öğrenci kesimi içinde, 12 Eylül öncesi diğer sol güçlerin etkinliği iyi ve yerinde kullanılsaydı bugün durum daha farklı olurdu. İşçi hareketleri içinde önderlik ve örgütlülük kör düğümü çözecek olan temel etmendir. Bu nedenle Zonguldak maden işçisi dolaylı olarak bir başka gerçeği gösteriyor: "Peki Özal istifa edip giderse yerine kim geçecek?" Bu sorunun yanıtı vermek istediğinde bir boşluk hissediliyor. Gerçektende ilerde işçi direnişleri yaygınlaşır, genel greve dönüşürse bunun sonuçlarından biri de hükümet değişikliği olabilir. Bu kadar önemli bir durumda devrimci direnişçi güçler ne yapmalı? Ne yapmasının içinde her türlü hazırlılığın, önlemin gerçekliği de vardır.

Devrimci politikada, eylemliliğin siyasi sonuçlarının halkın çıkarı temelinde kullanılan ve onu geliştirme vardır. Bu da ancak geleceği önceden görebilme, duyarlı olma, bu konuda yoğunlaşmadan geçer. Ancak

bakıyoruzda çoğumuz Zonguldak işçi grevini haber ve yorum olarak yazma uğraşında. Bu da çok önemlidir ve hatta zorunludur ama, bu eylemliliğin siyasi sonuçlarıyla ne kadar ilgiliyiz? Asıl önem kazanan bu nokta oluyor.

Her işçi direnişinde, zindan direnişçiliği akla geliyor. Gerçekten de zindan direnişçiliği bu on yıllık süre içinde toplumumuzda bazı değerlerin, anlayışların yerleştirilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Neden? Çünkü 12 Eylül'den sonra haksızlığa, zulme boyun eğmeyen bir direnişçilik önceleri cezaevlerinde başladı. Ve bu giderek yoğunlaştı. Tabii ki her işçi direnişçiliğini cezaevlerine bağlamakta doğru değildir. Türkiye işçi sınıfının direnme geleneği tarihsel boyutları olan bir karakterdedir. Bugün için söylüyoruz: Zindan direnişçiliği Türkiye'de yapılan her protesto eyleminde veya diğer eylemlilerde bir etki taşır. Nitekim Zonguldak maden işçisine ilk destek verenlerden biri de Diyarbakır Cezaevi'ndeki tutsak-

lar oldu. Hem de uzunca bir açlık grevinden yeni çıkan direnişçiler tarafından verildi bu destek. Zindan direnişçiliği, üniversite öğrenci gençliğinin eylemliliğinde de çok duyarlıdır. Her siyasi gelişme de, olay da, eylemde zindan direnişçilerinin yoğunlukları, duyarlılıkları Batman'da, Nusaybin'de, Cizre'de Silvan'da esnafın kepenk indirmesinde de görüyoruz. Ve bu insanlar her defasında da vücutlarını ortaya koyuyorlar. Sorun burada zindan direnişçiliği değil, bir şeyi anlatmak istiyoruz. Her eylemlilik günü gelip çatığında üniversitelide, esnafta kendi işçi sınıfının yanında olduğunu aktif olarak göstermek zorundadır. Bu koşullarda devrimci-demokrat-direnmişçi güçler her zamankinden daha çok bir araya gelebilmelidirler. Zonguldak maden işçisinin direnişi yukarıda belirttiğimiz gerçekliği dayatıyor.

Zonguldak maden işçisinin haklı grevini destekliyoruz. Türkiye işçi sınıfını selamlıyoruz.

Birey ve örgüt

M. Can YÜCE

12 Eylül faşizminin silindirini yiyen Türkiye cephesinde "birey" adeta yeniden keşfedildi. Birey özgürlüğü, kişiliği, sorunları, gelişimi, uyumu vb. noktalar yoğunca tartışma konusu oldu. Felsefi, sanatsal ve siyaset düzeylerinde inceleme ve araştırma nesnesi yapıldı. Yenilmiş, bozguna uğramış solun pratiği, birey felsefesinin zengin malzemesi olarak görüldü ve yapıldı. 12 Eylül aydınları denilen çevre ve kişiler, bireyselliğin şampiyonluğunu yapmaya başladılar. Birey ve onun erdemleri göklere çıkarıldı; örgüt, örgütsel yaşam, disiplin vb. devrimci değerler ise saldırı tahtasına oturtuldu. Örgütün, örgütsel görev ve ilişkilerin bireyin gelişimini bastıracağına, yeteneklerini körelttiğine, kişiliğini silikleştirdiğine ve tek boyutluluğa mahkum ettiğine ilişkin felsefi, kültürel çalışmalar alabildiğine gelişti. Bu alanda epey de "ürün" verildi. Aslında birey konusunda tutturulan söylem burjuva liberalizminden ve onun ahlaki kültürel ve psikolojik ifade edilmişinden başka bir şey değildir. Ancak solun şahsında örgüt, örgütsel yaşam ve disiplin yerilmişti, ortaya çıkan pratik, bireyi yüceltmek için epey malzeme/"kanıt" sunuyordu. Kısacası rejim, ideolojik-kültürel ve ahlaksal egemenliğini tamamiyle kurumlaştırmak istiyordu. Birey, bu amacın en iyi ögesi olabilirdi. Geçmişin birey-örgüt ilişkisi konusunda yaşanan pratik çarpıtılarak, siyasal egemenlik ve üstünlükten de yararlanıp bu işi zengin bir söylemle kotarılabildi. Birey ve örgüt ilişkisine ve karşılıklı etkileri konusunda burjuva liberalizminin Türkiye'de epey mesafe aldığına da vurgulayalım.

Konunun ayrıntılı bir çözümlemesine girmeksizin, mücadele pratiğimiz örnek gösterilerek birkaç söz söylenebilir. Dolay-

ısıyla bu gibi çarpık anlayışların ve etkilerinin önüne bir uyarı levhası geliştirmiş olabiliriz.

12 Eylül rejimi, bireyi alabildiğine düşürdü. Kürt bireyi öyle bir duruma düşürüldü ki, tanınmaz haldedir. Deyim yerinde ise ucube bir tip konumundadır. Emeğine, ulusal değerlerine, insanlığına yabancılaştırılmış; onur, kimlik, kişilik vb. değerlerden uzaklaştırılmıştır. Yoğun bir kölelik, baskı ve sömürü altında bunalıtılan Kürt bireyi, her türlü karşı-devrimci senaryonun basit bir nesnesi yapılabilirdi. Ulusal sürecinin, yani, yoğun kültürel kişiliksizleştirme, düşürme ve kölelik ortamında özgür, onurlu, kendi çıkarlarının ve toplumsal-ulusal konumunun bilincinde bir bireyin biçimlenmesi mümkün değildi zaten. Sömürgeci baskı ve sömürü, yoğun yabancılaştırma politikası ve pratiği bir yandan, aşiretçi-feodal bağlar, geri ilişkiler öte yandan Kürt bireyini cendereye almıştır; bu cenderede, teslimiyet, uşaklık, değerlerde çarpıklık, ahlakta düşkünlük, kullanılmaya hazır bir alet olma özellikleri gelişebilirdi. Tersi değil. Kısacası sömürge, ulusal yok oluşa giden ülkemizin Kürt bireyine sunduğu gelişme ortamı buydu. 12 Eylül bu ortamı daha da ağırlaştırdı, bireyin düşürülmüşlüğü en uç noktaya vardırı.

Aslında tarihte birey, ilk kez kapitalizmin doğuşu ve gelişme yıllarında gelişme, kimlik edinme olanaklarına kavuştu. Özel mülkiyet birey kavramının da maddi temelidir. "Özgürlük", "kardeşlik", "eşitlik" sloganları ile feodalizme, mutlakiyete karşı mücadele bayrağını açan burjuvazi, bireyi de yeniden biçimlendirmiştir. Kendi ideolojisinin sürekli bir ögesi yapar bireyi. Emeğin üretim araçlarından özgürleştirilmesi, iş gücünün, öz-

gürce alınıp satılması, tüm feodal bağımlılık ve yükümlülüklerin tasfiyesi vb. gelişmeler, bireyin de özel mülkiyet çerçevesinde gelişmesini, bu anlamda özgürleşmesini ve kimlik edinmesini birlikte getirmiştir. Özel mülkiyet ve burjuva birey etle-tirnak gibidir; özel mülkiyet, birey kavramında ve liberal bakış açısında kutsandır. Her şeye karşın, birey burjuva anlamda bir kimlik kazanmıştır, özgürleşme alanında bu çerçevede bir gelişme kaydetmiştir. Öte yandan, bireyde dahil tüm kavramları, değerleri, ilişkileri metalaştıran, buzlaştıran ve giderek düşüren yine kapitalizmin kendisidir. Bu olgu, emperyalizmde doruk noktasına çıkar; dün bireyin kurtarıcısı gibi davranan burjuvazi, bireyi yabancılaştıran, düşüren, bunalıma iten, nesneleştiren bir sınıf konumundadır. Bugün yüceltilen liberalizm, bireyin atomize durumunu, düşkünlüğünü, yabancılaşmış konumunu meşrulaştırmaktan başka bir şey yapmıyor. Kutsanan yine özel mülkiyet ve onun üzerinde yükselen sistemin kendisidir.

Bugün özgürlük, demokrasi, bireyin gelişimi gibi konuların anayurdu olarak gösterilen Batı Avrupa ve ABD'de de bireyin özgürlüğü, toplumsal ve siyasal yaşama "özgürce katılımı", sözcüğün gerçek anlamıyla bir aldatmaca ve yanılsamadır. Tekeller devasa ideolojik-kültürel aygıtlarıyla bireyi tutsak almış; yaşamının en ince ayrıntısını programlamıştır. TV, video, sinema vd. devasa etkin kitle iletişim araçlarıyla, çılgınlık boyutlarına varan tüketim kültürü, reklam ve moda gösterileriyle birey dört bir yandan kuşatılmıştır. Tekellerin ve onların ellerindeki ideolojik-kültürel hegemonya aygıtlarının dikte ettiği yaşam tarzında, bireyin özgür katılımı, özgür iradesiyle yaşamını çeşitlendirmesi mümkün değildir. Göklere çıkarılan "Batı özgürlüğü"nü bu yaşam tarzındaki anlamı, tekellerin ürettiği bu tek düze ve ruhsuz yaşam tarzında, şu veya bu önceden oluşturul-

muş biçimi seçmekten başka bir anlamı yoktur. Diyelim ki, hangi elbiseyi seçeceği konusunda bile karar verecek. Bu bile özgür iradeyle olmuyor; reklam tekellerinin etkin koşullamaları sonucu gerçekleşiyor. Zaten dikkat edilirse, tüketimin çok çeşitlendiği ve zenginleştiği bu toplumlarda, gerçekleşen yaşam tekdüzeleşmekte, tek boyutluluğa indirgenmiş bulunmaktadır. Öte yandan duyarsız, sorumsuz, alabildiğine düşmüş, yabancılaşmanın doruğunu yaşayan bir toplum ve birey tipleriyle karşılaşırız. Her şeyin meta konusu olduğu, metalaştığı ve tekellerin ideolojik-kültürel hegemonyası altında biçimlendiği bir toplumda, gerçek anlamda özgürlükten söz edilemez. Kısacası, ileri kapitalist ülkelerde birey bugün, görünüşte "özgür", ancak gerçekte/özde müthiş bir kölelik, tutsaklık konumunu yaşıyor. Bu tutsaklık ağı öyle kapsamlı ve çepeçevredir ki, birey tarafından içselleştirilmiştir. Zaten işin tehlikeli yanı da budur. O bakımdan Batı'nın yeni bir aydınlanma ve özgürleşme atılımı yapması bir zorunluluktur. İleri kapitalist ülkelerde psikiyatri en revaçta bir tip dalı olarak aranıyorsa, bunun temel nedeni, bireyin toplumsal yabancılaşmayı en uç noktada yaşıyor olmasıdır. Bu bunalımlı ve tıkanıklı ortamı aşamayanlar, ortama uyum sağlamayanlar hasta bir tip olarak soluğu ruh hastahanelerinde alıyorlar. Özetle, bugün en ileri kapitalist toplumlarda birey özgür değildir; tekellerin korkunç egemenliği altında tek düze bir konumu yaşıyor.

Kürt bireyi, toplum ve tarih dışına itildiği, inkarcı ve imhacı bir tarih yaşatıldığı için burjuva anlamda bile bir birey kimliğini edinmedi, birey yaşamını tatmadı. Düzenin konuşan-canlı bir eklentisi olmaktan öte bir konuma geçemedi. Demek ki, sömürge, ulusal yok oluşa giden ülkemizde eski bireyin bugünkü konumunun öyle çekici, övünülecek, savunulacak bir yanı yok-

tur. Kölelik, kimliksizlik, aşağılanma, açlık, baskı, göç ve her yönlü düşkünlükten başka bir şey vaatmiyor. O halde bireyciliğin, bireyi liberalizm bakışı açısıyla yüceltmenin öyle tutar yanı, onurlu-soylu yanı yoktur, olamaz. Her kim ki ülkemizde, eski Kürt bireyini, birey tipini yüceltiyor ve savunuyorsa, savunmaya çalışıyorsa, o, uşaklık ve düşkünlüğün, inkarcılığın-kişiliksizliğin, onursuzluğun teorisini yapıyor demektir; birey olma şansını da yakalamamıştır.

Kaba hatlarıyla özetlemeye çalıştığımız birey anlayışının safalarımıza yansımaları bire bir olmuyor, olmayabilir. Çeşitli biçimlerde, çeşitli öğeleri ve yönleri öne çıkarak yansıyabilir. Bu olasılığın nesnel temeli güçlüdür, zengindir.

Bir nokta daha: Ülkemizde "bireysel (buna ailesel olanı da ekleyelim) kurtuluş" adına söylenenler, bu yönlü tavırlar da tam bir aldatmacadır, kaçınılmaz teorileridir. Bireyin yaşadığı ortam ve konum besbellidir. Sömürgeci yönetimin bireye biçtiği "yaşam" orta yerde duruyor: Özgürlük, onur, namus, gurur, kişilik, kimlik vd. değerleri ayaklar altına alan, ulusal imhayı, çok boyutlu kişiliksizleşmeyi dayatan bir yaşamdır söz konusu olan.

Ülkemizde eski toplumsal ilişkiler ve kültürel yapı içinde bireyin gelişme durumunu özetledik. Burjuva liberal yaklaşımların ülkemiz somutundaki gelişimine ve özgürleşmesine sunduğu olanaklara ve ortama kısaca bakalım:

Kurtuluş mücadelemizin ideolojik ve politik yapılarının yanı sıra, toplumsal ve kültürel boyutları olduğu biliniyor. Yeni tipte bir toplum, bu bağlamda kişilik, insan tipi yaratma hareketidir UKM. Aynı zamanda sömürgeci ve feodal-aşiretçi toplum biçimine, onun insan ve kişilik tipine, kültür ve değer yargılarına karşı yeni bir toplum biçimi, yeni bir insan tipi ve kişiliği, devrimci-ulusal bir kültür ve değerler sistemi kurma, adım

adım geliştirme kurtuluş mücadelesinin en asli boyutları ve görevleri içindedir. Daha doğru bir deyişle UKM'nin kendisi yeni bir toplum biçimi kurma ve egemen kılma, ulusal-devrimci bir kimlik geliştirme, onurlu ve kişilikli bir birey tipi yaratma kavgasının kendisidir; ondan başkası değil. Eski toplum biçimine, bozulmuş, düşürülmüş insan tipini, kültür ve değer yargılarına, kısacası toplumsal ve kültürel dokusuna dokunmadan, devrimci dönüşüme uğratmadan UKM bir adım dahi ilerletilemez; bu öze sahip olmayan bir hareketin UKM adını alması düşünülemez.

Düşürülmüş, tanınmaz hale getirilmiş, sömürgeci ve feodal-aşiretçi yapıların oyuncağı haline getirilmiş Kürt bireyinin ayakları üzerine dikilmesi, yani sürüngenlikten kurtarılması, onurlu ve saygıdeğer bir kişilik, özgür bir birey konumuna yükseltilmesi ancak mücadeleimiz sayesinde olabilir. Onun dışındaki yollar karanlık ve kölelik yollarıdır. Somut pratik de bundan başkası değildir.

Bir aydınlanma, özgürlük, diriliş-direniş, çağı yakalama, kendi öz tarihini yazma ve yaşama hareketi olan UKM, Kürt bireyinin yapısını ve konumunu çözümlenip aydınlattı. Onu nesnel olma konumundan özne duruma getirmek için her türlü devrimci adımı attı. Bu, Kürt bireyi için diriliş ve kurtuluş hareketi oluyor. Kürt bireyi kendini tanıma, çağ ve toplum içindeki yerini kavrama ve bu kavrayış temelinde özgürleşme (deyim yerindeyse insanlaşma) sürecine girdi. Yeni bir toplum kurma ve yaratma çabasının etkin bir ögesi olarak yeni tipte bir Kürt kişiliği geliştirme olayı, UK devrimimizin özüdür, varlık nedenidir.

Bütün bu başarıların, yani, Kürt bireyinin kendini bulma, geliştirme ve özgürleşme, kimlik sahibi olma, tarihin öznesi olma süreci, örgütlü kavgaya ve yaşamın dışında gelişme olanağı bulamaz. Kendiliğinden de olmaz-

di. Örgütlü, sıkı disiplinli bir mücadeleye içinde, böyle bir mücadele ile Kürt bireyi özgür kişilik sahibi olma sürecine sokulabilir. Ters durumda, sömürgeci ve aşiretçi-feodal kültür ve ideolojik hegemonya ortamında, bunların ağır bombardmanı altında bireyin soluk alması; güncel etkilerini püskürtmesi mümkün değildir. Bireyin gelişme, edindiği özellikleri koruma güvencesi örgütlü yaşam ve mücadeleden başkası değildir. Eskinin maddi ve manevi egemenlik ve etkin olma durumu karşısında toplumun ve bireyin devrimci tarzda dönüştürülmesi ancak örgüt silahı ile, örgütlü mücadeleyle mümkündür. Bu, işin abc'sidir.

Düşürülmüş, toplumsal ve ulusal özüne yabancılaştırılmış, adeta kadavraya dönüştürülmüş Kürt bireyine, kimlik, onur, özgür gelişme olanağı ve ortamı sağlayan nedir, kimdir? Her türlü kölelik, sömürden, baskıdan kurtuluş yolu açan hangi güç ve harekettir? Bireyin düşünsel, kültürel, psikolojik ve siyasal gelişimi için gerekli ortamı açan kimdir? Kürt bireyine özgür ufukları gösteren ve ona yönelten hangi güç ve harekettir? Bu soruların cevabı çok açık ve nettir. Bunun da örgütlülükten, örgütsel yaşam ve mücadele tarzından başka bir şey olmadığı gayet açıktır. Örgütlü mücadelenin içinde yer alanlar, onunla şu veya bu düzeyde ilişki içinde olanlar gelişme, özgürleşme, kişilik ve onur sahibi olma şansını yakalayabiliyorlar; örgütsüz yaşamın içinde olanlar ise düzenin çürütücü girdabında çürümeye, silikleşmeye, ona yem olmaya devam ediyorlar. Bu olgu, güncelde yaşanan, çok açık bir gerçektir.

Kısacası düzenden devrimci kopuşu sağlayanlar, düzenin tüm bağlarından kurtulmayı başaranlar kişiliğini devrimcileştirebiliyor; kişiliğin devrimcileşmesinin ilk koşulu budur. Devrimci kişilik (ülkemizde en asgari insanı kişilik) örgütsel yaşam içinde gelişebilir; her türlü

tehlikeye karşı kendini güvence altına alabilir. Devrimci pratiğimiz bu sözlerimizin en somut kanıtıdır.

Burjuva liberalizmine göre, örgüt ve kolektiflik, birey ve onun kişiliğini eziyor, bastırıyor, sürünün üyesi durumuna düşürüyor. Bu kuru-sıkı bir demagojidir. Sosyalizme ve örgütlü mücadeleye kavramlarına burjuva saldırılarından başka bir şey değildir. Örgüt, kolektif yaşam, örgütsel ilişkiler, bireyi ezmek, silmek, sıradanlaştırmak şöyle dursun, yeni değerlerle, devrimci öğelerle gelişme, kendini bulma, yüceltme, özgürleşme olanaklarını açıyor. Birey, örgütün veya kolektifin üyesi olarak, kişiliğini geliştirme yetkinleştirme ve çok yönlü zenginleştirme ortamını buluyor. Örgütlü yaşam ile bireyin özgürleşmesi tam bir uyum içindedir; çelişki içinde değil. **Örgütlü yaşam ile çelişen ise bireyin burjuva yapılanması ve burjuva özellikleridir.** Burjuva birey anlayışında, birey, özünde özgür değildir. Görünüşte belki de öyle görünüyor. Ancak özde, esasta, gerçeklikte bin bir bağla düzene bağımlı kılınmıştır. Bin bir maddi ve manevi ilişkinin tutsağı yapılmıştır; üretilen kültürel-ideolojik değerler tarafından fethedilmiştir.

Özgürlük, zorunluluğun bilinci ise, birey yaşadığı çağı ve toplumun çelişkilerinin, ilişkilerinin ve nesnel-özel zorunlukların bilincine ulaştığı ve bu bilinç çerçevesinde, doğrultusunda yürüdüğü ve bir yaşam tarzını tutturduğu ölçüde özgürdür. Bu anlamda, bizim gibi ülkelerde bireyin özgürleşme şansı ancak örgütlülükle yakalanabilir. Örgütlü yaşam, onun çizdiği çerçeve (disiplin) özgürlük karşıtı değil, tam tersine özgürlüğü yakalama, özgürleşme ortamıdır. Devrimci değerlerle yoğrulmuş, yabancılaşma ve köleliğin bütün etkilerine karşı özgürlüğü içselleştiren, devrimci kişiliği yakalayan birey, örgütle, örgütlü yaşamla uyum içindedir. Örgütle, örgütlü ya-

şamla kişiliğini geliştirebilir, zenginleştirilebilir, tüm enerjisini açığa çıkarabilir ve yeteneklerini pekiştirebilir. Pratiğimiz bunun açık göstergesidir. Zaten en çok üzerinde yoğunlaştığımız konulardan biri de budur. Güçlü, sağlam, militan kişilikler geliştirdiği ölçüde devrimci mücadelelerin gelişip-güçleneceğini biliyoruz. Devrimci örgüt ve güçlü militan kişilik birbirini karşılıklı olumlu yönde etkilerler. Bu iki ögeyi karşı karşıya koymak, çatışan iki olgu gibi ele almak, burjuva liberal bir anlayıştır. Devrimci anlayışta, devrimci özgürlük kavrayışında, özgür ve birey birbirini bütünleyen, güçlendiren kavramlardır.

Bu konudaki pratiğimize biraz daha bakalım: Kürt bireyinin yaşamı ve kişiliğini biliyoruz. Ortaçağ ilişkileri ve anlayışı altında ağanın, aşiret reisinin ya da devletin bir kulu, kölesi konumundadır. Bu kurumlar karşısında el-pençe divanedir. Bu konumdan tek bir kurtuluş seçeneği vardır: UK kavgasında yer almak. Bu kavga örgütlü bir kavga. İşte bu örgütlü ortam kişiliği özgürleştiriyor; toplumsal yaşama, siyasal mücadeleye özgürce katılımını sağlıyor. Ve birey aşiretçi anlayışlardan, alışkanlık kalıplarından kurtulabildiği ölçüde özgür katılımı gerçekleştirebiliyor. Özgür bir birey, onurlu ve kimlik sahibi olarak saygınlık kazanıyor. Bu, ülkemiz bireyi açısından bir devrime işaret ediyor.

Köle bir halk bugün serhildanlarla, dişe diş kavgalarla kaderine sahip çıkıyor, özgür iradesini oluşturuyor ve konuşurmaya başlıyorsa, bu, onun tarihin sahnesine çıkışını, bir **özne** konumuna yükseldiğini, yani özgürleşme derecesinin ve yaşadığı devrimci demokratik dönüşümü, kopuşu ve ulusal demokratik depremi zengin kapsamını gösteriyor.

Toplumun ruhu-zihinsel yapısı, kişiliği, demokratik ve özgürleşme sürecini çok radikal tarzda yaşıyorsa, bu gelişmenin altındaki gerçeklik nedir sorusu

yanıtbulmalıdır.

Şu çok açık, bizde hiçbir şey kendiliğinden olmadı; sıradan bir sözden pratik bir gelişmeye, kimlik ve kişilik dönüşümüne kadar bütün devrimci gelişmeler ve kazanımlar örgütlü, dişe diş ve soluk soluğa verilen mücedeleler sayesinde oldu. Toplum ve birey düzeyinde onların kişilik ve ruhsal yapılarında yaratılan devrimci dönüşüm ve bugün gelinen aşama, özgürleşme ile örgütlü yaşam arasında açık ve dolaysız ilişkiyi ortaya koyuyor.

Zaten dikkat edilirse, ilk çıkışımız, sömürgeci ve feodal-komprador düzenin tüm maddi ve manevi değerlerine, kültürel ve ahlak biçimine, kişilik ve toplumsal ilişki ve değer yargılarına topyekün bir savaş temelinde oldu. Buna karşılık, özgür ve bağımsız bir ülke, yepyeni bir toplum biçimi ve yeni bir insan tipini adım adım kurma, geliştirmeye mücadelesini koyduk.

Dışımızdaki gruplar, çeşitli iddialarla yola çıkan küçük-burjuva, reformist milliyetçi gruplar ve ilkel-milliyetçi eğilimlerin, sömürgeci düzen ve onun tüm toplumsal ve kültürel sonuçlarına karşı mücadele etme, köktenci bir kopuş ve yeniden biçimlenme diye bir dertleri ve pratikleri olmadı. Onlar, hazır ilişkilere, değerlere ve yapılara dayandılar, oturdular. Dolayısıyla mevcut yapı ve ilişkilerin bir yansımaları ve eklentisi olmaktan kurtulamadılar. Yeni bir kişilik ve militan bir tip geliştirmeleri mümkün değildi.

Kısacası, özgür, onurlu, saygın kişiliğimizi kavga içinde bulduk; buna gerçek anlamda yitirilen insani değerleri ve özellikleri bulma, onlara ulaşma; özgürleşme süreci de diyebiliriz. Bu süreç de **örgütlü yaşam**'dan başkası değildir. Yani en genel anlamı ile örgütlülük, insanlığın var olma tarzı değil midir?

12 Eylül'den sonra örgüt kavramına, örgütlü yaşama, disiplin vb. getirilen saldırıların nedenini çok iyi biliyoruz. Dünya çapında geliştirilen anti-

sosyalizm kampanyasının bir boyutu olmasının yanı sıra; özel olarak 12 Eylül'ün en korktuğu kavramlar bu kavramlardır. Kendi sonlarını bu kavramların gerçeklik haline gelmesinde görüyorlardı. Bu korku öyle bir hal aldı ki, örgüt ve devrim sözcüklerini bile yasakladılar, kullanımdan çıkarmaya çalıştılar. Yerine "teşkilat" sözcüğünü koydular. Örgüt, örgüt bilincini belleklerden silmek istiyorlardı. 12 Eylül, devrimci bellekleri silme ve kendi ideolojisini beyinlere empoze etme hareketi değil midir?

Ülkemizde birey, kendi özgür gelişimini ve kişiliğini ancak UK mücadelesi ve onun örgütlülüğü içinde ifade edebilir. Bu anlamda bir kimlik edinebilir. Bunun dışında bir yaşam tarzı, bireyin ölümüdür, yani kimiksiz, düşkünçe bir yaşayıştır. Hareket ortamımız, özgür bireylerin irade ve eylem birliğidir; özgürleşmenin sağlıklı zemindir!

Özgürlük, sınıfsız bir hareket serbestisi değildir. Öyle olsaydı, serserileri, lümpenleri dünyanın en özgür insanları saymamız gerekirdi. Oysa bu katagorideki toplum kesimi, en sefil, en tortu ve en tutsak kesimdir. Kapitalizmin dayattığı bir tutsaklık yaşamıdır onlarınki!..

Bu noktada disiplin, örgüt kuralları ve iradesi özgürlüğe karşı bir durum olarak dayatılmaz. Özgürlüğün genel tanımı gereği bu böyledir. Özgürlük denen olay, gelinen tarihsel gelişme aşamasında ancak bu zorunlulukların bilinçte dışı vurumunda ve o çerçevede varolabilir, biçim kazanabilir. Ters bir yaklaşım, özgürlüğün sonu anlamına gelir. Özgürlük, ancak zorunlu bazı biçimler (örgüt-disiplin vb.) altında varolabilir, biçimlenebilir. Demek ki, örgütlü, disiplinli örgütsel yaşamı, özgürlüğün karşısında koymak, bir burjuva yanılsamasıdır. Bu nesnel bir zorunlulukta kaynağını alıyor. Keyfi bir öznelcilik veya tercih değildir. Hayatın pratiği, devrimimizin kızgın pratiği bunu doğruluyor. Siyasal

nedenleri açıklamaya gerek yok. Birey-örgüt ve özgürlük kavramlarına genel bir yaklaşım, bu iki olgunun ilişkileri sorununa genel bir perspektif getirebildiğimizi sanıyoruz.

Son bir nokta daha: Burjuva liberalizminin ipliği pazara çıkarılıp dünya ölçeğinde itibarı büyük darbeye yemiş olmasına karşın; 1980'li yıllarda daha zengin bir söylemle atağa geçirildiğini görüyoruz. Burjuva liberalizmi ve demokratizmi oldukça revaçta görünüyor. Sol saflarda yansımalarını ve yankılarını buluyor. Bu "başarısında" sosyalizmin de gerçekleşen kan kaybının, bilinen sorunları yaşamasının ve "çıkış" olarak da liberalizm ve burjuva demokratizminden medet umması ve ondan bazı öğeler/kavramlar ödünç alması gibi ideolojik-politik etkenler rol oynuyor. En özet ifade ile ideolojik mücadele yarışında burjuva liberalizmi ve demokratizmi bir adım önde gidiyor. (Bu konu çok kapsamlı çözümlemeleri gerektiriyor. Biz konumuzla ilgili boyutlarına şöyle bir dokunmakla yetindik.) İşte liberalizm ve demokratizmin dünya çapındaki ideolojik atağı ve bir adım ilerde oluşunun ideolojik yansımaları, Sol saflardaki etkileri görmézlükten gelinemez. Hedef tahtasında örgüt ve örgütlü mücadele-yaşam kavramlarının bulunması şaşırtıcı değildir. Toplumsal zemin de buna uygun bir elverişlilik sunuyorsa, tehlike daha da büyüktür demektir.

İşte, günümüz dünyasında, Türkiye'de ve ülkemizde burjuva liberalizminin ve demokratizminin çeşitli sol yansımaları ve etkilerine karşı uyanık ve tetikte olmak büyük bir önem kazanıyor. Özellikle örgüt, disiplin vb. yaşamsal değerlere yönelik ideolojik-politik saldırılara karşı güçlü bir donanımla, karşılık vermek önemlidir. En belirleyici olanı ise ideolojik-politik çabaları somut örgütsel yaşamlarda dile getirmektir; en temelli yanıtımız da budur.

KURBAN

Gider derim ki "he" kurban.
bir adam doğmuş büyümüş
Sonra bir varmış bir yokmuş

Önce kavga sonra mapus
ve yıldızlar
ve sonra ışık her taraf

Gider derim ki
ey buz tutmuş deniz,
mezarsız ölü
Gider derim ki
ey sarı kır çiçeği,
uğurböceği, ceviz dalı,
harman sapı
Bu hava bu şehir
neden bu kadar çok sevdalı

Kanı kan neden çeker
bulutlar sarhoş olur mu hiç
insan ekilir mi güneşe
mapusta neden çimen yeşermez
avuç dolusu özlem kokar
gökyüzü
mapusta gökyüzü,
ahan bir avuçtur kurban

Orda hasret orda toprak
orda çiçek demiyecaksin
Bazı şeyleri hepten unutacaksın
ilk çocukluk sevdalarını
hani gençliğim nerede demeye-
ceksin

Ha! Unuttum demeyi
Yeşile hiç bakma kurban
bir de baharda kendini koru
bahar da mapus zor gelir adama

Hani kuş gelir konar ya çatıya
Sevda getirmiştir
bakma sen ona
-Bir deste nergizi
kokla yeter sana.-

Dedim ya kurban
gözyaşları biraz sıcak olur.
Dokuz yıl gelir dayanır
tutsağın yüreğine
yine de seveceksin ama
Bu iyi bu kötü diyeceksin

Varsın kır düşün saçlarına
ne çıkar.
Bak Filistinli bir çocuk
siyonizmle savaşta
ülkemde gençleri öldürüyorlar
bunları düşünmelisin kurban.

Mapus bu,
ben de tutsağım demeyeceksin
bir kalem

mutlaka bulundur yanında
başucunda
birkaç kitap eksik etme
günlük sporunu da
unutma kurban.

Şiir yazmam deme
şiir de yazacaksın
unutma Ş-I-I-R.
Ve resim çizeceksin
belki bir gün
bir güvercin resmi çizersin
balonlarla uçurursun güneşe

ve gecenin birinde
bir annenin seslenişini duyarsın:
"dayan oğlum, dayan kızım
dayanın direnişçiler
cesedinizi öpmek
kötü değil ama.
yeter ki öpüşlerim
bomboş geceye düşmesin"

Olacak şey değil ya
birgün dışarı çıkarsam eğer
gider derim ki "he" kurban
bir adam doğmuş büyümüş
sonra bir varmış bir yokmuş,
önce kavga sonra mapus
ve yıldızlar
ve sonra ışık her taraf

ama bu hava bu şehir
ve bu insanlar neden
bu kadar çok ağır
ağır ağır gider tren
geceleri kurban.

İdris GÜZEL

**PUSULARA
RESMİ ÇİZİLMİŞ KAÇAK**

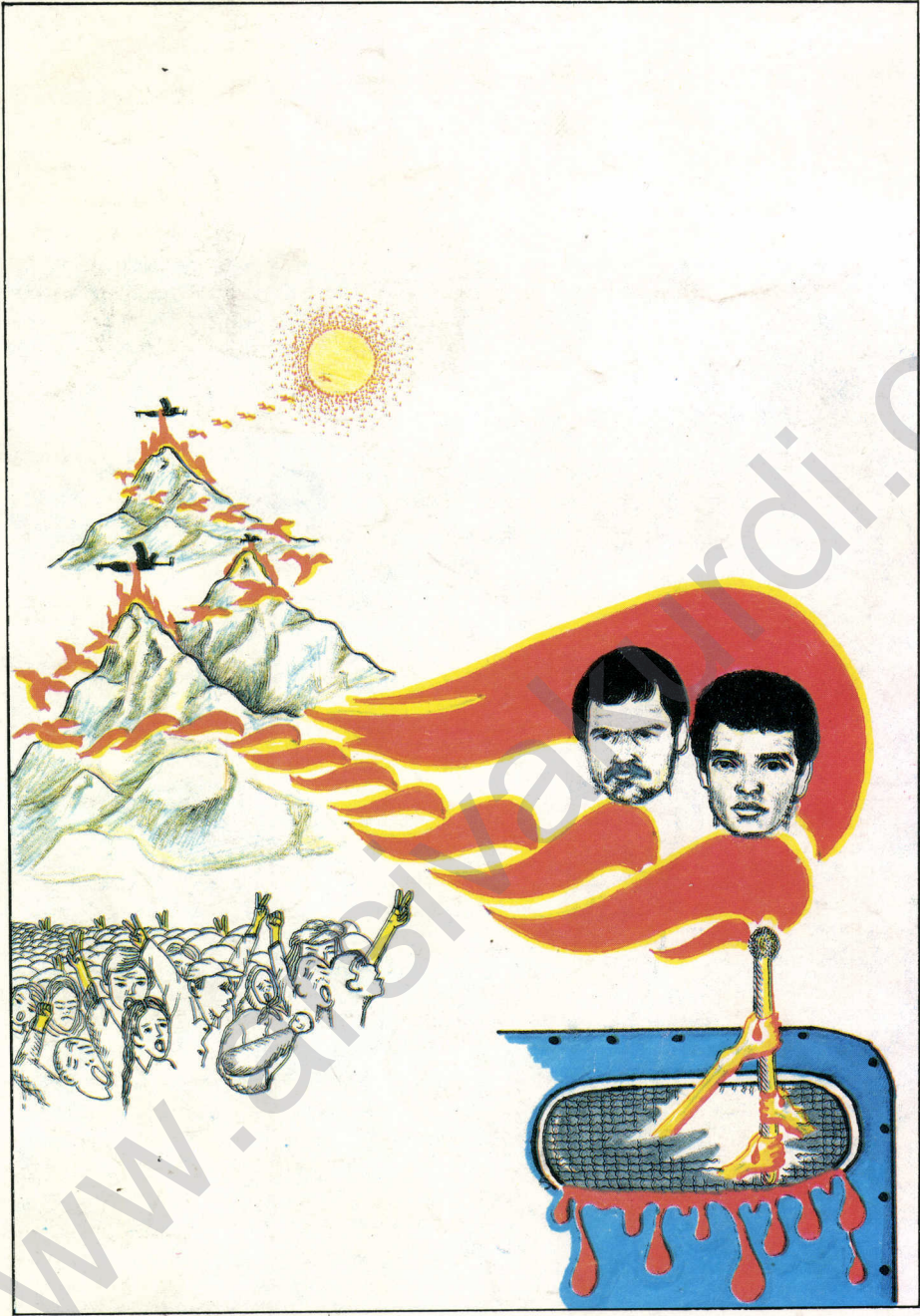
Dirilişi dayatmasıyla

...
Güzelleşir ülkemin sızıları
Uzanır
Boylu boyunca
Umursamaz
Ciğeri
Dörde bölünür
Yediği samar ezeliinden
Susması
Van Gölü durgunluğunda
Sessizliği
Nazlı gelin edasında
Gömer başını
Karanfil kokan toprağa
Dilim varmaz anlatmağa
sevdiçeğim

Sen ki
Ege'nin köpük saçlı güzeli
Kadınımsı haylaz
Tanrısal adla
Altın ve kadına koşan
Barbarlar içinde
Sevdelanırken
Gerillaya
Çakallar farkına varmaz
Çocukluk kafasıyla
Karıştırmışsan tarihi
Gönül vermişsen
Halkların kardeşliğine
Pusulara resmi çizilmiş
Bir kaçaksın artık
Kimsesiz bir ulanıtı olarak
Hep ölümsüzlük peşinde
Sönmeye tutuşmuş
Berrak ateşler
Amansız sevda
Bir hırs, kin, yok renginde
Yürürken
Kızıl, yeşil, sarı'lı bayraklar
Tanık değil küfürlü ağızlar
Dudaklarından bana uzanan
Yayılmış ölümsüzlüğü gördüm
Bayrak bayrak
Fırat'ın pırlıtsı
Gözlerine çalmış rengini
Fırat bu
Kızdırırsan zırnık koklatmaz
Oysa bedelsiz gözyaşındır
Her damlası
Her yürek atışında
Büyük aşklar yaşamış
Bağlar büyütmüş
Zozan yeşilinde
Seyrederken
Bakışların yığıldığı aynı yolları
Kan tüküren şarkılar
Set çeker
Buğular penceremi
Kurşuna dizilircesine
Göğsün denizine düştüm
Dağ kışlarının
Zemheri fırtınasında
Bedenimi kemiren
insan uğultuları
Bu dehşet yolun
yolcusuyum ben
Uzun yolculuk olur
Sana ulaşmak
Güldükçe göz bebeklerinde
Nemli umudun
Tarihi ateşimiz kadar eski olan
Bir halk serhıldanıyla
Doğurur kendini
Hasret ezgisi olur gerillanın
İşte ben bu coşkuda
Yiten bir yolcuyum
Sen duyamazsın beni
Kendi başına

Ağit Rüşdi YORGUN

"Bu insan çığlıklarını unutmayın"
Eskişehir-Aydın direnişi

ıkıyor!

MELSA Yayınları, Mustafakemalpaři Cad. No: 17/9, Aksaray - İstanbul